

УКАЗИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

ПРО ПРИСУДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРЕМІЇ УКРАЇНИ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

(Витяг)

На підставі подання Комітету з Національної премії України імені Тараса Шевченка

постановляю:

1. Присудити Національну премію України імені Тараса Шевченка 2008 року:
ГОЛОТІ Любові Василівні, письменниці – за роман „Епізодична пам'ять”;
ПЕРЕБИЙНОСУ Петру М сійовичу, поетові – за збірку поезій „Пшеничний годинник”;
СЕЛЯНСЬКІЙ Вірі Остапівні (Вірі Вов), письменниці, громадянці Федеративної Республіки Бразилія – за книги „Сьома печать”, „Ромен-зілля” та переклади творів української літератури португальською мовою.

Президент України
В. ЮЩЕНКО

м. Київ, 3 березня 2008 року
№ 193/2008
Уряд. кур'єр. – 2008. – 12 берез.

ПРО ВІДЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНИМИ НАГОРОДАМИ УКРАЇНИ

(Витяг)

За вагомий особистий внесок у соціально-економічний і культурний розвиток України, активну громадську діяльність, багаторічну сумлінну працю та з нагоди Міжнародного жіночого дня 8 Березня, **постановляю:**

Нагородити медаллю „За працю і звитягу” **ФЕСЕЧКО Валентин Михайлів** – завідувача бібліотеки Луганського національного аграрного університету.

Президент України
В. ЮЩЕНКО

м. Київ, 3 березня 2008 року
№ 185/2008
Уряд. кур'єр. – 2008. – 12 берез.

ПРО НАГОРОДЖЕННЯ О. ОНИЩЕНКА ОРДЕНОМ КНЯЗЯ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

За визначний особистий внесок у розвиток суспільних наук, вагомі здобутки у дослідженні і збереженні національного культурного надбання, багаторічну плідну наукову діяльність, **постановляю:**
Нагородити орденом князя Ярослава Мудрого IV ступеня **ОНИЩЕНКА Олеся Семеновича** – академіка-секретаря Відділення історії, філософії і права НАН України, генерального директора Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського НАН України, доктора філософських наук, академіка НАН України, м. Київ

Президент України
В. ЮЩЕНКО

м. Київ, 14 березня 2008 року
№ 216/2008
Уряд. кур'єр. – 2008. – 9 квіт.

ПРО ВІДЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНИМИ НАГОРОДАМИ УКРАЇНИ

(Витяг)

За значний особистий внесок у розвиток національної культури, вагомі творчі здобутки і високий професіоналізм та з нагоди Всеукраїнського дня працівників культури та аматорів народного мистецтва **постановляю:**

Присвоїти почесні звання:

„ЗАСЛУЖЕНИЙ ПРАЦІВНИК КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ”

КОВАЛЕНКО Ганні Григорівні – директорові централізованої бібліотечної системи Сумського району, Сумська область

Президент України
В. ЮЩЕНКО

м. Київ, 17 березня 2008 року
№ 229/2008
Уряд. кур'єр. – 2008. – 16 квіт.

ПРО НАДАННЯ ЛЬВІВСЬКІЙ НАУКОВІЙ БІБЛІОТЕЦІ ІМЕНІ В. СТЕФАНИКА НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ СТАТУСУ НАЦІОНАЛЬНОЇ

Ураховуючи роль Львівської наукової бібліотеки імені В. Стефаніка Національної академії наук України як провідного культурного, освітнього та науково-інформаційного центру, її особливе значення у збереженні рукописних та друкованих пам'яток культури, **постановляю:**

Надати Львівській науковій бібліотеці імені В. Стефаніка Національної академії наук України статус національної та надалі іменувати її – Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаніка, залишивши у підпорядкуванні НАН України.

Президент України
В. ЮЩЕНКО

м. Київ, 10 квітня 2008 року
№ 314/2008
Офіц. вісн. України. – 2008. – № 29. – С. 8

Головний редактор:
Тамара Вилегжаніна

Редакційна колегія:

Л. Бейліс, заст. головного редактора, канд. іст. наук; В. Бабич, канд. іст. наук; С. Басенко; Л. Дубровіна, д-р іст. наук, чл.-кор. НАН України; Ю. Ворона (секретар); В. Загуменна, канд. пед. наук; В. Льганаєва, д-р іст. наук; Т. Ківшар, д-р іст. наук; С. Кулешов, д-р іст. наук; Н. Кушнарєнко, д-р пед. наук; В. Пашкова, канд. пед. наук; Л. Петрова, д-р пед. наук; Н. Розколупа; З. Савіна; В. Скарнар, канд. пед. наук; М. Слободяник, д-р іст. наук, чл.-кор. Міжнародної академії інформатизації; І. Пуріна; А. Чачко, д-р пед. наук, дійсний член Міжнародної академії інформатизації; Г. Швецова-Водка, д-р іст. наук; І. Шевченко, канд. пед. наук.

Комп'ютерний набір:

Леонід Бейліс, Юрій Ворона

Редактори:

Світлана Басенко,
Наталія Маслова-Зоріна

Художник:

Роман Чудновський

Верстка: Олексій Остистий

Фото для обкладинки:

Олексій Остистий,
Роман Чудновський

Журнал заснований
Національною парламентською
бібліотекою України

Реєстраційний № KB 3254

Посилання на видання обов'язкові.

За зміст рекламних оголошень редакція відповідальності не несе. Редакція залишає за собою право літературного редагування і скорочення статей. Редакція може опублікувати матеріали, не поділяючи точку зору автора.

Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції:

01001, м. Київ-1, вул. Грушевського, 1

Тел.: (044) 278-84-21

Факс: (044) 278-85-12

E-mail: planeta@nplu.org

© Державний заклад
"Національна парламентська
бібліотека України", 2008

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК №2 866 від 31.05.07

Підписано до друку 30.05.2008.

Формат 60x84/8. Папір офсет.

Друк офсетний. Обл.-друк. арк. 14,4

Наклад 2100 прим. Зам. 57

Віддруковано в Нац. парлам. б-ці України

Обкладинка тов. «ПОЛІГРАФ»

Зміст

2 с. об л. У ази Президента У раїни

- 3 Вилегжаніна Т.** Роль і місце публічної бібліотеки в українському суспільстві
- 6 Бейліс Л.** Бібліотека як середовище соціально-комунікативної системи
- 9 Роз ол па Н.** Актуальні питання правового регулювання оплати праці бібліотечних фахівців
- 12 Лєсьня Т.** Діяльність Публічної бібліотеки м. Кросно для розвитку місцевої громади
- 15 Капранови Д. і В.** Рекламним агентам вхід заборонено!
- 17 Са О.** Приватні зібрання у фондах Херсонської ОУНБ ім. Олєся Гончара
- 19 Бородіна Г.** Роль бібліотек навчальних закладів у розвитку культури Півдня України (II половина XIX ст.)
- 22 Артамонова Н.** Деякі шляхи становлення системи управління патентними ресурсами у світі
- 25 Хемчян І.** Експеримент, що надто затягнувся
- 27 Краца** бібліотека Америки 2007 року
- 31 Бейліс Л.** Традиційна зустріч фахівців-практиків із бібліотечної справи в НПБУ
- 32 Погребна О.** Національна парламентська бібліотека України на „Інформаційному ярмарку 2008”
- 33 Гапчен о П.** Українські козацькі характерники
- 34 Гамалій Г.** Бібліографічний показчик «Репресії в Україні»
- 35 Дмитричева В.** Бібліотекар – людина особлива!
- 36 Але сандрова О.** Книжка року 2007
- 37 Шевчен о І.** Розвиток бібліотечного краєзнавства України: освітній вимір
- 38 Ніна Оле сандрівна Г дімова**
- 39 Перелі стандартів** з довідково-інформаційної, бібліотечної та видавничої справи (станом на 01.07.2007 р.)
- 41 Положення** про Всеукраїнський конкурс на здобуття звання “Бібліотека року” для бібліотек України
- 42 Наші автори**

З 10 листопада 1999 ро ж рнал в лючено до перелі на ових фахових видань У раїни, в я их мож ть п блі ватися рез льтати дисертаційних робіт на здоб ття на ових ст пенів до тора і андидата історичних на

РОЛЬ І МІСЦЕ ПУБЛІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Процес модернізації українських бібліотек, що розпочався у 90-ті роки минулого сторіччя, і нова соціально-культурна парадигма їхнього розвитку є головними стимулами інноваційних змін у бібліотечній справі. Інноваційні перетворення стосуються всіх напрямів бібліотечної діяльності, зачіпають усі сфери функціонування бібліотек і, в першу чергу, комунікативні зв'язки із зовнішнім середовищем. Паралельно з цим здійснюється активне організаційно-технологічне оновлення бібліотечної системи. Сьогодні впливає на функції бібліотек, трансформує їхню соціальну роль у суспільстві.

Зазнають змін існуючі стереотипи стосунків бібліотек і суспільства, дедалі більше на перетворення бібліотечного середовища впливає процес інформатизації.

У нових технологічних умовах бібліотеки є активними суб'єктами цього процесу. Залучаючи широке коло користувачів до роботи у новому комунікативному форматі, у тому числі мережевому використанні інформаційних ресурсів, бібліотеки сприяють поступовому формуванню у різних верств населення інформаційної свідомості.

Виконуючи свою головну місію, що полягає у збиранні, зберіганні, виробництві, розповсюдженні та використанні загальнодоступної інформації, бібліотеки об'єктивно сприяють її перетворенню в цінний національний ресурс, від якого залежить сталий розвиток суспільства. За висновками експертів, роль бібліотек у збереженні національних інформаційних ресурсів і забезпеченні загального доступу до них із використанням Інтернет-технологій буде постійно зростати.

Сьогодні спектр інформаційних послуг і продуктів, які бібліотеки пропонують населенню, розширюється. Все більше уваги приділяється створенню фактографічних баз даних із соціальних, правових, економічних питань, проблем місцевого самоврядування, підприємницької діяльності, соціокультурного розвитку регіонів, краєзнавства. У практику роботи бібліотек поступово впроваджуються аналітичні методи перероблення інформації – готуються інформаційні дайджести, аналітичні добірки, які створюються на основі текстових фрагментів документів. Бібліографічна інформація поступово стає допоміжним засобом так званого „внутрішнього” використання або інструментом орієнтації у мережевих ресурсах, але не є кінцевим результатом інформаційного обслуговування, в якому все більшого значення набувають саме аналітичні та повнотекстові матеріали.

Електронні технології дозволяють реалізувати комплексний підхід до вирішення інформаційних завдань. Користувач може отримати повний комплект різноманітних інформаційних матеріалів, у тому числі й Інтернет-ресурси, а також консалтингові послуги.

Бібліотеки сьогодні усвідомили свою роль навігаторів у безмежному масиві інформації, що вигідно відрізняє їх від інших комунікативних суспільних структур.

А головне те, що наразі у свідомості бібліотекарів ідея доступу до інформації превалює над ідеєю володіння нею.

Однак кваліфіковане виконання посередницьких функцій, якісне надання консалтингових послуг вимагає не тільки знання інформаційного ринку, але й уміння оцінювати якість інформаційних продукції та послуг, робити правильний вибір з метою надання користувачеві достовірної й надійної інформації.

Таким чином, інформаційна функція бібліотек пов'язана не тільки із забезпеченням універсального доступу до інформаційних ресурсів, але набуває ресурсно-оцінювального характеру. Формула реалізації інформаційної функції бібліотеки в сучасних умовах, котра складається з оцінювання інформаційних ресурсів та доступу до них, лежить в основі інноваційних перетворень щодо змісту, організації, технології, форм і методів інформаційної діяльності цих установ і, головне, позначається на кінцевому результаті, який можуть оцінити користувачі.

У Всесвітню мережу потрапляє все більше українців. За даними компанії Sputnikmedia.net, українська Інтернет-аудиторія протягом 2006 року зросла майже вдвічі і станом на січень 2007 року складала 4,207 млн. осіб (для порівняння, станом на січень 2006 року вона налічувала 2,63 млн. осіб). Більше всього користувачів – у Києві (58,56%), далі йдуть Дніпропетровськ і Одеса. Лідруючі позиції серед пошукових систем займають Google – 60,3% та Yandex – 14,77% (liga.net).

Завдяки стрімкому розвитку інформаційно-комунікативних технологій у всіх сферах нашого життя значно збагатилися також інші функції бібліотеки: соціальна, меморіальна, комунікативна, кумулятивна тощо.

Нового значення набуває друга базова функція бібліотек – меморіальна, яка пов'язана зі збиранням і збереженням інформації на різноманітних носіях. Будь-яка бібліотека – від сільської до національної – виступає локальним хранителем пам'яті людства. У цьому і полягає її головна роль у загальнокультурному поступі.

Бібліотеки беруть активну участь у процесах ретрансляції культури, тобто передачі колективної пам'яті від людини до людини, від покоління до покоління. Це зближує їх зі сферою освіти. В інформаційному суспільстві освіта розвивається перманентно, і забезпечити можливість отримання нових знань усім бажаючим можна лише із залученням інформаційних ресурсів книгозбірень.

Саме тому набуває значущості ретрансляюча (освітня) функція бібліотек, що зумовлюється посиленням їхньої ролі у системі безперервної освіти.

Т. Вилежанина

Вищеназвані функції бібліотек – меморіальна і ретрансляюча – найбільш повно реалізуються у краєзнавчій роботі, яка останнім часом отримала новий імпульс для свого розвитку за рахунок історико-дослідницького спрямування бібліотечного краєзнавства.

Крім того, бібліотеки поступово стають системою складовою соціокультурної інфраструктури регіонів, формуючи навколо себе особливе культурне й інформаційно-комунікативне середовище. При цьому значну увагу вони приділяють як національній культурі, так і формуванню культури міжнародних відносин.

Сьогодні бібліотеки відіграють велику роль у становленні громадянського суспільства. Залучаючи населення до багатьох своїх заходів і акцій, вони сприяють підвищенню соціальної активності людей, формують у них громадянську свідомість, допомагають створювати особливий суспільний мікроклімат у регіоні свого впливу. В невеликих, за чисельністю жителів, містах та багатьох селах, де не залишилося жодних культурних закладів, крім бібліотек, вони стають центрами суспільного життя, де мешканці не тільки отримують інформацію і проводять своє дозвілля, але й обговорюють нагальні проблеми своєї „малі батьківщини”. На жаль, не всі сільські мешканці мають таку можливість, тому, що з 28 504 українських сіл тільки у 15 044 є бібліотеки.

Для визначення стану, проблем діяльності сільських книгозбірень, їхнього місця в житті спільноти Національна парламентська бібліотека України 2007 року здійснила дослідження «Публічні бібліотеки України в контексті соціокультурного розвитку регіону» та «Сільська бібліотека на мапі України». Вони, зокрема, засвідчили, що бібліотеки користуються найбільшою популярністю у сільського населення на відміну від інших закладів культури (див. Діаграму).

Хочу підкреслити, що понад 82% існуючих в Україні публічних бібліотек – сільські. Їхня матеріальна база надзвичайно слабка. За даними вищезгаданих досліджень, тільки 62 сільські бібліотеки комп'ютеризовано, що становить 0,4% від усієї кількості книгозбірень. Найбільша кількість із них – у Рівненській області – 16 бібліотек (3% книгозбірень області), очевидно, завдяки об'єднанню їх зі шкі-

льними бібліотеками, оскільки комп'ютеризація шкіл відбувається краще. До Інтернету підключено всього 13 сільських бібліотек (0,1%), електронну пошту мають 10 (0,07%), телефонізовано 729 (5%), ксерокс мають 35 бібліотек (0,2%). Факсу не має жодна сільська книгозбірня, так само і транспорту.

У такій ситуації наївно сподіватися на всеохоплююче і повне задоволення інформаційних потреб населення найближчим часом. Але якщо розширити можливості публічних бібліотек як точок доступу до Інтернету, особливо в невеликих населених пунктах – селищах та селах, є надія, що кожний громадянин зможе реалізувати своє право на доступ до інформації.

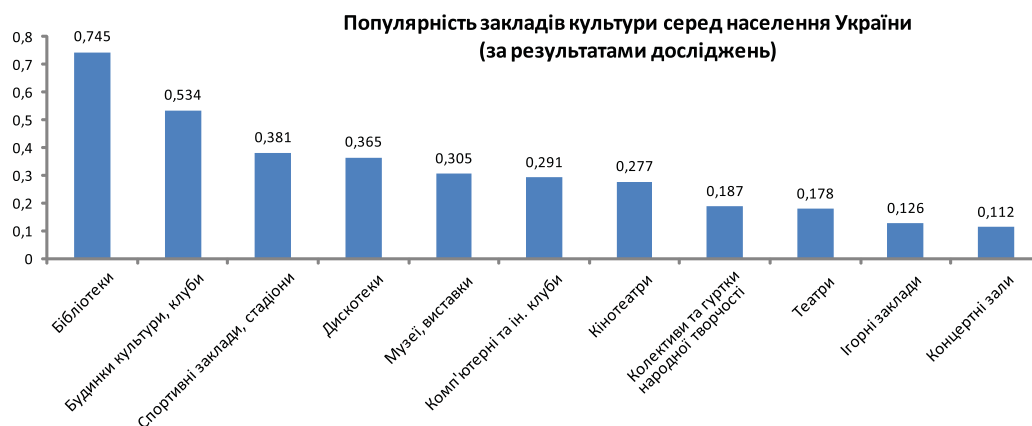
Деякі кроки вже робляться, прикладом чого є понад 130 Інтернет-центрів, відкритих за сприяння Посольства США в Україні. Зараз розпочинається реалізація великого проекту з надання у публічних бібліотеках доступу до Інтернету за підтримки Фондації Біла та Мелінди Гейтсів.

У процесі розвитку суспільного життя, перш за все на рівні регіонів, які отримали інший статус і більшу самостійність (після прийняття Закону України „Про місцеве самоврядування в Україні”), створено нові умови діяльності бібліотек. Публічні книгозбірні стали комунальною власністю. У деяких регіонах відбувається й скорочення бібліотек, і об'єднання сільських та шкільних книгозбірень, і децентралізація. За останні 10 років кількість публічних бібліотек у країні скоротилася на 1 180 одиниць і становить 18 374 установи.

Проблеми збереження і підтримки бібліотек в окремих областях вирішуються по-різному. Не останню роль тут відіграє те, яке місце посідає бібліотека у соціокультурному просторі регіону.

Саме тому Національна парламентська бібліотека України провела вищеназвані наукові дослідження, результати яких дадуть змогу з'ясувати думку фахівців-практиків і науковців із різних регіонів щодо проблем бібліотек, накреслити першочергові управлінські рішення, а також стратегію розвитку вітчизняної бібліотечної галузі. Впевнена, що рух української спільноти до суспільства знань неможливий без розгалуженої і ефективно працюючої мережі бібліотек.

Діаграма

БІБЛІОТЕКА ЯК СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНОЇ СИСТЕМИ

Розглядаючи бібліотеку з точки зору дисциплін соціально-комунікативної мовної науки, автор, спираючись на основні поняття соціолінгвістики, досліджує проблеми позиційності бібліотеки до різних видів (мов) та їхніх видів (літературний нормований варіант, діалекти і соціолекти) у складових соціально-комунікативної системи

Бібліотекознавство як наука межує з різними галузями знання – документознавством, історією, соціологією і т. ін., що пов'язані із сутністю тих елементів, які складають бібліотечне середовище. За Ю. Столяровим, крім приміщення і матеріально-технічного оснащення, це – кадри, інформаційні ресурси, читачі [5]. Водночас бібліотека є місцем, де постійно відбуваються мовні, або й ширше – комунікативні акти, без яких вона не може виконувати свою родову функцію – здійснювати інформаційне обслуговування користувачів. З цього випливає доцільність розгляду окремих бібліотекознавчих проблем у контексті наук соціально-комунікативного циклу, до якого входять, зокрема, психолінгвістика і соціолінгвістика. Першу спробу дослідження цього питання було зроблено у статті [2].

Соціально-комунікативна система певного співтовариства в науковій літературі визначається як „сукупність кодів і субкодів, що використовуються в конкретній мовній спільноті і знаходяться один із одним у стосунках функціональної доповнюваності” [3, 25]. *Мовний код* – це „засіб комунікації: природна мова (російська, англійська, сомалі тощо), штучна мова на зразок есперанто або на зразок сучасних машинних мов, азбука Морзе, морська прапорцева сигналізація і т. ін.” [3, 24]. *Субкодами* (підсистемами) конкретної природної мови є її унормований літературний варіант, *діалекти* (відмінні мовні системи, що відзначаються територіальною і соціальною локалізованістю) [3, 45-47], *соціолекти* (соціальні діалекти) у вигляді жаргонів (сленгів), які зумовлюються «професійною відокремленістю тих чи інших груп або їхньою соціальною відмежованістю від решти суспільства», та аргі (мова маргінальних спільнот) [3, 51] тощо.

Бібліотека як інституція, що тісно пов'язана з процесом комунікації, а значить – і з комунікаційними кодами та субкодами, не може не враховувати у своїй діяльності мовної ситуації у країні в цілому, і у своєму регіоні зокрема. Як відомо, регіони України значно різняться за ознакою мовної приналежності населення (українська, російська, угорська, румунська, польська тощо), наявністю діалектних відмінностей, мовною різницею між містом і селом. Дається взнаки залежність мовно-освітнього рівня населення від економічно-промислового профілю регіону, його географічного розташування.

Вплив цих факторів на мовний склад бібліотечного фонду не є теоретичною проблемою – тут має

панувати маркетинговий підхід. Труднощі криються, скоріше, у наявних практичних умовах і фінансових можливостях щодо формування інформаційних ресурсів.

Поняття мовної політики бібліотеки є значно ширшим: це принципи спілкування бібліотекаря і користувача, інформаційно-мовна спрямованість інтер'єру, дотримання вимог застосування державної мови із врахуванням мовних можливостей читачів (диференційований підхід), етика спілкування. Бібліотека сповідує ставлення до державної мови як до такої, що допомагає у спілкуванні людини з державою, здійсненні й забезпеченні її громадянських прав.

Водночас важливо усвідомлювати історично доведений факт, що російська мова, здебільшого зрозуміла українцям, є носієм великої культурної, інтелектуальної та естетичної інформації – як російської, так і світової. Отже, високий рівень володіння нею найширшими верствами українського суспільства є корисним для розвитку науки, економіки і культури України.

Бібліотекар має бути взірцем комунікативної культури, виявляючи дбайливе ставлення до літературно унормованих субкодів, вміння спілкуватися, враховувати особистісні риси співрозмовника, не нав'язуючи йому власних мовних уподобань. Разом із тим, важливо доносити до читача розуміння того, що відчуття своєрідності й ексклюзивності для світової культури власної мови досягається лише у випадку володіння декількома мовами.

На наш погляд, хоч як це не дивно, підлягає переосмисленню і ставлення культурно-освітніх закладів до мовних діалектів. Звичайно, бібліотека мусить у своїй повсякденній діяльності орієнтуватися на унормовану літературну мову, але не можна погодитись із надто снобістським, зверхнім ставленням до територіальних діалектів. Кожен із них є регіональною реалізацією загальнонаціональної мови, тому, якщо рідну мову часто-густо називають материнською, то не можна з неповагою ставитися до говірки, якою спілкуються батьки, родичі, сусіди, земляки. Навіть якщо це „суржик” – наслідок інтерференції або впливу двох чи більше мов.

Наявність суржику в побуті іноді трактується як доказ меншовартості української мови. Це абсолютно

Л. Бейліс

хибне твердження. *Інтерференція* є природною практично для всіх неізолюваних мов світу, а особливо для великих, значною мірою глобалізованих мов, зокрема англійської, яка має визнані світом регіональні варіанти (американський, австралійський тощо). Також це властиво і російській мові, котра, крім власних діалектів, має численні ареали, де вона зазнає значного впливу інших мов, наприклад норвезької, внаслідок чого на півночі сформувався так званий русенорськ – контактна мова або, якщо вдатися до лінгвістичного терміна, – *піджин* [3, 126-130].

Важливим фактором існування і збереження мови є підтримка її літературно унормованого субкоду, який повинен стати найбільш консервативною складовою загального коду і захищатися, зокрема й тими методами, що застосовуються у Франції (а це непримиренна боротьба з іншомовними запозиченнями, особливо з англіцизмами), хоча і тут можуть бути застереження від зайвого фанатизму.

Не одне покоління виховувалося на статті В.І. Леніна „Об очистке русского языка” [4]. Робилися численні конспекти, складалися екзамени і заліки. Праці Ілліча вважалися істиною в останній інстанції, але слово „дефект”, проти якого, власне, була спрямована стаття (а ширше – проти зловживання іноземними словами) міцно увійшло до словника як російської, так і української мов, породивши ціле однокореневе гніздо: „дефективний”, „дефектний”, „дефектоскоп”, „дефектологія” і т. ін.

На наш погляд, було шкідливим і небезпечним намагання окремих лінгвістів, філологів декілька років тому під виглядом орфографічної реформи змінити унормовані парадигми, орієнтовані на діалекти Центральної України, тими, що пов’язані із західними діалектами. Це вивело б за межі нормативності великий пласт української літератури, який містить більшість класичного словесного спадку. Наслідки призвели б до певної дискредитації української мови як такої і не залишилися б безслідними для бібліотек.

У будь-якому випадку є помилковим сприйняття літературної мови як власне єдиного прийняттого зразка мови: насправді мова – значно складніший феномен; її підсистеми розвиваються, взаємодіють, і це є запорукою збагачення й розвитку як мови в цілому, так і її літературного унормованого субкоду.

Роль бібліотеки полягає в ознайомленні населення регіону з відмінностями літературної мови від місцевого діалекту. Це може досягатися проведенням циклів заходів, як, наприклад: „Майстри українського слова”, „Мова солов’їна”, „Народ скаже – як зав’яже”, „Душа народу – пісня”, конкурсів художнього читання, а також тематичних вечорів: „Казки нашого села”, „Моя бабуся казала” тощо.

Не слід протиставляти норми літературної мови діалекту за принципом „правильно – неправильно”, а поширювати знання щодо їхньої відмінності і, де є необхідність, методами бібліотечної роботи – такими, як рекомендування відповідної літератури, прослуховування еталонних аудіодокументів, організація активних „мовних” заходів тренінгового характеру – фор-

мувати навички літературного мовлення. Реальне життя зрештою привчить користувачів до ситуативної зміни субкодів. Вивчення особливостей місцевого діалекту у співставленні з літературною нормою може стати й одним із напрямів краєзнавчої роботи бібліотек, що передбачає виявлення та накопичення характерних письмових або усних (у вигляді аудіодокументів) прикладів місцевого мовлення, які рано чи пізно знайдуть свого вдячного користувача серед науковців. До цієї роботи, звичайно, варто залучати спеціалістів-філологів (в умовах села – вчителів, сільську інтелігенцію).

У своєму живому застосуванні кожна мова розподіляється (або ж структурно диференціюється) на функціонально-мовні стилі, які, за академіком В. Виноградовим, характерні для різних розмовних ситуацій, зокрема таких, як „офіційна розмова”, „службова”, „інтимна”, „сімейна бесіда”, „судовий процес”, „дискусія”, „дебати”. На думку вченого-лінгвіста К. Доменіна, ці стилі „віддзеркалюють певні узагальнені соціальні ролі – такі, як вчений, адміністратор, поет, політик, журналіст тощо”, котрі „визначаються рольовими очікуваннями і рольовими приписами, які суспільство вимагає від тих, хто говорить (пише)” [3, 96, 98]. Володіння цими стилями та їхнє доречне застосування є ознакою культури та важливим фактором соціальної адаптації.

В умовах бібліотеки ці мовні функціональні особливості доцільно застосовувати у проведенні рольових ігор, соціально-комунікативних тренінгів: „Наймаюся на роботу”, „Мене викликає директор”, „Моя бабуся захворіла”, „Мого брата образили в школі” тощо, котрі проводяться в рамках занять з підвищення кваліфікації бібліотекарів, а також у роботі з користувачами, зокрема з молоддю, у набутті навичок спілкування в родинних і службових стосунках, працевлаштуванні тощо.

Бібліотека, яка активно займається просвітницькою діяльністю, підвищенням читацької культури, розвитком навичок щодо пошуку необхідних документів і роботи з ними, допомагає, таким чином, користувачам виробити здатність сприймати та відтворювати різні тексти. Своєю діяльністю вона сприяє і підвищенню грамотності населення. Оскільки, як свідчить практика, проблема недостатньої грамотності молодих людей нині дедалі більше загострюється, бібліотеки мусять не тільки комплектувати свої фонди відповідною навчальною, дидактичною та довідковою літературою, а й діяти більш активно: організувати тренінги з удосконалення як усної, так і письмової мови, з ділового мовлення.

Що стосується проблем української мови, двомовності, то бібліотекарі повинні їх чітко розрізняти, оскільки пріоритет використання бібліотеками державної мови визначається Конституцією України, чинним законодавством, зокрема Законом України „Про мови”.

Активне функціонування в Україні разом з українською і російською мови, а в інших регіонах – угорською, польською, румунською і т. д., їхнє співвідношення

у різноманітних сферах життя, взаємодія та конкуренція, взаємовплив, територіальний і соціальний розподіл – доконаний факт. Це серйозно впливає на діяльність бібліотек: мовний склад їхніх інформаційних ресурсів, читацьку активність та обертаність фондів, зрештою – на якість і кількісні показники бібліотечної роботи.

На наш погляд, бібліотека може продемонструвати реальну можливість не просто мирного співіснування різних мов, а й загальний вииграш для суспільства від володіння ними, їхніми стильовими відтінками, лексичним наповненням, можливостями передачі наукових знань і художнього образотворення. Для духовного, інтелектуального та естетичного розвитку користувачів це дуже важливо.

Засади бібліотечної мовної політики повинні передбачати формування фундаментального інтересу до мови і як засобу спілкування, і як до феноменального спільного створіння природи та людства. Мова об'єднує людей у певні територіально-етнічні спільноти, і кожний код своїм лексичним складом, синтаксисом, інтонацією віддзеркалює особливості певної спільноти: її природне середовище (клімат, нагорне або долинне мешкання, рельєф тощо); господарчу і промислову діяльність, темперамент, релігійні уявлення, основи естетичного сприйняття світу і т. ін.

Одним із засобів бібліотечного впливу на позитивне та разом із тим диференційоване ставлення читачів до різних мов є розгляд у рамках масової, групової чи клубної роботи проблем художнього перекладу або навіть більш широко – перекладу взагалі. Безумовно, тут бібліотекару стануть у пригоді наукові твори та есе, які розкривають цю тему¹.

Підсумовуючи, зазначимо, що бібліотека як складова соціально комунікативної системи зможе повною мірою виконувати свої функції, дотримуючись низки настанов:

– уся діяльність бібліотеки має бути спрямована на підвищення авторитету української мови як фактора утвердження незалежності Української держави;

– бібліотека повинна будувати свою мовну політику відповідно до чинного законодавства, вищих інтересів держави та народу, гуманістичних та демократичних принципів щодо надання вільного доступу до інформації і можливості спілкування всіх верств населення без будь-якої мовної дискримінації, а також згідно зі своїм природним призначенням – з розповсюдження знань;

– об'єктом протидії бібліотеки не може бути будь-який код (що важко допустити навіть теоретично) або субкод (діалект, аргі і т. ін.). Однією з її цілей є подолання (прямо – через спеціальні заходи, чи опосередковано, при доборі певної інформації, документів, спілкуванні з читачами) низької комунікативної компетентності користувачів, проявів мовного снобізму і екстремізму, нероз-

різнення субкодів, що призводить до невірного слововживання; безграмотності й неосвіченості, низької культури усного та письмового мовлення, невміння висловлювати думки і створювати тексти;

– бібліотека притаманними їй методами мусить розповсюджувати знання щодо літературних варіантів кодів активного користування, прагнучи підключити кожного користувача до якомога ширшого кола якісних джерел інформації і тим самим реалізуючи своє гуманістичне призначення та демократичну спрямованість;

– враховуючи невинні процеси глобалізації, бібліотека повинна сприяти вивченню мов, зокрема, відповідним чином формуючи свої інформаційні ресурси.

Як зазначив доктор філософії В. Чернець, „саме у бібліотеках можна вже зараз спостерігати модель, до якої ми прагнемо: в них не сперечаються, а співпрацюють мови, різноаспектні досягнення регіонів України, закріплені у слові, не протиставляються, а поєднуються, бібліотеки гідно представляють нашу країну, і особливо культурні здобутки титульної нації, у світовому інформаційному просторі” [6].

Ця модель, яка закарбовується у стереотипах людської поведінки, може принести нашій молодій державі неоціненну користь.

Список використаної літератури

1. Ашаренкова Н.Г. Освітня функція публічної бібліотеки, зміст і напрями її реалізації / Н. Г. Ашаренкова // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики: Матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 21–23 трав. 2007 р. / М-во освіти і науки України, М-во культури і туризму України. Держ. акад. керів. кадрів. культури і мистецтв. Ін-т. держ. управління та інформ. діяльності. – К., 2007. – С. 69–72.
2. Бейліс Л.І. Роль бібліотеки в організації пізнавальної діяльності читачів / Л.І. Бейліс // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2007. – № 3. – С. 24–30.
3. Беликов В.И. Социолінгвістика / В.И. Беликов, Л.П. Крысин – М.: Рос. гос. гуманит. ун-т, 2001. – 439 с.
4. Ленин В.И. Об очистке русского языка / В.И. Ленин // Ленин В.И. ПСС, Т. 40. – М., 1963. – С. 49.
5. Столяров Ю.Н. Библиотека: структурно-функционал. подход / Столяров Ю.Н. – М.: Книга, 1981. – 255 с.
6. [Чернець В. Привітання бібліотечних працівників з нагоди Всеукраїнського дня бібліотек] / В. Чернець // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2006. – № 3. – С. 4.

¹ Федоров А.И. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы): Для ин-тов и фак. иностр. яз. – [5-е изд.]. – М.; СПб., 2002. – 414 с.; Мирам Г.В. Переводные картинки : Профессия – переводчик. – К. : Эльга. Ника-Центр, 2001. – 333 с.; Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика: Очерки лингвист. теории перевода / Доп. и коммент. Д.И. Ермоловича. – М., 2004. – 237 с.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ БІБЛІОТЕЧНИХ ФАХІВЦІВ

Конституція України гарантує кожному громадянину «право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працюю, яку він вільно обирає, або на яку вільно погоджується». Держава зобов'язана створювати «умови для повного здійснення громадянами права на працю». Крім того кожному гарантується право на належні, безпечні і здорові умови праці, *на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом* [1].

Відповідно до законодавства, заробітна плата – винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, котру власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу [2].

Заробітна плата – одна з основних соціально-економічних та правових категорій, адже вона є не лише джерелом грошових доходів громадян, але й показником рівня добробуту всіх членів суспільства та країни в цілому. Крім того, розмір оплати праці є неофіційним критерієм визначення престижності тієї чи іншої професії.

З огляду на вищевикладене, стає зрозумілим, що праця бібліотекаря, починаючи з радянських часів, ніколи не вважалася престижною.

Вивчаючи діяльність публічних бібліотек України за роки незалежності, можна зробити висновок про те, що саме низький рівень оплати праці став одним із головних факторів, котрий спричинив розвиток негативних процесів у книгозбірнях.

Як впливає зі звітів публічних бібліотек, кількість бібліотечних працівників в Україні скоротилася з 44 578 осіб у 1992 році до 34 959 – у 2006 році. Питомо вага працівників, які не мають вищої (повної або базової) освіти, зросла з 24,3% у 1992 році до 30,1% у 2006 році.

Принагідно зазначимо, що відповідно до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників (випуск 81. Культура та мистецтво), затвердженого наказом Міністерства культури і мистецтва України від 14.04.2000 № 168, до всіх бібліотечних фахівців висувається вимога мати повну вищу освіту. Тому лише приблизно четверта частина спеціалістів, які працюють на бібліотечних посадах у публічних книгозбірнях країни, відповідають кваліфікаційним вимогам до них.

З вересня 2005 року введено в дію Постанову Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2002 р. № 1298 „Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери”, основним завданням якої було впорядкування оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери, а також створення механізму підтримання на постійному рівні оптимальних

міжгалузевих та міжпосадових співвідношень в оплаті праці [3].

Вказана постанова закріпила встановлену роками практику низької оплати праці бібліотекарів. Наприклад, директору загальноосвітнього навчального закладу міг встановлюватися максимально 16 тарифний розряд, а директору бібліотеки зі статусом національної або обласної універсальної наукової – лише 13-й... При цьому загальноосвітня школа не має навіть статусу юридичної особи, а національна бібліотека – провідний державний заклад культури, ОУНБ – головні бібліотеки регіонів.

Минулого року Уряд здійснив спробу перебороти негативні тенденції у бібліотечній сфері саме завдяки значному збільшенню заробітної плати бібліотекарів. З 2008 року введено в дію постанову Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2007 р. № 1050 «Про внесення змін у додаток 2 до постанови Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2002 р. № 1298» [4] та наказ Міністерства культури і туризму України від 11 жовтня 2007 року № 67 „Про внесення змін до наказу Міністерства культури і туризму України від 18.10.2005 № 745”» (встановлює конкретні тарифні розряди працівникам залежно від групи з оплати праці, до якої належить та чи інша бібліотека, однак містить ряд суперечностей, що потребують термінового вирішення) [5].

Відповідно до вказаних нормативно-правових актів, із 01.01.2008 р. максимальний тарифний розряд для бібліотечних працівників зріс від 13-го до 17-го. Так, директору бібліотеки зі статусом національної може встановлюватися максимально 17-й тарифний розряд, директору ОУНБ, яка відноситься до першої групи з оплати праці, – 15-й (для порівняння: директору загальноосвітньої школи – 16-й, лікарю – 14-й). Тому без перебільшення можна сказати, що останні зміни в оплаті праці бібліотекарів – справжній прорив, реальний крок до зростання престижу нашої професії.

Але не випадково кажуть, що добрими намірами вистелена дорога в пекло. Початок нинішнього року, на який покладали великі надії бібліотечні працівники, приніс велику кількість „сюрпризів”.

Оскільки публічні бібліотеки перебувають у віданні органів місцевого самоврядування, останні повинні були в процесі затвердження кошторисів книгозбірень врахувати підвищення заробітної плати. І тут бібліотеки стикнулися з проблемами, котрі свідчать про невисоку оцінку їхньої ролі місцевими органами влади. На практиці виявилось, що затверджені фонди оплати праці у багатьох установах недостатні

Н. Розколуца

для виплати заробітної плати. Але у ряді випадків конфлікти виникають і через низьку правову культуру керівників бібліотек.

Наведемо кілька прикладів найбільш типових ситуацій, які виникли у публічних бібліотеках на початку цього року.

Начальники відділів культури деяких районних державних адміністрацій передумовою затвердження штатних розписів бібліотек на 2008 рік поставили проведення позачергової атестації їхніх працівників.

Вказана вимога однозначно суперечить законодавству, адже ні постановою Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2007 р. № 1050, ні наказом Міністерства культури і туризму України від 11 жовтня 2007 року № 67 введення нових тарифних розрядів не передбачає позачергової атестації фахівців. Крім того, Положення про проведення атестації працівників підприємств, установ, організацій та закладів галузі культури, затверджене наказом Міністерства культури і туризму України від 16 липня 2007 року № 44, встановлює лише одну підставу для проведення такої атестації: *„Позачергова атестація проводиться не раніше як через рік з дня попередньої атестації для працівників культури, які: повинні пройти повторну атестацію після прийняття рішення попередньою атестаційною комісією про відповідність займаній посаді за умови виконання рекомендацій щодо підвищення кваліфікації певного фахового напрямку”* [6].

Але найбільше непорозуміння виникало під час встановлення нових тарифних розрядів. Проаналізувавши запитання, які надійшли на адресу Національної парламентської бібліотеки України, можна зробити висновок про те, що і директори районних бібліотек, і начальники відділів культури виконкомів міських рад чи районних державних адміністрацій часто не знають або не розуміють зміст нормативно-правових актів, які регулюють оплату праці бібліотечних працівників. Крім того, виникають ситуації, які загрожують керівників бібліотек у „глухий кут”.

Як приклад, пропонуємо розглянути процес розробки штатного розпису ЦБС відповідно до наказу МКТ України від 18.10.2005 № 745 „Про впровадження умов оплати праці працівників культури на основі Єдиної тарифної сітки” (із наступними змінами) [7].

Звертаємо увагу на те, що наказом вищого органу управління (у нашому випадку – це відділ культури) щорічно провадиться віднесення бібліотек до тієї чи іншої групи за оплатою праці керівних працівників.

Отже, на підставі звітності ЦБС за останні три роки визначається середньорічна кількість користувачів та видачі документів. Припустимо, що у нашому випадку ці показники відповідають IV групі з оплати праці. Тоді схему тарифних розрядів бібліотечних працівників для такої ЦБС можна представити таким чином:

- директор ЦБС – 12 розряд;
- завідувач філії – 11 розряд;

- завідувач відділу – 10 розряд;
- провідний бібліотекар (бібліограф, методист) – 9 розряд;
- бібліотекар (бібліограф, методист) I категорії – 8 розряд;
- бібліотекар (бібліограф, методист) II категорії – 8 розряд;
- бібліотекар (бібліограф, методист) – 8 розряд.

Як бачимо, у нашому випадку виникла парадоксальна ситуація, коли фахівці першої та другої категорій за розміром заробітної плати зрівнюються з бібліотекарем без категорії. Про шкоду так званої „зрівнялівки” розповідати не потрібно, адже багато хто відчув її на собі 20 чи 30 років тому. До того ж, у Законі України „Про оплату праці” визначено стимулюючу функцію заробітної плати, яка у даному випадку повністю нівелюється.

Тепер уявімо собі ситуацію, що наша ЦБС не досягла показників для віднесення її навіть до IV групи з оплати праці керівних працівників.

У такому випадку посадовий оклад керівника ЦБС встановлюється на 10 відсотків нижче і буде становити 907,20 грн. А посадовий оклад завідувача філії складатиме 934,50 грн. (розрахунки зроблено, виходячи з розміру мінімальної заробітної плати 525,00 грн.). Знову виникає парадоксальна ситуація.

Диференціація бібліотек за групами з оплати праці керівних працівників та показники для віднесення бібліотек до таких груп, які, відповідно до наказу МКТ України від 18.10.2005 № 745, є ключовими для визначення тарифних розрядів бібліотечних працівників, збереглися ще з радянських часів і не відповідають реаліям сьогодення [7].

На захист цього твердження наведемо лише один аргумент. За радянських часів існувала одна організаційна модель масових бібліотек міста або району – ЦБС. Альтернативи не було і не могло бути. На сьогоднішній день, відповідно до Закону України „Про місцеве самоврядування в Україні”, громада сама вирішує питання своєї життєдіяльності, у тому числі й функціонування публічних бібліотек [8]. Тому ЦБС в Україні збереглися не у всіх районах. А вищезазначений наказ МКТ України не враховує процеси децентралізації публічних бібліотек на рівні району та безпідставно визначає різні умови оплати праці працівників ЦБС і бібліотек, які до складу ЦБС вже не входять.

Привертають увагу як негативні приклади і випадки встановлення вищих тарифних розрядів фахівцям, які обіймають нижчі посади, та навпаки. Наприклад, в одній із бібліотек, віднесених до III групи з оплати праці, керівник встановив тарифні розряди працівникам таким чином:

- головний бібліотекар – 10 розряд;
- провідний бібліотекар – 12 розряд;
- бібліотекар I категорії – 11 розряд;
- бібліотекар II категорії – 10 розряд.

У даному випадку, відповідно до наказу МКТ України від 18.10.2005 № 745 (із наступними зміна-

ми), тарифні розряди потрібно було встановити таким чином:

- головний бібліотекар – 10 розряд;
- провідний бібліотекар – 9 розряд;
- бібліотекар I категорії – 8 розряд;
- бібліотекар II категорії – 8 розряд [7].

Можна погодитися з тим, що і цей варіант викликає ряд запитань. Але все ж таки у цьому разі не відбувається грубого ігнорування законодавства про оплату праці, оскільки, згідно з Законом України „Про оплату праці”, розмір заробітної плати залежить від складності та умов виконуваної роботи, а також професійно-ділових якостей працівника (ст. 1). Крім того, на підставі кваліфікаційного розряду працівника визначається його посадовий оклад, котрий є основною заробітною платою. А відповідно до ст. 2 Закону України „Про оплату праці”, основна заробітна плата визначається як винагорода за виконану роботу згідно зі встановленими нормами праці (норми часу, виробітку, обслуговування, посадові обов'язки) [9].

Ряд суперечок між бібліотекарями та керівниками бібліотек пов'язаний із ототожненням понять „посада” і „тарифний розряд”. Але необхідно зазначити, що цьому дещо посприяв наказ МКТ України від 16 липня 2007 року № 44 „Про затвердження Положення про проведення атестації працівників підприємств, установ, організацій та закладів галузі культури”, на підставі якого в багатьох бібліотеках у кінці 2007 – на початку 2008 року пройшли чергові атестації працівників [6].

Основним завданням атестації, як зазначено в наказі МКТ України, є оцінка професійної кваліфікації і ділових якостей працівника на основі об'єктивних, обґрунтованих критеріїв, виходячи з результатів його роботи, з метою визначення можливостей професійного та посадового росту. Але, разом із тим, повноваженням атестаційних комісій є визначення відповідності чи не відповідності працівника займаній посаді, а також надання рекомендацій керівництву щодо заохочення окремих працівників за досягнуті успіхи в роботі, включення до кадрового резерву, направлення на підвищення кваліфікації або перепідготовку тощо.

Таким чином успішне проходження працівником атестації не означає автоматичного підвищення тарифного розряду або на посаді.

Трапляється, що бібліотекарі, не ознайомившись із текстом Положення про проведення атестації, починали вимагати від своїх керівників підвищення на посаді. Наприклад, бібліотекар I категорії, який успішно пройшов атестацію та працює на цій посаді вже багато років, вимагає призначити його на посаду провідного бібліотекаря або присвоїти йому вищий тарифний розряд.

Розглянемо цю ситуацію на прикладі бібліотек ЦБС IV групи. Бібліотекаря I категорії у такій бібліотеці має бути присвоєний 8 тарифний розряд. Підвищення на один тарифний розряд означає автоматич-

не зрівняння посади бібліотекаря I категорії з посадою провідного бібліотекаря. Але цього робити не можна, оскільки кваліфікаційні вимоги і коло обов'язків провідного бібліотекаря вищі. Переведення вказаного працівника на посаду провідного бібліотекаря можливе у двох випадках: наявності відповідної вакантної посади або затвердження нового штатного розпису, відповідно до якого скорочується одна посада бібліотекаря I категорії та вводиться додатково посада провідного бібліотекаря.

Отже, у 2008 році відбулися значні зміни в оплаті праці бібліотечних працівників, і якщо зберігатиметься така тенденція, то це має позитивно вплинути на розвиток публічних книгозбірень України.

Список використаної літератури

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верхов. Ради України, 28 черв. 1996 р.: із змінами на 1 січ. 2006 р. – К.: Юрид. думка, 2006. – 116 с.
2. Кодекс законів про працю України : Наук.-практ. комент. / [В.І. Прокопенко, З.Я. Козак, Л.О. Кузнецова та ін.]. – Х.: Консум, 2003. – 831 с.
3. Україна. Кабінет Міністрів. Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери: Постанова від 30.08.2002 № 1298 // Уряд. кур'єр. – 2002. – 11 верес.
4. Україна. Кабінет Міністрів. Про внесення змін у додаток 2 до постанови Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2002 р. № 1298: Постанова від 15.08.2007 № 1050 // Уряд. кур'єр. – 2007. – 21 серп.
5. Україна. Міністерство культури і туризму. Про внесення змін до наказу Міністерства культури і туризму України від 18.10.2005 № 745: Наказ від 11.10.2007 № 67 // Офіц. вісн. України. – 2007. – № 81.
6. Україна. Міністерство культури і туризму. Про затвердження Положення про проведення атестації працівників підприємств, установ, організацій та закладів галузі культури: Наказ від 16.07.2007 № 44 // Офіц. вісн. України. – 2007. – № 67.
7. Україна. Міністерство культури і туризму. Про впорядкування умов оплати праці працівників культури на основі Єдиної тарифної сітки: Наказ від 18.10.2005 № 745 // <http://zakon1.rada.gov.ua>.
8. Україна. Закон. Про місцеве самоврядування в Україні: Затв. 21 трав. 1997 р. № 280/97 // <http://zakon.rada.gov.ua>. – Із змінами та доповненнями станом на 01.01.2008.
9. Україна. Закони. Про оплату праці: Затв. 24 берез. 1995 р. № 108/95-ВР <http://zakon.rada.gov.ua>.

ДІЯЛЬНІСТЬ ПУБЛІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ м. КРОСНО ДЛЯ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОЇ ГРОМАДИ

В історичних джерелах перші згадки про м. Кросно (Польща) можна знайти, починаючи з 1282 року. Його історія, розвиток у минулому впливають певним чином на місто і сьогодні, в основному в культурно-туристичному плані. Середньовічна частина Кросно збереглася повністю. На її території знаходяться 62 пам'ятки старовини XV-XVII століття.

Місто є важливим економічним, освітнім, культурним і просвітницьким центром Кросненського району. Тут функціонують Педагогічна і Публічна бібліотеки, музеї, різноманітні державні, муніципальні й приватні вищі та середні навчальні заклади, де навчаються майже 15 тисяч дітей і молоді, що робить Кросно молодіжним містом. У ньому працюють кілька десятків освітньо-культурних об'єднань та товариств, які ведуть активну і різноманітну діяльність для розвитку місцевої громади.

Бібліотека та її розвиток

Кросненську публічну бібліотеку (КПБ) було створено у 1947 р. і за весь період існування вона виконувала функції районної, міської, обласної установи, а від 2003 року є районною книгозбірнею.

На початку 90-х років на підставі маркетингових досліджень громади та інфраструктури міста, користувачів КПБ і самої інституції було визначено перспективи розвитку бібліотеки і можливі загрози, сформульовано її місію:

- відповідати потребам і очікуванням наявних та потенційних користувачів із врахуванням оптимального використання існуючих фондів, призначених для різних суспільних груп;

- забезпечувати у відповідному місці й часі доступ до інформаційних джерел, які сприятимуть побудові інформаційного суспільства.

Перед формулюванням стратегії Бібліотеки було проведено ряд досліджень:

- якості обслуговування користувачів із урахуванням їхніх потреб, зацікавлень, уподобань та вікових особливостей;

- наявної матеріальної бази і ресурсів (приміщення, обладнання, оформлення інтер'єру, інформаційні джерела);

- ролі Бібліотеки як культурного центру свого міста і району.

Значна увага приділялася побудові цілісної інформаційної системи для задоволення потреб громади регіону, тісної співпраці з різноманітними організаціями.

Тепер КПБ пропонує такі послуги та інформаційні ресурси, які не тільки задовольняють потреби користувачів, але й надихають і заохочують їх до посиленої інтелектуальної активності. Сьогодні, завдяки такій послідовній діяльності і певним досягненням, КПБ посіла чільне місце серед інституцій, необхідних для розвитку місцевої громади.

Фінансування бібліотеки – дуже важливий аспект її функціонування. КПБ своєю діяльністю довела, що матеріальне забезпечення її розвитку – це інвестиції в розвиток громадянського суспільства, тому органи самоврядування міста забезпечують стабільне фінансування потреб Бібліотеки. Крім цього, вона щороку отримує гранти, в т. ч. – з Міністерства культури, на реалізацію конкретних завдань.

Організація Бібліотеки

КПБ складається з Центральної бібліотеки, книгозбірні для дітей та 7 філій у різних районах міста. Центральна бібліотека працює з усіма філіями у сфері організації, адміністрування та планування.

Така організація мережі сприяє економії коштів на функціонування бібліотек, забезпечує професіоналізм персоналу та високу якість послуг. Стан приміщень, їхнє естетичне оформлення та обладнання, завдяки систематичним ремонтам та отриманню нової площі (400 м²), забезпечують високі стандарти якості обслуговування.

Кадровий склад

У КПБ працюють 54 особи, з яких 80% – це фахівці бібліотечної справи зі спеціальною підготовкою.

Працівники активно удосконалюють свою фахову майстерність завдяки різним формам підвищення професійної кваліфікації. Так, від 2004 року, коли бібліотека перейняла функції районної, кожного кварталу проводяться спеціальні курси для бібліотечарів району й міста, участь у яких беруть визнані авторитети бібліотечного світу і культурної галузі.

Фонди

Останні 10 років Бібліотека придбає на рік в середньому 20 назв видань на 100 мешканців, тоді як загальнодержавний показник – тільки 7-9. Також КПБ, єдина в районі, комплектується аудіокнигами для осіб із вадами зору.

У фондах установи представлені документи з усіх галузей знання, а також художня література для дорослих, молоді та дітей. Ці документи постійно систематизуються і доповнюються відповідно до наявних та потенційних потреб користувачів. Комплектування фондів відбувається шляхом закупівлі, книгообміну і дарів різних осіб та організацій.

КПБ має також англо- та німецькомовні фонди.

Читацький контингент

Послугами і фондами Бібліотеки користуються 40% жителів міста, що виводить м. Кросно на перші позиції по країні за кількістю читачів на 100 мешканців (загальнопольський показник – близько 20%). Останніми роками цей показник систематично зростає, що, перш за все, зумовлено широким репертуаром бібліотечних послуг. Йдеться про доступ до науково-популярної літератури, аудіокниг на абонементі, до відкритих фондів у читальних залах (в основному науково-популярної літератури та регіональних колекцій) та до віртуальних джерел інформації через Інтернет.

Кросненська публічна бібліотека обслуговує також людей хворих та з особливими потребами. Цим займається відділ аудіовізуальних фондів, який укомплектовано багатою колекцією аудіокниг. До послуг читачів – спеціалізований електронний каталог, який можна переглядати з будь-якого комп'ютера. Це особливо важливо для людей, які не можуть виходити з дому.

Статистичні дані свідчать, що щоденно КПБ відвідують 700 осіб, які користуються документами з фонду та інформаційними довідками (ці дані не враховують кількості учасників різноманітних свят та культурно-просвітницьких заходів, що організовуються різними відділами Бібліотеки).

Т. Лесьняк

Комп'ютеризація Бібліотеки

Кросненська публічна бібліотека розпочала автоматизацію бібліотечних процесів у 1995 році. Крім цього, метою наших зусиль було дати читачам можливість отримувати оперативну комплексну інформацію про фонди та виконувати їхні запити на основі повної бази даних щодо ресурсів КПБ.

На даний момент до послуг користувачів – 50 комп'ютерів, об'єднаних у локальну мережу з програмою SOWA TSP, яка має сучасну архітектуру клієнт-серверу з доступом до Інтернету. Використання цієї програми дає можливість:

- відкривати доступ до каталогів КПБ в Інтернеті;
- збільшити рівень безпеки баз даних;
- уможливити віддалений доступ до електронних ресурсів, завдяки чому філії працюють зі спільним каталогом, який розміщено на сервері Центральної бібліотеки;
- працювати з програмою Windows;
- адмініструвати віддалених користувачів;
- користуватися сучасним програмним забезпеченням.

Окрім того, завдяки гранту ЄС, із грудня 2006 р. на веб-сторінці КПБ можна проглядати спільний каталог Бібліотеки і книгозбірні Вищої державної технічної школи.

У планах на 2007 р. за фінансової підтримки Міністерства культури і освіти (програма «Меценат 2007») було: розширення локальної мережі, відновлення і доукомплектування обладнання, встановлення дверей із протикрадіжковим захистом на головному абонементі.

Видавнича діяльність

КПБ публікує різноманітні документи та матеріали, що стосуються не тільки її діяльності, але й життя регіону.

10 років видається «Каталог надходжень популярно-наукової літератури», який розповсюджується по філіях та серед читачів. Також серед найбільш значущих видань книгозбірні – «Кросненські бібліотечні зошити» (виходять кожні півроку), численні списки літератури та покажчики надходжень, матеріали конференцій, а також каталоги всіх виставок, презентованих в Арт-салоні. На веб-сторінці Бібліотеки (www.kbp.krosno.pl), у розділі «Видавнича діяльність», можна проглянути найважливіші публікації книгозбірні.

Діяльність КПБ із підтримки локального патріотизму

Після 1990 року, коли у Польщі почало розвиватися місцеве самоврядування, стало помітним зростання громадської активності та зміцнення регіонального патріотизму. На читацькі запити вплинули введення до програм загальноосвітніх шкіл та гімназій курсу «Культурна спадщина в регіоні», діяльність інституцій самоврядування, місцевих товариств і організацій, шкіл, а також бібліотек.

Працюючи у цьому напрямі, КПБ:

- збирає джерела інформації про сучасне життя міста Кросно і Кросненського району. Нині в бібліотеці налічується 1 тис. відповідних документів і зібрання матеріалів краєзнавчої тематики на електронних носіях;
- накопичує документи про місцеві традиції, історію краю з метою їхнього збереження для майбутніх поколінь (окремий фонд регіону, архіви місцевих газет і журналів, опрацьована бібліографія щодо Кросно й району);
- налагодила партнерські стосунки з місцевими товариствами, з краєзнавцями і митцями регіону для популяризації знань про місто і край, а також реалізації спільних культурних та видавничих ініціатив;
- співробітничує зі школами різного типу для заохочення молоді до користування краєзнавчими фондами та

участі у просвітницьких заходах краєзнавчої тематики, які організовує бібліотека. Це, зокрема, регулярні конкурси: літературні, туристично-краєзнавчі й образотворчі.

Регіональна література презентується на великих заходах, які відбуваються в місті, наприклад, на Кросненському ярмарку, Днях угорської культури, Єврорегіональному ярмарку «Контакт».

Задля популяризації творчості митців-краян відбуваються регулярні зустрічі з письменниками й поетами, що проживають у місті і регіоні, а також організуються виставки живопису, художнього ткацтва, скульптури, фотографії, листівок та нумізматики в міні-галереї 4 філії та в Арт-салоні.

Міжнародна співпраця

Створення у 1993 р. Карпатського Єврорегіону (КЄ) сприяло активізації співробітництва публічних бібліотек краю. У 1996 р. у Польщі відбулася I єврорегіональна конференція публічних бібліотек. З української сторони в ній взяли участь бібліотекарі Івано-Франківська та Ужгорода. Конференція дала можливість бібліотекарям сусідніх регіонів познайомитися та обговорити особливості функціонування публічних бібліотек у період системної трансформації і демократизації суспільного життя. Наступні конференції організовувались в Угорщині і Словаччині, а у 2006 році – у КПБ.

Почала розвиватися двостороння співпраця між бібліотеками країн у формі реалізації спільних проектів, які часто отримували фінансування з Карпатської Фундації (Польща). Наприклад, у 2002 році КПБ разом з Публічною бібліотекою в Свиднику (Словаччина) реалізували багатоблискливий проект «Підтримка міжкультурного діалогу в Карпатському Єврорегіоні», який мав на меті розповсюдження серед дітей та молоді знань про польсько-словацькі зв'язки, налагодження контактів між місцевими організаціями та товариствами, а також комплектування бібліотек з двох боків кордону матеріалами щодо співпраці. Відбулися літературні, образотворчі, краєзнавчі конкурси, зустрічі. Разом із обласною бібліотекою м. Пряшева (Словаччина) КПБ реалізувала проект «Місця, рідніші ніж інші», який мав літературне спрямування. В його рамках відбулися: молодіжний літературний конкурс «Моя мала Батьківщина», два літературні майстер-класи в Пряшеві та Кросно, польсько-словацька конференція «Традиція та історія регіонів у сучасній польсько-словацькій літературі».

2006 р. КПБ організувала єврорегіональну конференцію «Стимулювання читання в дитячих бібліотеках Карпатського Єврорегіону – перспективи співпраці». На ній відбувся обмін досвідом щодо проблем дитячого читання та методів їхнього розв'язання в публічних бібліотеках КЄ. В конференції брала участь і п. Лариса Лугова зі Львова.

Різнорманітні форми співпраці між публічними бібліотеками КЄ допомогли довести до різних громад істину про непересічну роль цих установ в епоху трансформації суспільного ладу, у підвищенні інтелектуального розвитку населення і налагодженні міжнародних культурних та інших зв'язків.

Культурно-просвітницька діяльність

Від початку свого існування КПБ здійснює різноманітну діяльність культурно-просвітницького характеру, яка наразі будується відповідно до сучасних потреб користувачів і розвитку новітніх технологій.

Окрім поглибленої індивідуальної роботи з читачами на допомогу їхньому навчанню, бібліотека особливу увагу приділяє активним формам – проведенню конкурсів, авторських зустрічей, лекцій, ігор із використанням художньої,

науково-популярної літератури, електронних джерел та спеціальних фондів.

Популярними є заходи для дошкільнят, і серед них:

- «Мандрівки по Європі» – 2-річний цикл зустрічей, присвячених країнам Євросоюзу. Діти довідувалися про положення країни на мапі, про її столицю, характерні пам'ятки, риси та історію. Зустрічі супроводжувалися музично-рухливими іграми, також проводилися міні-вікторина або читання вголос якоїсь відомої казки, пов'язаної з даною країною.

- «Зустрічі з казкою» – 10-місячний цикл занять, проведений у філіях, метою якого була популяризація дитячої класики, розвиток відчуття краси польської мови, розвиток уяви та культурних зацікавлень дітей. Під час занять, слухання казок, світової дитячої класики дошкільнята малювали героїв цих творів, вчили напам'ять тексти, розв'язували загадки і брали участь у різноманітних іграх та інтерактивних забавах.

- „Уроки Чарівного Лісу” – 10-місячний цикл занять, присвячений 80-й річниці від дня народження Вінни Пуха.

- «Казки пана Андерсена» – 10-місячний цикл зустрічей з нагоди святкування Року Г.-Х. Андерсена.

- «Від найменшого до найбільшого» – щорічні зустрічі дошкільнят у 7 філії з приводу святкування світового Дня Ведмедика, під час яких малюки дізнаються про найпопулярніших казкових ведмедиків за допомогою декламування віршів й читання фрагментів книжок.

- «Дошкільний етикет» – цикл, що має на меті прищепити правила хорошої поведінки в різних ситуаціях. Прикладами були постаті жителів «Лісового Міста», чия поведінка ґрунтовно оцінювалася.

Також заслуговують на увагу інші заходи КПБ.

«Польські традиції» – цикл занять, присвячений святам Різдва Христового, Великодня та ін., метою яких є збереження народних традицій та звичаїв.

«Діти пізнають світ» – навчально-виховна програма для дітей від 11 років, підготовлена відділом аудіовізуальних фондів у формі річних та піврічних циклів, за участю дітей зі спеціального Шкільного виховного центру.

Щороку у всіх філіях під час зимових свят відбуваються 10-денні цикли зустрічей з використанням книжкових бестселерів («Канікули з головою», «Ліндгренада», «Канікули з коміксом», «Канікули з шибайголовами», «Забава кожного дня нудьга викидає на сміття» і т. ін.). На цих заняттях діти беруть участь у конкурсах, іграх, образотворчих завданнях, поєднаних з виставками робіт. Розваги на канікулах, зазвичай, завершуються маскарадами, міні-концертами, постановкою театрального дійства, показом казкової моди, виданням власної газети тощо.

Популяризації культури живого слова служать різноманітні конкурси читання вголос, зокрема, змагання за титул «Найкращого читця», конкурси дитячих поетів, театральні дійства.

Естетичному вихованню допомагають образотворчі конкурси, які передбачають створення ілюстрацій, обкладинок до творів різних письменників і присвячуються літературним героям та різним темам: «Кольори осені», «Портрет моєї Мами», «Портрет друга» (на День Святого Валентина), «Святкові пейзажі», «Мрії про канікули», «Весна йде світом», «Чари-мари на Андрія», «Портрет зірки».

Не менш активною, ніж робота з дітьми, є діяльність, яка стосується *дорослих мешканців* міста і регіону, зокрема молоді та студентів.

З 2004 року в Центральній бібліотеці діє Арт-салон, який сприяє популяризації літератури з мистецтва. В рамках двох циклів – «Літературні середи» і «Мистецькі середи» – проводяться зустрічі з письменниками, прозаїками,

мандрівниками, вернісажі живопису, графіки, скульптури та фотографії.

На літературних зустрічах свою творчість представляли письменники регіону та митці, які визнані у країні та світі. Гостями заходів щорічної «Міжнародної галицької літературної осені» та міжнародних зустрічей польської діаспори в Арт-салоні були письменники з України, Німеччини, В'єтнаму та Литви.

У березні 2007 року започатковано проект «Літературні натхнення – кросненські зустрічі з сучасною літературою», який є додатком до «Літературних серед» і реалізується завдяки гранту Міністерства культури та національної спадщини в рамках оперативної програми «Поширення читання». Проект має на меті популяризацію літературних часописів та сучасної польської літератури.

Істотне місце в діяльності Арт-салону займають зустрічі з мандрівниками. «Національні парки США» (разом з авторським коментарем) презентував С. Матерняк, він також представив унікальні фотографії зі Святої гори Афон. Своїми враженнями від подорожі по Південній Америці поділився Я. Каша, а про велосипедну мандрівку до Росії розповіла А. Мартінка.

Бібліотека організовує також презентації фотографій, на яких можна побачити красу різних регіонів Польщі (наприклад, «Карпатські ландшафтні парки»).

Всі заходи, які відбуваються у КПБ, супроводжуються плакатами, запрошеннями, флаерами, публікаціями в міській та районній пресі та інформацією на власній веб-сторінці. Загалом же щороку вона проводить близько 700 культурно-просвітницьких заходів, в яких беруть участь близько 12 тис. осіб.

Популяризація послуг та фондів КПБ

Щоденне спілкування з читачами сприяє формуванню у них позитивного образу Бібліотеки як інституції, котра відповідає сучасним вимогам.

Популяризації установи, зокрема, служать:

- її веб-сайт;
- видавничу продукцію;
- розміщення інформації про діяльність книгозбірні в місцевій, регіональній та польській пресі, а також у закордонних ЗМІ у випадку реалізації завдань в рамках співпраці з закордонними бібліотеками;
- презентація КПБ, активна участь її працівників у загальнопольських та міжнародних форумах, зокрема в Національній бібліотеці у Варшаві, на наукових конференціях та семінарах в Угорщині, Словаччині, Німеччині;
- участь відомих особистостей бібліотечного світу та культури в тематичних семінарах та конференціях у КПБ;
- участь бібліотеки в Єврорегіональному ярмарку «Контакт», Міжнародному ярмарку книжки у Варшаві, а також у всіх важливих суспільно-культурних подіях у регіоні та місті;
- більш ніж 10-літня співпраця з бібліотеками Карпатського Єврорегіону.

Таким чином, якщо вимірювати успіх Бібліотеки кількістю відвідувачів, які систематично користуються її фондами та послугами, то, напевно, за останні роки досягнуто певного успіху. Але життя громади динамічно змінюється, тому КПБ постійно відстежує мінливі потреби користувачів і пропонує нові послуги, щоб відповісти на ці виклики та заохотити місцевих жителів до постійного користування інформаційними ресурсами Бібліотеки для покращання якості життя.

РЕКЛАМНИМ АГЕНТАМ ВХІД ЗАБОРОНЕНО!

У далекі часи, коли ринок тільки розправляв плечі, на теренах колишнього СРСР молоді бізнесмени вишиковувалися у черги на лекції іноземних консультантів і, наче суха земля вологу, жадно всотували вершини закордонних знань. «Закони бізнесу універсальні, – повчали мудрі іноземці. – Реклама рухає попит. І не важливо, чи ви торгуєте хлібом, чи ліками, чи зброєю – правило це непорушне».

Потім, під час самостійної роботи, ми багато разів переконувалися у правдивості цих постулатів світового бізнесу. Коли працювали з меблями, коли працювали з ліками, коли працювали з винами або з одягом. І навіть робота у банківському секторі підтверджувала, що бізнес рухає реклама, бо вона забезпечує клієнтів, а клієнти – це головне.

Але коли ми організували книжковий бізнес, то зрозуміли, що із загальних правил бувають винятки, про які закордонні вчителі чомусь забули нас повідомити. І цим винятком є книжки.

Читаючи час від часу в інститутах лекції майбутнім видавцям, ми задаємо їм одне і те саме запитання: «Чим відрізняється книжка від ковбаси?». І завжди чуємо у відповідь сміх. Але коли уточнюємо, що маємо на увазі різницю в організації торгівлі, то більшість студентів замислюється. А й насправді. Чим процес купівлі ковбаси чи якоїсь там кока-коли відрізняється від купівлі книжки?

Головним відкриттям для студентів стає очевидний, здавалося б, факт, що книжку покупець купує лише один раз.

І дійсно, кожен із нас десятки або й сотні разів купував один і той самий сорт ковбаси чи прохолодний напій. А скільки разів ми придбавали одну й ту саму книжку?

Це не жарт.

Ви купили новий сорт ковбаси, спробували і через кілька днів прямуєте до крамниці, щоб купити ще грамів триста. Ви відкрили банку пива і наступного дня шукаєте таку саму. І виробник, і реклама підштовхують вас саме до цього. Купив? Спробував? Купи ще. У це вкладаються величезні кошти. Це є основою, на якій будується реклама.

А книжка? Хто, прочитавши хорошу книжку, знову купує її, щоб іще раз прочитати?

Для торгівлі книжка – продукт одноразовий. Прочитавши одну, покупець одразу ж починає шукати іншу.

І що ж це означає? – питають студенти.

І ми розповідаємо.

Візьмемо, скажімо, рекламу кока-коли. Скільки продається пляшок цього напою за рік? Мільйони. Вартість кожного бігборду, кожного телевізійного ролика по копійці розкладається на вартість пляшок. Кожна продана склянка напою робить свій внесок у

окупність витрат на рекламу, і саме тому рекламні кампанії у цій галузі такі масштабні й помітні.

А тепер давайте спробуємо зробити рекламну кампанію книжці.

Будь яка рекламна агенція виставить вам ціни: бігборд – 1 000 доларів за місяць, телебачення – 2 000 за хвилину. Поділіть ці цифри на наклад книжки, який ви плануєте продати, і побачите, що ціна на прилавку буде захмарною.

Реклама – це смертельно дорого для книжок. І тому в усьому світі видавництва не проводять традиційних рекламних кампаній – таких, як виробники напоїв, харчів і навіть кінофільмів.

Уважний читач, та само як і уважний студент під час лекції, тут-таки вхопить нас за язика – а як же тоді Гаррі Поттер?

І ми відповімо. Гаррі Поттер, Папа Римський, Дарья Донцова, Паоло Коельо витримують рекламні бюджети завдяки маленьким хитрощам, які значно збільшують наклад. В одному випадку реклама стосується не конкретної книжки, а дуже плодючого автора (Донцова, Устінова, Марініна, Коельо), і тоді окупають рекламу всі його книжки разом. Або це транснаціональний проект, підтриманий також рекламою в інших галузях (Поттер, Папа, Браун і т. ін.)

Але навіть у таких випадках рекламні бюджети книжкових проектів значно скромніші, ніж у пересічної марки горілки.

Є, до речі, ще одна особливість, яка не дає рекламщикам забагатіти на книжках. І ця особливість називається – читачі. Погодьтеся, специфіка книжки така, що найчастіше її купують люди освічені, для яких читання – це природна потреба. Вони мають здебільшого чітко визначений смак або симпатії в літературі, до того ж звикли думати самостійно.

Опишіть портрет нашого з вами клієнта будь-якому фахівцю з реклами і він скаже – люди такого типу мають стійку психологію, й реклама дуже мало впливає на їхній вибір. Мало того, що рекламні технології для книжок надто дорогі, вони ще й малоефективні.

То що ж робити з книжками, щоб вони мали все-таки шанс знайти дорогу до своїх читачів?

Давайте поміркуюємо. Чого перш за все хоче покупець, вибираючи для себе книжку? Не помилитися з вибором, бо, купуючи книжку, він завжди придбає kota у мішку. Дійсно, гроші читач платить у магазині, а чи отримає він від книжки те задоволення чи ту інформацію, на які розраховував? Тому завдання книжників – допомогти споживачу вибрати те, що йому сподобається. Саме у такому випадку він повернеться і знову питає нашої поради,

а ми знову допоможемо йому. Саме так – допоможемо, а не впаримо товар.

Основою книжкової справи сьогодні є не реклама, а інформація. Ми повинні повідомити майбутньому читачеві все про жанр, стиль, тему, смакову орієнтацію майбутньої покупки. Тільки у такому випадку він зробить правильний вибір, а від правильності його вибору залежить наступна покупка. Об'єктивна інформація замість рекламної агітації – от головний принцип роботи з книжками. Але це значно складніше, ніж рекламні ролики. І значно відповідальніше.

Давайте розберемося по порядку. Яка інформація потрібна читачеві, щоб зробити вибір?

Першою рушійною силою книжкового попиту є чарівне слово «новинка». «Що у вас є новенького з...?» – знайоме запитання? Мало того, що книжник – продавець чи бібліотекар – повинен мати інформацію про всі книжки, які є на ринку, він ще мусить бути зосередженим на нових надходженнях, адже саме вони є об'єктом найпершої цікавості читачів.

Як у нас на цьому фронті? Де сьогодні можна довідатися, які книжки видаються в Україні?

Книжкова палата, як відомо, почала створювати інформаційну систему «Бук ін принт» – тобто «Книжки у друці». За задумом розробників, усі видавництва надаватимуть до Палати інформацію про книжки, які вони готують до друку і які вже друком вийшли. Отримана інформація буде розміщена на сайті й доступна фахівцям.

Ідея дуже хороша, тим більше, що проект цей міжнародний і впроваджений вже у багатьох європейських країнах. Але уважне вивчення досвіду його реалізації у наших сусідів притлумлює оптимізм і примушує замислитися.

Найслабшою ланкою системи у всіх країнах є видавництва. Вони не надають інформацію про книжки, а коли державним органам все-таки вдається вибити якісь дані, з'ясовується, що вони застарілі, неточні й підготовлені за традицією всіх звітів – аби відчепилися. Не треба мати надто розвинену фантазію, щоб уявити собі, як українські видавці надаватимуть інформацію до Книжкової палати. Тим більше, що сьогодні видавничі плани не верстаються на рік наперед, а виробничий цикл книжки буває меншим за три місяці.

Тож про бажання знати, які книжки готуються до друку, краще забути і не роз'ятрювати наболілу бібліотекарську душу.

Але ж якщо відкинути ті видання, що готуються, все одно треба знати, що і де вже вийшло друком. А одержати інформацію про книжки, які побачили світ, – це теж не так просто. Чи варто сподіватися на те, що видавництва дисципліновано подаватимуть дані для інформаційної системи Книжкової палати, коли навіть прописані в законі обов'язкові примірники доводиться вибивати силою?

Той-таки досвід європейських країн свідчить, що національна книжкова інформаційна система працює тільки там, де вона створена за допомогою не державних органів, а великого книжкового дистриб'ютора.

Книжковий торгівець – це той, хто точно знає, які книжки видаються у країні, бо він має контракти з усіма видавництвами і регулярно отримує не тільки їхні прайси, але й самі книжки. І якщо знайдеться дистриб'ютор, який наважиться відкрити свою інформаційну систему для загального користування або створить на її базі систему для широкої публіки, це буде найбільш життєздатний варіант.

В Україні такий сміливець знайшовся. Це проект «Сто тисяч книжок», який одночасно зі створенням всеукраїнської мережі центрів книжкової дистрибуції відкрив для широкої публіки в Інтернеті базу даних, в якій представлені всі книжки, що видаються в Україні. БД ведеться з 2003 року і сьогодні містить інформацію про 130 тис. книжок більш, ніж 2 тис. українських та іноземних видавництв.

Доступ до інформації про кожну книжку мають навіть незареєстровані відвідувачі. Система пошуку дозволяє відібрати книжки за видавництвом, роком видання, автором, назвою, тематикою, ISBN. Розширений пошук дозволяє шукати за текстом анотації. Аматори новинок можуть відібрати всі нові надходження за останній місяць чи рік. Біля кожної книжки наведено індикативні роздрібні ціни, а також стоїть помітка, чи є ще книжка в обороті, чи її треба шукати у букиністів.

Ті ж, хто зареєструвався на сайті, отримують повноваження для повноцінної роботи з базою з інтерфейсом добору книжок і навіть можуть замовити їх через Інтернет.

Для видавництв на сайті передбачено окремий сервіс. Ті з них, хто хоче розмістити додаткову інформацію про свої книжки, як-то зображення обкладинки чи розширену анотацію, можуть зробити це з окремого робочого місця. Якщо ж видавець не турбується про широке представлення своєї продукції, на сайті розміщуються тільки основні відомості: автор, назва, серія, видавництво, рік видання, тема за рубрикатором, тип обкладинки, наявність ілюстрацій та кількість сторінок. Де ви ще можете знайти такі дані?

Для тих, хто цікавиться новинами книжкового світу, на сайті створено стрічку книжкових новин – їх люб'язно надає газета «Друг читача».

Інформація на сайт надходить з інформаційних систем дистрибутивних центрів, які наповнюють кваліфіковані бібліографи. В середньому в базі з'являється близько тисячі нових книжок на місяць, що не пов'язано з дисциплінованістю видавців. Книжковому торгівцю видавництва дають інформацію оперативно та регулярно – від цього ж залежить, чи будуть продаватися їхні книжки. Ну а читачі, і особливо книжкові професіонали, можуть абсолютно вільно користуватися нею у своїх інтересах – від добору книжок до порівняння цін.

Ласкаво просимо на сайт за адресою –
www.vsiknygy.org.ua

ПРИВАТНІ ЗІБРАННЯ У ФОНДАХ ХЕРСОНСЬКОЇ ОУНБ ім. ОЛЕСЯ ГОНЧАРА

Однією зі значущих подій у житті Херсонської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Олесея Гончара останнього періоду стала книжкова виставка «Книголюби і бібліотеки: приватні зібрання у фондах Херсонської обласної книгозбірні» та її презентація, організовані відділом рідкісних та цінних видань.

Активну участь у проведенні цього заходу традиційно взяли херсонські бібліофіли. Так, голова клубу «Кобзар» І. Замараєва розповіла про основні етапи становлення, діяльність та членів цього об'єднання книголюбів. Його старожил, керівник секції бібліофілів В. Бистров буквально зачарував присутніх бібліофільськими бувальщинами. Старший редактор місцевого телебачення Л. Петрушенко поділилася спогадами про сумісну творчу діяльність із журналістом, колишнім головним редактором херсонського телебачення, засновником телевізійного літературного салону «Книга з автографом» Д. Файнштейном, чия колекція книг із автографами була представлена на виставці. Працівники бібліотеки старшого покоління добре пам'ятають той період, оскільки самі неодноразово брали доволі активну участь і в роботі клубу «Кобзар», і в засіданнях телевізійного літературного салону.

Про її величність Книгу можна говорити багато – і як про витвір духу людського, і як про створіння рук людських, і як про «немеркнуче світло вічних істин...». Зараз, у часи суцільної комп'ютеризації, розвиненого Інтернету, дуже актуальним є повернення книги на п'єдестал Часу як пам'ятки історії, культури й мистецтва. Чималу роль у цьому відіграють справжні книголюби, які, щедро ділячись з оточуючими своїми знаннями й любов'ю до книги, тим самим наближають її до звичайного, рядового читача.

Саме херсонським бібліофілам і було присвячено перший розділ виставки. Тут представлено книги, буклети, брошури, публікації з місцевої преси про колекціонерів, збирачів і знавців рідкісних книг, про роботу клубу «Кобзар».

Людиною, яка залишила яскравий слід в історії вітчизняного бібліофілства взагалі, і херсонського зокрема, був Сергій Олександрович Сильванський (1893-1937). Уродженець Херсона, випускник Московського університету, Сильванський за фахом був юристом, а за покликанням – справжнім знавцем, шанувальником і цінителем книги. Відомий він і як історик-краєзнавець. Його краєзнавчі й книгознавчі розвідки неодноразово були предметом уваги місцевих краєзнавців. Про це свідчать дослідження херсонців, представлені на виставці: колекційне видання С. Сухопарова «Старый Херсон Сергея Сильванского» (Херсон, 2002), нарис В. Черникова «С.О. Сильванський – останній літописець старого Херсона», опублікований у місцевому альманасу «Константи» (Херсон. – 2006. – № 1. – С. 106-112).

На жаль, архів і бібліотека С. Сильванського не збереглися.

О. Сак

Але деякі його роботи, зокрема «Провинциальные книжные знаки» (Херсон, 1927), «Библиотеки старого Херсона» (Херсон, 1928), «Книжные знаки Александра Скворцова» (Херсон; Саратов, 1929), «Екслибрис» (М., 1932), дбайливо зберігаються в нашій бібліотеці й також представлені на виставці.

Минули роки, і «одна, але полум'яна пристрасть» об'єднала херсонських бібліофілів нового покоління у клубі аматорів книги «Кобзар», створеному у вересні 1966 р. з ініціативи обласного управління у справах друку, облкниготоргу і міської організації товариства «Знання». Робота клубу мала масово-популяризаторський характер і була розрахована на широкі кола книголюбів. Активно читалися лекції різноманітної тематики, в тому числі й бібліотекарями нашої книгозбірні, проводилися консультації, огляди книжкових новинок, організовувалися виставки-продажі літератури, відбувалися зустрічі з письменниками, поетами, літературознавцями.

Беззмінним головою клубу понад 30 років був М. Ємельянов – у минулому партійний працівник, нині ветеран війни й праці, який і сьогодні не зраджує своєму давньому захопленню книгою та продовжує активно публікуватися. Імена діяльних членів «Кобзаря» відомі багатьом херсонцям, які люблять книгу. Це – вищезгадані І. Замараєва та В. Бистров, колекціонер В. Черников, бібліофіли – заступник директора Державного архіву області О. Марущак, херсонський лікар Г. Зубрис, В. Требенюк, Є. Потапов та ін. Багатьох відомих херсонських книголюбів-колекціонерів, на жаль, вже немає з нами (Л. Ширяєв, Є. Горностаєв, В. Белоусов, В. Абдалов). Але залишилися їхні публікації в місцевій пресі, спогади про цих людей інших членів клубу. Експоновані на виставці «Альманах бібліофила» (Херсон, 2005), «Мой путь коллекционера» Л. Ширяєва (Херсон, 1994), «Судьба коллекционера» і «Книги в моей жизни» М. Ємельянова (Херсон, 2005, 2006), «Экслибрисы Феликса Кидера» В. Бистрова та І. Замараєвої (Херсон, 1998) і ряд інших публікацій є своєрідним літописом діяльності херсонських книголюбів.

Клуб аматорів книги вже відзначив своє сорокаріччя. Цій даті присвячувалася чергова робота М. Ємельянова «40 лет служения книге» (Херсон, 2007), яку автор подарував бібліотеці. Михайло Андрійович не тільки шанувальник і збирач книг. Частину своїх книжкових скарбів він передав місцевому музею й обласній бібліотеці. І сьогодні, завдяки йому, ОУНБ ім. О. Гончара має унікальні видання XVIII – початку XX століття. Деякі з цих безцінних друку експонувалися у другому розділі вищезгаданої виставки – «Для людей і для себе: щедрий дарунок М. Ємельянова». Це – прижиттєві публікації видатних майстрів слова:

«Стихи» В. Жуковського (Т. 9. – СПб., 1849), «Стихи» М. Некрасова (СПб., 1864), повне зібрання творів Л. Андреева (СПб., 1913) із автографом автора на першому томі, поетичні збірки О. Блока, а одна з них – «Стихи о России» (Пг., 1915) – із автографом самого автора, та ряд інших цікавих видань.

Третій розділ виставки «Написи на книгах...» знайомить із колекцією книг з автографами, подарованою бібліотеці журналістом Д. Файнштейном. Цій людині притаманні закоханість у свою справу, активна життєва позиція, любов до людей і щира зацікавленість ними. Д. Файнштейн нині мешкає в Ізраїлі, пише, публікується, повертає читачам забуті імена відомих і не дуже відомих письменників, цікавих особистостей, чие життя і книги тією чи іншою мірою пов'язані з придніпровською стороною.

Частина його книжкового зібрання, що тепер зберігається в бібліотеці, нараховує понад 100 примірників видань із автографами відомих людей: історика Д. Яворницького, героя Громадянської війни, маршала Радянського Союзу С. Будьонного, славетної дочки іспанського народу легендарної Д. Ібаррурі, письменників і поетів, зокрема, О. Гончара, Ю. Смолича, М. Танка, М. Бажана, Р. Гамзатова, Е. Межелайтиса, С. Баруздіна та багатьох інших. Разом із книгами бібліотека отримала й чимало цікавих листів від маститих літераторів, адресованих Д. Файнштейну. Деякі з них також представлені на виставці. За словами самого Давида Ілліча ці книги й листи роками були з ним поруч. Він працював над ними, намагаючись окреслити віхи літературної біографії Херсонщини.

Особисті книжкові колекції – дуже різнопланові і можуть багато чого розповісти про своїх власників та про час, свідками якого вони були. Шляхи їхнього надходження до бібліотеки теж різні. Та якщо колекції М. Ємельянова і Д. Файнштейна були подаровані власниками, то невелике за обсягом зібрання книг французькою мовою, представлене в наступному розділі виставки – «Книги мої улюблені...», потрапило до ОУНБ ім. О. Гончара у період бурхливих революційних подій минулого століття. Видання, про які йдеться, раніше належали Сергію Володимировичу Юферову – дворянинові за походженням, композитору, музичному критику, бібліотекарю Державної Ради, одному із співзасновників «Русского Собрания».

С. Юферов (1865-?), уродженець м. Одеси, музичну освіту отримав під керівництвом відомого російського диригента й композитора М. Кленовського в Санкт-Петербурзі. Він – автор опер: “Мирра”, “Юланда”, “Антоний и Клеопатра”, биліни для соло, хору й оркестру “Ілья Муромец”, симфонічних, фортепіанних і вокальних творів. Ноти музичних творів С. Юферова зараз зберігаються в Санкт-Петербурзькій державній театральній бібліотеці, документи із сімейного архіву Юферових знаходяться в архівах Санкт-Петербурга й частково в Державному архіві Херсонської області.

Родина Юферових мала власний маєток у Херсоні, що був розташований на схилах Дніпра, т. зв. «Юферова дача», біля Кіндійських хуторів. Сергій Воло-

димирович, приїжджаючи в батьківську вотчину, і тут продовжував займатися своєю професійною діяльністю. Він був членом Херсонського відділення Імператорського Російського музичного товариства й брав активну участь у його роботі. Неодноразово під керівництвом С. Юферова в Херсоні проходили симфонічні концерти. За його участю також проводилися благодійні концерти на користь незаможних херсонців, про що можна знайти відомості у статтях, численних нотатках, оголошеннях, а також публікаціях самого С. Юферова у херсонських газетах першої чверті ХХ століття.

Частина бібліотеки С. Юферова, за описом С. Сильванського («Библиотеки старого Херсона», Херсон, 1928), зберігалася в місті, на дачі власника, й нараховувала близько 2 000 томів. Її склад визначався фахом власника. Це були книги з музики російською та іноземними мовами, а також твори французьких класиків мовою оригіналу.

Збережені примірники з особистої бібліотеки С. Юферова – наочний приклад дбайливого, любовного ставлення до книги. Видання на замовлення власника було взято у тверді картонні оправы, що вінчалися закругленим корінцем із червоного сап'яну й такими ж різьками по краях палітурної кришки. На корінцях позолоттю витиснено назву та порядковий номер кожної книги. Майже на всіх примірниках є екслібриси – гербовий і три варіанти шрифтових. Судячи із найбільш ранньої дати на одному зі штампів, можна припустити, що початок формуванню особистої бібліотеки Сергія Володимировича було покладено в 1882 році, а не в 1888, як відзначав С. Сильванський.

На жаль, час зберіг лише крихти цієї колекції, залишивши нам усього 40 примірників книг. Це твори В. Гюго, А. Додє, Е. Золя, Гі де Мопассана, П. Лоті й А. Франса французькою мовою.

Інтригує останній розділ виставки – «Нерозкриті таємниці...», який знайомить із окремими виданнями з бібліотек невідомих власників. Яким чином ці книги надійшли до нашої книгозбірні й від кого встановити достеменно зараз вже неможливо. Лише власницькі написи зі штампами вказують на приналежність видань до тих чи інших книжкових зібрань.

Із перших днів існування бібліотеки, яка відзначила своє 135-річчя, її фонд досить активно поповнювався за рахунок добровільних пожертвувань – як від приватних осіб, так і від організацій та установ. Це виражалось не лише у грошовому еквіваленті. Багато хто просто дарував книги. І серед цих людей не тільки відомі особистості – такі, як московський книговидавець К. Солдатенков, брати Гошкевичи, поет О. Плещеев, історик Є. Тарле, земський санітарний лікар М. Тезяков та ін., а й маловідомі особи.

Так, першими власниками багатотомної «Римской истории...» Ш. Роллена (СПб., 1761-1767) у добротній суцільношкіряній палітурці були члени родини судді Ф. Татарчукова. Про це свідчать численні написи на сторінках книг, зроблені самим суддею і його синами. Перекреслений штамп на одному з томів говорить про подальшу приналежність книги міському Музею старожитностей Херсонського краю, а напис фіолетовим чо-

рником «Дар А.П. Сеславинського» підтверджує факт дарування книги бібліотеці цією особою. Вдалось установити, що Олександр Петрович Сеславинський був земським лікарем у селі Гур'ївці Херсонського повіту.

Барвисто оформлене двотомне видання «Русский лес» Ф. Арнольда (СПб., 1893) із власницьким штампом на титулі засвідчує приналежність книг представникові древнього князівського роду Івану Миколайовичу Святополку-Мирському. Інших даних про нього ми не маємо.

Невелика добірка книг з медицини, судячи зі штампів, належала раніше Олександрю Георгійовичу Вуколову. На жаль, встановити більш конкретні відомості про його особу не вдалось. Маємо припущення, що він був сином херсонського священика Георгія Івановича Вуколова. Його сестри, Нонна й Олена, викладали в жіночих гімназіях, а брат Іван Георгійович Вуков був практикуючим лікарем.

Непоказні на вигляд, надруковані на дешевому папері, навчальні посібники з техніки (Рябков Г.З. Школа технического черчения. – О., 1890) і ботаніки (Палладин В.И. Физиология растений. – Х., 1891) колись належали колезькому радникові, члену Херсонської губернської земської управи Івану Даниловичу Зубенку. За матеріалами краєзнавчих видань встановлено, що він був доволі активним громадським діячем у місті. Брав участь у роботі місцевого управління Російського товариства Червоного Хреста, був членом земельної комісії та уповноваженим від Думи загальних зборів Херсонського товариства взаємного страхування тощо.

Багато ще нерозкритих таємниць зберігають ці та інші книги з бібліотечного фонду і дослідницька робота з їхнього вивчення ще попереду. Саме ці перші надходження з часом стали основою фонду рідкісних і цінних видань Херсонської ОУНБ ім. О. Гончара. Наше завдання – зберегти їх для майбутніх поколінь.

ВІТЧИЗНЯНІ БІБЛІОТЕКИ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

РОЛЬ БІБЛІОТЕК НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ ПІВДНЯ УКРАЇНИ (II пол. XIX ст.)

У онте сті с'часної історичної наї та її ново о напрям – ре іоналісти и – а т'альним є вивчення й за альнення особливостей, специфічних рис, притаманних розвит' вітчизняних бібліоте в історичній ретроспективі в цілому в Україні, та і в о реміх її ре іонах, чом' і присвяч'ється стаття

Розвиток книгозбірень навчальних закладів Півдня України протягом другої половини XIX ст. становить інтерес і сьогодні, з огляду на те що вони як соціально-культурне явище являють собою цінну джерельну базу для вивчення історії бібліотечної справи, вітчизняних книжкової культури та освіти.

У другій половині XIX ст. спостерігалось більш інтенсивне створення середніх навчальних закладів, а при них – бібліотек, що, очевидно, було викликано потребами часу.

У Херсоні провідне місце в цей період посідала книгозбірня губернської гімназії, відкрита 1854 року. Вже через чотири роки діяльності її фонд нараховував 2 968 томів (1 436 назв) [19]. Комплектувалася бібліотека літературою з богослов'я, філософії, педагогіки, права, історії, сільського господарства та інших наук. Варто зазначити, що крім книг вона отримувала 59 періодичних видань. Книжковий фонд систематично поповнювався і на 1 січня 1860 року становив 3 418 томів (1 593 назви) [19]. Примітним є те, що при книгозбірні знаходився кабінет нумізматики, в якому на 1 січня 1862 року експонувалось 287 предметів [19].

Одночасно з цією бібліотекою у гімназії діяла невеличка учнівська книгозбірня. Утримувалася вона на кошти, пожертвовані учнями навчального закладу.

Обов'язки бібліотекаря виконував гімназист, призначений інспектором гімназії. Книгозбірня мала переважно літературу для дітей та юнацтва, хоча були й декілька старовинних рукописів. Щорічно передплачувалися кращі періодичні видання, замовлялися найпопулярніші книги для учнів.

Лише 82 книги мала бібліотека Парафіяльного училища, з яких 4 – для дітей [19].

У 1863 році Міністерство народної освіти асигнувало 4 тис. 734 крб. для придбання книг і організації природничо-історичних кабінетів при гімназіях. Цього ж року у Херсоні при чоловічій гімназії відкрилася бібліотека для викладачів та учнів, але навчальна мета надавала їй специфічного характеру і, крім того, вона була відкрита не для всіх [18, 15].

Існувала у місті й жіноча гімназія сестер Гозадінових. Фонд її бібліотеки на той час нараховував 1 000 томів наукової та белетристичної літератури, та користувалися нею виключно учениці й викладачі [16, 277-279].

У Миколаєві бібліотечне будівництво також пов'язано з новими, позитивними зрушеннями у розвитку освіти.

1862 р. у місті відкрилася перша чоловіча гімназія, а через рік – перша жіноча гімназія. При них створили

Г. Бородіна

бібліотеки з досить великими книжковими фондами. До книгозбірні чоловічої гімназії з дозволу керуючого Морським міністерством надійшло 2 000 томів із бібліотеки штурманської роти [6]. Як і гімназія у м. Херсоні, миколаївська чоловіча гімназія мала дві бібліотеки – фундаментальну і учнівську. На 1 січня 1871 р. фонд фундаментальної книгозбірні складався з 4 270 томів (1 369 назв), учнівської – 321 тому (124 назви). У 1912 році у фундаментальній бібліотеці налічувалося вже понад 16 тис. томів художньої літератури, науково-популярних видань з усіх галузей знання [6].

У 1873 році в Миколаєві відкрилось Олександрівське реальне училище, яке також мало дві бібліотеки: фундаментальну та учнівську. У наступні роки фонд фундаментальної книгозбірні значно збільшився – з 988 томів у 1873 р. до 5 159 томів у 1898 р. Загальна вартість цієї бібліотеки на 1 жовтня 1898 року становила 10 125 крб. 43 коп. [2, 93-96].

Цікавим є й змістовний розподіл книжкового фонду книгозбірні за відділами:

- 1) богослов'я; філософія, логіка, антропологія;
- 2) правознавство і суспільні науки (теорія та історія права, законодавство);
- 3) книги з суспільних питань;
- 4) політична економія, фінанси і статистика;
- 5) виховання і навчання (педагогіка, методика, дидактика і шкільна справа; дитячі і народні книги; підручники);
- 6) словесність (історія і теорія словесності, критика; мовознавство; російська витончена словесність; іноземна витончена словесність);
- 7) історія культури, археологія, біографія, мемуари;
- 8) географія, етнографія, топографія і подорожі;
- 9) технологія, сільське господарство, будівельні та інженерні мистецтва, ремесла;
- 10) математика;
- 11) фізика, хімія, астрономія, метеорологія;
- 12) природознавство (зоологія, ботаніка, мінералогія, геологія);
- 13) медицина, гігієна, анатомія і фізіологія людини; мистецтва;
- 14) періодичні видання;
- 15) довідкові книги (бібліографії, словники, путівники, бухгалтерські довідники і т. ін.).

Значною була кількість періодичних видань, які знаходились у фонді бібліотеки – 357 назв [2, 97].

Дещо поступався фонд учнівської книгозбірні училища. У 1898 р. він складався з 2 349 томів (957 назв) [2, 95]. З метою організації позашкільних читань вона упорядковувалася за віковими групами. Окремими відділами завідував класний наставник. Весь фонд бібліотеки було відображено в каталозі, причому кожен вихованець отримував по одному примірнику каталогу. Книги видавалися один раз на тиждень. Для контролю за позакласним читанням застосувалися різноманітні методи і форми, наприклад: співбесіди бібліотекаря з учнями при обміні книг; аналіз прочитаного викладачем на уроках словесності; домашні та кла-

сні письмові роботи; літературні вечори і ранки; домашні вистави та ін.

У 1873 році було відкрито Миколаївські морехідні класи 1 розряду. Їхня бібліотека була укомплектована переважно навчальною літературою – підручниками з арифметики, алгебри, геометрії, тригонометрії, астрономії. Мала книгозбірня багато лоцій Чорного та Азовського морів, річки Буг, Дніпровського лиману, різні креслення судів військового і комерційного типів та багато інших цінних документів. Для читання вдома видавалися часописи: «Нива», «Вокруг света», «Родина», «Морской сборник» з різними додатками.

Учнівська й учительська бібліотеки діяли при Миколаївському 4-класному міському училищі, заснованому у 1882 році. В учнівській книгозбірні знаходилися 794 книги, здебільшого белетристика, а в учительській (фундаментальній) – 2 801 – в основному з питань педагогіки. Однак вихованці училища, очевидно, не дуже полюбили читати книги. Про це свідчить хоча б той факт, що у 1898 році 456 учням було видано всього 212 книг [2, 118].

Міська Пушкінська школа, відкрита 1883 року, теж мала фундаментальну і учнівську бібліотеки. Фонд першої з них складався зі 172 книг із фахових дисциплін, а другої – нараховував 464 книги, з яких 195 були белетристичними виданнями [2, 120].

У 1893 році в Миколаєві при ремісній управі було відкрито міське училище з крихітною бібліотекою, яка головним чином складалася з творів О. Пушкіна – казок, невеликих оповідань, деяких поем. Із 1899 року для учнів почали передплачувати часопис «Читальня народної школи». Для вчителів було лише декілька підручників з педагогіки та дидактики.

Однак найбільш значущою книгозбірнею, яка зробила великий внесок у науковий і культурний розвиток краю, була наукова бібліотека Новоросійського університету (нині – Наукова бібліотека Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова), який було створено на базі Рішельєвського ліцею.

Велику роль у справі перетворення ліцею в університет відіграв хірург і педагог, видатний громадський діяч М. Пирогов, який деякий час був попечителем Одеського навчального округу і в лютому 1857 року запропонував створити в місті університет, «чтобы не привести просвещение целого края в совершенный упадок» [13, 7].

У доповідній записці міністру народної освіти від 20 січня 1857 року М. Пирогов писав: «Головний світоч освіти для цілого краю – лицей – тьмяно світить і не задовольняє найбільш кричущих потреб» [13, 10].

Проте царський уряд не поспішав з відкриттям в Одесі університету, всляк перешкоджаючи благородній меті, внаслідок чого цей навчальний заклад було офіційно відкрито лише 18 травня 1865 року [1, арк. 29], а лекції розпочалися з першого вересня.

Університет складався з трьох факультетів: історико-філософського, фізико-математичного і юридич-

ного з невеликою кількістю студентів. Згодом, 1900 року, було організовано медичний факультет.

Всупереч різним перешкодам з боку уряду, Одеський університет, завдяки волі, праці та піклуванню передових вчених, розвивався шляхом прогресу, перетворився в науковий і культурний центр краю.

Із самого початку існування цього навчального закладу при ньому почала діяти наукова бібліотека. Наприкінці XIX століття ця книгозбірня була однією з найбагатших не лише у місті, а й на всьому півдні країни, і славилася впорядкованістю книжкових фондів, унікальними виданнями та демократичністю обслуговування.

Бібліотека знаходилася в окремому приміщенні на вулиці Преображенській. Її книжковий фонд нараховував 150 тисяч томів і оцінювався в півмільйона карбованців [15, 110]. А основою фонду стала бібліотека Рішельєвського ліцею – 28 505 томів. Значну частину становили пожертвування книжкових зібрань. Чільне місце серед таких колекцій посідає бібліотека графа О. Строганова – 18 тис. томів, фонд родини Воронцових – 13 690 назв книг гуманітарного напрямку і т. ін. [7, 3]. Скарбами бібліотечного фонду є рідкісні і цінні видання XV-XVIII ст., яких налічується до 100 тис. прим., і серед них – 5 інкунабул, 27 палеотипів, «Біблія Радзивіллів» (1563), «Острозька Біблія» (1581) та багато інших раритетів [7, 4-5].

Бібліотекою могли користуватися викладачі інших навчальних закладів Одеси, але при цьому треба було мати особливий дозвіл ректора університету. Видавалися книги і додому, якщо читач вніс заставу в розмірі вартості книги.

Почесне місце серед тих, хто прагнув перетворити університет в осередок передової науки і культури, належить вченому-біологу, засновнику найбільш передових матеріалістичних напрямів у сучасній біології І. Мечникову. Тринадцять років самовідданого життя, сповненого багатогранної наукової діяльності, насиченого видатними досягненнями і відкриттями, відносяться до періоду роботи вченого в університеті. Особливу увагу він приділяв розвитку бібліотеки як наукової установи універсального профілю, що виконує завдання слугування науці. Перш за все, це проявилось у започаткуванні системи науково обґрунтованого комплектування, в удосконаленні систематичного розташування фондів, а також у прагненні до їхнього вичерпного розкриття.

За спогадами учнів і сучасників, І. Мечников мав виключну бібліографічну пам'ять, використовував різноманітні джерела у своїй науковій роботі. «Он служил нам, работающим в институте, живой библиографией. Чтобы знать, где, когда и кем была опубликована статья, всего проще было обратиться к Илье Ильичу» [4, 40].

Як бачимо, бібліотеки навчальних закладів Півдня України другої половини XIX ст. адекватно відображали соціально-економічні та культурні особливості регіону, забезпечуючи розвиток освіти, науки і культури краю.

Список використаної літератури

1. Державний архів Одеської області. – Ф. 4. Одесская Городская Дума, оп. 39, спр. 30. О соединении городской публичной библиотеки с библиотекой Новороссийского университета, арк. 29.
2. Адрес-календарь и справочная книжка г. Николаева (Херсонской губернии) на 1900 год. – Николаев: Изд-во П. А. Ковалева, 1899. – 249 с.
3. Іменні колекції професорів Одеського (Новоросійського) університету в Науковій бібліотеці ОНУ – національне надбання держави: Матеріали наук.-практ. конф., Одеса, 25-26 квіт. 2000 р. / Відп. ред. В. А. Сминтина. – О.: Астропринт, 2001. – 60 с.
4. Безредка А. М. Воспоминания об И. И. Мечникове // Природа. – 1926. – № 7-8. – С. 40.
5. Библиотечное дело в Одессе // Одес. вестн. – 1881. – № 127. – (Письмо в редакцию).
6. Ведомость о числе учебных заведений и учащихся в Херсонской губернии за 1894 г. // Обзор Херсонской губернии за 1894 г. – Херсон, 1895. – С. 5-8.
7. Записки Новороссийского университета. Т. 53. – Одесса, 1890. – С. 95-97.
8. Исторический очерк Ришельевской гимназии / Сост. Р. Э. Заузе. – Одесса, 1881. – 150 с.
9. Історія Одеського університету за 100 років (1865-1965). – К., 1968. – С. 10.
10. Книги и другие пособия, одобренные Министерством для употребления в учебных заведениях и библиотеках // Указатель к повременным изданиям Министерства Народного Просвещения с 1803 по 1июня 1864 г. Ч. 1. Официальная. – СПб., 1864. – С. 78-82.
11. Маркевич О. Двадцатилетие Императорского Новороссийского университета / О. Маркевич. – Одесса, 1890. – С. 589-595.
12. Мединский Е. Н. Внешкольное образование, организация и техника. Общие вопросы внешкольного образования. Народные чтения. Библиотеки. Школы для взрослых. Музеи. Экскурсии. Народные дома. Народный театр. Книжные склады / Е. Н. Мединский. – 2-е доп. и перераб. изд. – М.: Наука, 1916. – 327 с.
13. Михничев С. Исторический обзор сорокалетия Ришельевского лицея (1817-1857) / С. Михничев. – Одесса, 1857. – 124 с.
14. Мозгова В. П. Бібліотеки ліцеїв України: становлення та розвиток (XIX-XX ст.): Автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.08 / В. П. Мозгова; КНУКіМ. – К., 2000. – 20 с.
15. Общественные библиотеки на юге // Основа. – 1861. – № 7. – С. 110-152.
16. Памятная книжка Херсонской губернии на 1864 год. – Херсон, 1863. – 420 с.
17. Рогова, П. Педагогічні бібліотеки: витоки та становлення / П. Рогова // Вісн. Книжк. палати. – 2001. – № 7. – С. 33-38; № 8. – С. 31-33.
18. Сильванский С. А. Библиотеки старого Херсона / С. А. Сильванский. – Херсон, 1928. – 32 с.
19. Херсонская общественная библиотека (1872-1912): [До 40-річчя існування установи]. – Херсон, 1912. – 36 с.

ДЕЯКІ ШЛЯХИ СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПАТЕНТНИМИ РЕСУРСАМИ У СВІТІ

Представлено етапи розвитку системи управління патентними ресурсами патентних бібліотек провідних країн світу. Проаналізовано і систематизовано основні напрями роботи цих установ ал зі інформаційно забезпечення діяльності національних інноваційних систем. Висвітлено досвід роботи центрів PATLIB з надання інноваційних посл для його адаптування до умов діяльності країн цих інформаційних центрів.

Сьогодні в Україні склалася нова економічна ситуація і продовжується процес формування ринкових відносин. Конкурентоспроможність країни, втім як і конкурентоспроможність будь-якої галузі, організації і товару, визначає ефективність інноваційної діяльності, зокрема, використання та трансфер інновацій. Серед різних методів і засобів підвищення конкурентоспроможності важливе місце посідає активізація інноваційних процесів [1].

Пошук нових можливостей і механізмів розробки та освоєння інновацій тісно пов'язаний із проблемами інформаційного забезпечення цих процесів.

Директор нового Генерального директорату із підприємництва Європейської Комісії Джуліо Грата відзначив, що «інновації вимагають доступу до результатів досліджень, відповідних засобів захисту інтелектуальної власності, доступності фінансування і наявності відповідного бізнес-досвіду. Ці елементи повинні бути взаємозв'язаними для створення необхідного середовища, яке б стимулювало інноваційну діяльність учених і підприємців» [5].

Успішний розвиток інноваційної діяльності потребує відповідної інформаційної підтримки, яка передбачає активізацію комунікаційних каналів між інформаційними службами і розробниками шляхом:

- популяризації наукових досягнень та інноваційної діяльності у суспільстві;
- поширення інформації про нові успішні інновації, досвід ефективної взаємодії високотехнологічних та інноваційних організацій із науково-дослідними і освітніми центрами та колективами;
- створення інформаційного середовища та інфраструктури, що сприяють розвитку співпраці між представниками бізнесу, науково-освітнього середовища та владних структур для реалізації інноваційної політики держави;
- розвитку спеціалізованих інформаційних проєктів із підтримки і моніторингу інноваційних структур шляхом залучення інвестицій, пошуку нових партнерів, підготовки молодих кваліфікованих кадрів.

Повнота інформаційного забезпечення зумовлюється доступом до результатів наукових досліджень та інтелектуальної власності (ІВ) [12]. Конкурентоспроможність та високий технічний рівень продукції досягається шляхом проведення патентних досліджень переважно на основі аналізу патентної, а також нау-

ково-технічної та комерційної **Н. Артамонова** інформації щодо наукових досягнень.

До патентної інформації (ПІ) з різною метою звертаються різні категорії користувачів. У першу чергу, це експерти патентних відомств, яким вона потрібна при проведенні державної експертизи на предмет визначення патентоздатності об'єкта і запобігання порушенню прав на вже видані патенти. Крім того, ПІ використовують патентовласники при вирішенні патентних суперечок і скарг, а також для стеження за патентною ситуацією у галузі своїх досліджень, ухвалення рішень щодо доцільності власних розробок або придбання ліцензій на вже створені винаходи, проведення захисних заходів у конкурентній боротьбі або, навпаки, пошуку партнерів для сумісного підприємництва [6].

Патентні відомства різних країн активно розвивають свою діяльність у галузі управління патентними ресурсами для задоволення підвищеного попиту шляхом:

- удосконалення офіційних бюлетенів патентної інформації;
- формування окремих пошукових масивів для державної патентної експертизи і загальнодоступного патентного фонду в патентних бібліотеках відомств.

Європейське патентне відомство (ЄПВ), наприклад, створило у своїй структурі гнучку систему ПІ для здійснення:

- статистичного аналізу патентної інформації для визначення тенденцій розвитку техніки і аналізу ринкової кон'юнктури;
- територіального наближення патентно-інформаційних ресурсів до кінцевих споживачів шляхом активної участі патентних відомств у формуванні регіональних патентних фондів і БД, які містять патентну документацію своєї країни, а також інформацію ЄПВ, Всесвітньої організації інтелектуальної власності та масиви англомовної реферативної інформації про винаходи Японії. Таким чином у США комплектується 78 регіональних патентних фондів, в Японії – 110, Німеччині – 19, Великобританії – 13 тощо.

За період формування патентних ресурсів формат їхньої доступності для користувачів дуже змінився. Ця еволюція зумовлена технічними досягненнями і зростанням обсягу патентних документів.

З появою на початку 1960-х років інформаційних технологій дедалі більше відчуваються недоліки традиційного паперового носія інформації, і основний акцент змістився на забезпечення доступу до неї за допомогою інтерактивних баз даних [4]. Кожне технологічне досягнення, звичайно, має свої переваги і вади. З інтерактивними базами даних виникли інші проблеми, пов'язані зі зростанням ціни передплати та необхідністю технічного оснащення інформаційних центрів та бібліотек.

Наступний етап розвитку зумовлений появою CD-ROM, переваги якого високо оцінили ЄПВ і національні патентні відомства. Але, незважаючи на низьку вартість та можливості високої концентрації даних, бібліотеки із настороженістю поставилися до впровадження цієї технології. Були побоювання, що низька вартість CD-ROM спричинить відмову користувачів від послуг патентної бібліотеки. Проте досвід [4] показав, що споживачів, які виявляють зацікавленість у патентній інформації на CD-ROM, можна розподілити на певні групи:

- великі багатонаціональні компанії, що мають значну кількість інтелектуальної власності (передплачують колекції патентної і науково-технічної інформації);
- маленькі та середні компанії (цікавляться меншими колекціями вузької тематики);
- національні патентні офіси і центри патентної інформації, котрі передплачують значні колекції патентної та науково-технічної інформації (формують вичерпні фонди патентної інформації).

Загалом же практика показала, що малі й середні підприємства та звичайні користувачі не мають намірів придбавати патентну інформацію на CD-ROM, а вважають більш зручним для себе користування послугами центрів патентної інформації [9].

Поява і розвиток Інтернету також принесли свої переваги і недоліки.

Розміщення відкритої патентної інформації в Мережі було сприйнято співтовариством патентних бібліотек як загроза їхній діяльності.

Логіка цього побоювання заснована на припущенні, що вільний доступ до ПІ через Інтернет призведе до втрати бібліотеками користувачів і прибутку, а значить – і до закриття центрів патентної інформації. Судячи з першого досвіду США (з 1997 р.), а потім і Європейського патентного відомства (1998 р.) щодо відкритого доступу через Інтернет до патентних ресурсів, можна відзначити, що деякі побоювання виправдалися. З одного боку, у провайдерів патентної інформації знизився прибуток, а з іншого – в 1999 році було закрито деякі європейські центри патентної інформації [8; 10; 14].

Дослідження ступеня впливу доступу до вільної ПІ в Інтернеті, проведене в [11], дозволило встановити переваги США перед країнами Європи, зумовлені тим, що:

- у Сполучених Штатах у всіх сферах діяльності активніше використовують Інтернет;

- вартість Інтернету в цій країні значно менше, що стимулює більш вільне і частіше його використання;

- складність доступу до патентних бібліотек США для віддалених користувачів також стимулює використання Інтернету і робить вірогіднішими «віртуальні відвідування», ніж «фізичні».

При вирішенні вищезгаданих проблем особливого значення набувають питання управління патентно-інформаційними ресурсами, створення нових комунікаційних каналів передачі інновацій і патентної інформації.

Дослідження одного з таких каналів – системи управління патентними ресурсами європейських центрів PATLIB – є метою даної статті.

У 1990-х рр. ЄПВ за підтримки національних патентних організацій виступило з ініціативою створення мережі центрів патентної інформації, відомих як центри PATLIB [4]. Основним їхнім призначенням було надання комплексу послуг із патентного інформування для малих і середніх підприємств, приватних винахідників та учених. Наразі таких центрів в Європі налічується понад 300: 47 – у Великобританії, 24 – у Німеччині, 23 – в Іспанії, 22 – у Польщі і т. ін. Багато центрів пропонують не лише патентну інформацію, а також пакет послуг у галузі інтелектуальної власності – таких, як пошук інформації, юридичні консультації через патентного повіреного тощо [2; 3; 15].

Формування процесу управління патентними ресурсами інформаційних центрів і бібліотек можна побачити на прикладі одного з найбільших патентних інформаційних центрів Німеччини – RATION-центру, що входить до складу Технічного університету м. Ілменау.

Засновано центр 25 років тому як патентну бібліотеку університету, основними функціями якої було забезпечення користувачів патентною інформацією щодо всіх видів об'єктів промислової власності (винаходи, торговельні марки, промислові зразки), а також технічними стандартами. На базі бібліотеки було створено БД патентних знань [13], повнотекстових документів із світових патентних фондів і т. ін.

Концептуальна модель розвитку RATION-центру включає комплексний підхід до формування підсистем патентно-інформаційного забезпечення: з одного боку, це освітнє, інформаційне і стимулююче патентування, а з іншого – супровід процесів комерціалізації із забезпеченням охорони ІВ.

Для задоволення індивідуальних запитів користувачів було розроблено внутрішній інструмент управління патентними ресурсами – програмний продукт RATIONanalyst [15; 16], використання якого дає можливість об'єднати результати пошуків з різних патентних баз даних, наукову інформацію з Science Citation Index або Inspec, а також здійснювати статистичний аналіз численних даних конкретної тематики, одержаних з БД STN.

Деякі центри концентрують свою діяльність на патентних дослідженнях, що проводяться з метою полегшення і прискорення процесу патентування вина-

ходів, особливо для інноваторів підприємств малого та середнього бізнесу, а також спрямовані на супровід усього інноваційного циклу, починаючи з моменту появи конкретної ідеї винаходу – до моменту, коли від виходить на ринок.

Надання таких послуг вимагає залучення професіоналів у галузі ІВ (патентознавців, патентних повірених) і здійснюється за такими напрямками:

- проведення патентними фахівцями, котрі обслуговують даний регіон, один раз на тиждень консультацій для інноваторів, які хочуть отримати охорону на свій винахід, торговельну марку або промисловий зразок. Перша консультація надається безкоштовно;

- фінансова підтримка патентування розробок представників малого та середнього бізнесу, на які не подавалися заявки на патенти протягом останніх п'яти років та які відповідають певним вимогам федерального Міністерства освіти і науки;

- прийом заявок на винаходи, торговельні марки і промислові зразки з подальшою передачею їх до Німецького відомства з патентів і торговельних марок. Цей вид діяльності вимагає наявності спеціально підготовленого персоналу і технічної інфраструктури;

- надання посередницьких послуг винахідникам-науковцям у пошуку партнерів у промисловості, зацікавлених у покупці патенту, через управління агентством комерціалізації технологій.

RATON-центр обслуговує 8 університетів і деякі інші державні наукові установи. Супровід процесу комерціалізації включає оцінку винаходів, пошук потенційних ринків, допомогу в реєстрації винаходів, пошук покупця та підготовку відповідного контракту. Впровадження таких видів послуг стало можливим завдяки ухваленню у 2002 році відповідного законодавства, що заохочує університети до забезпечення патентної охорони і комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності.

Значна увага в управлінні патентними ресурсами приділяється навчання користувачів шляхом проведення семінарів щодо використання комерційних баз даних. Тематика семінарів розрахована на задоволення потреб як досвідчених, так і недосвідчених патентних користувачів та охоплює загальні й спеціальні теми, наприклад, проведення патентного пошуку для початківців, пошуку у фармацевтичній галузі тощо. Крім того, на семінарах обговорюються питання отримання патентної статистики, фундаментальні проблеми, наприклад, як читати патенти.

Отже, проведений аналіз свідчить, що за 10-річний період з моменту появи в Інтернеті перших відкритих патентних ресурсів відбулися значні зміни як стосовно впровадження інноваційних послуг, так і щодо стратегічних напрямів діяльності патентних центрів.

Все вищезазначене дозволяє зробити ряд висновків стосовно діяльності центрів PATLIB. Зокрема, спостерігається тенденція до збільшення їхньої кількості; формування стратегії діяльності цих структур здійснюється з урахуванням особливостей інновацій-

ного розвитку країн, де вони діють; створено механізми впровадження інноваційних послуг у діяльність центрів для забезпечення їхньої конкурентноздатності у жорстких умовах ринкових відносин.

В Україні задоволення потреб громадськості в інформації стосовно об'єктів промислової власності є одним із найважливіших напрямів діяльності державної системи правової охорони інтелектуальної власності і здійснюється шляхом:

- комплектування національною та зарубіжною патентною інформацією Фонду патентної документації громадського користування (ФГК), який із квітня 2001 року став структурним підрозділом Українського центру інноватики та патентно-інформаційних послуг – філії Укрпатенту – та фактично виконує функції державної патентної бібліотеки;

- комплектування патентних фондів органів національної системи науково-технічної інформації, зокрема, Українського інституту науково-технічної та економічної інформації, Державної науково-технічної бібліотеки та регіональних центрів науково-технічної і економічної інформації;

- створення та постійної актуалізації інформаційних ресурсів, доступних через Інтернет, у т. ч. ІО баз даних щодо об'єктів промислової власності та інформаційно-довідкових систем, про стан діловодства за заявками на об'єкти промислової власності, а також міжнародні класифікації об'єктів промислової власності.

На відміну від діяльності іноземних центрів патентної інформації в Україні тільки планують створення Державної патентної бібліотеки. Тому наведений у статті досвід інноваційних підходів до формування нових видів послуг є досить корисним для використання патентними бібліотеками та відділами технічної літератури обласних і наукових бібліотек України.

Список використаної літератури

1. Заець А. Україна – частина глобалізованого світу / А. Заець // Світ. – 2007. – № 31. – 4 с.
2. Bell C. Developing and marketing patent information services to small and medium enterprises (SMEs) in Birmingham, UK / Bell C. // World Patent Information. – 2000. – Vol. 22. – P. 325–328.
3. Brown C. Empowering innovation: extending services regionally / C. Brown // World Patent Information. – 2005. – Vol. 27. – P. 37–41.
4. Clark N.S. Marketing patent information services on the Internet: fighting fire with fire / N.S. Clark // World Patent Information. – 2001. – Vol. 23. – P. 287–293.
5. Connor D. Supporting business and innovation – Patlib partnerships for the next generation / D. Connor // World Patent Information. – 2001. – Vol. 23. – P. 39–43.
6. Ernst H. Patent information for strategic R&D planning / H. Ernst // World Patent Information. – 2003. – Vol. 25. – P. 233–242.
7. Gore B. Model schemes for DWPI access in PATLIB libraries / B. Gore // World Patent Information. – 2000. – Vol. 22. – P. 13–18.
8. Kim P.E. Published criteria for evaluating health related / P.E. Kim, M.J. Deering, A. Maxfield // British Medical J. – 1999. – Vol. 318, № 7184. – P. 647–649.

9. Krestel H. Classified patent documentation collections on CD-ROM and their use in regional patent information centres in Germany / H. Krestel // World Patent Information. – 1998. – Vol. 20. – P. 113–115.

10. Kuckartz M. / M. Kuckartz // World Patent Information. – 1999. – Vol. 21. – P. 27–29.

11. Ledergerber W. The swiss federal institute of intellectual property's new search services to assist corporate strategic decision-making / W. Ledergerber, A. Kurt // World Patent Information. – 2003. – Vol. 25. – P. 57–62.

12. Pollard D. Innovation and Technology Transfer Intermediaries: A Systemic International Study / D. Pollard // Adv. Interdis. Stud. Work Teams. – 2006. – Vol. 12. – P. 137–174.

13. Schramm R. The organization of patent databanks at the Ilmenau Institute of Technology / R. Schramm, H. Drews, K. Biela // World Patent Information. – 1986. – Vol. 8. – P. 278–288.

14. Sibley, J.F. / J.F. Sibley // World Patent Information. – 1998. – Vol. 20. – P. 29–37.

15. Sternitzke, C. / C. Sternitzke, A. Bartkowski, H. Schwanbeck, R. Schramm // World Patent Inform. – 2007. – Vol. 29. – P. 327–338.

16. Sternitzke, C. Regional PATLIB centers as integrated one-stop service providers for intellectual property services / C. Sternitzke, F. Bartkowski, R. Schramm // World Patent Information. – 2007. – Vol. 29. – P. 241–245.

ТОЧКА ЗОРУ

ЕКСПЕРИМЕНТ, ЩО НАДТО ЗАТЯГНУВСЯ

Перші спроби об'єднати публічні і шкільні бібліотеки було здійснено у 1990-1995 рр. у Шумському районі Тернопільської області.

У 2002 році за ініціативою влади Рівненської області в особі голови облдержадміністрації М. Сороки, без погодження з Міністерством науки і освіти (МОН) України розпочато експеримент щодо об'єднання сільських публічних і шкільних бібліотек у цьому регіоні.

У листопаді того ж року ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського – головний координаційний центр бібліотек освітянської галузі країни – і члени науково-методичної ради з питань удосконалення діяльності мережі освітянських бібліотек, дізнавшись про такі протизаконні дії, звернулися до Міністра освіти і науки України з листом, в якому обґрунтувалася недоцільність подібної реорганізації. Адже експеримент, який називався реорганізацією, насправді передбачав знищення шкільних бібліотек. У той же час МОН України отримало листи від громадськості Рівненщини, в яких також звучала стурбованість з цього приводу.

Міністерство у грудні 2002 року надіслало ініціатору експерименту М. Сороці офіційного листа з відповідною аргументацією щодо недоцільності такого об'єднання. Також у листі наголошувалося, що у Положенні про бібліотеку загальноосвітнього закладу, затвердженому наказом Міністерства освіти і науки України № 139 від 14.05.1999, зазначено, що «бібліотека загальноосвітнього навчального закладу є його обов'язковим структурним підрозділом», а всі навчальні заклади України знаходяться у відомчому підпорядкуванні МОН України, тому подібні заходи потребують попереднього узгодження у даному міністерстві. І тут важливо підкреслити, що головна функція шкільної бібліотеки – це якісне бібліотечно-інформаційне забезпечення учасників навчально-виховного процесу. Але, незважаючи ні на що, Рівнен-

ська облдержадміністрація не припинила експерименту, тому і сьогодні на адреси МОН України та ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського надходять листи з цього регіону про необхідність заборони об'єднання книгозбірень.

Проблема реорганізації шкільних бібліотек неодноразово піднімалася на всеукраїнських наукових і науково-практичних конференціях, семінарах, які проводить ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського. Учасники заходів, провідні співробітники цієї бібліотеки, Львівської та Миколаївської науково-педагогічних книгозбірень, Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, методисти обласних управлінь освіти, завідувачі бібліотек навчальних закладів також підтримували думку, що шкільна і публічна бібліотеки є різними за типом установами і виконують притаманні тільки їм функції та завдання, які не можуть бути поєднані. Як показують результати експерименту в Тернопільській і Рівненській областях, протиріччя виникають при складанні графіка роботи, у політиці формування фондів бібліотек, при плануванні змісту діяльності, коли просвітницькі, соціокультурні функції публічних бібліотек доводиться об'єднувати із потребами навчально-виховного процесу в школі. З'являються проблеми із зберіганням і раціональним використанням як об'єднаного фонду, так і фонду підручників.

Саме у складі загальноосвітнього навчального закладу бібліотека може повною мірою виконувати своє пряме призначення. Завдання шкільних бібліотек полягає у безпосередній співпраці із педагогами, сприянні їхньому професійному зростанню, формуванню інформаційної культури і підвищенню бібліотечно-бібліографічної грамотності учнів, розповсюдженні педагогічних знань серед батьків.

Нині, завдяки створенню і упорядкуванню мережі освітянських бібліотек на чолі з ДНПБ України

І. Хемчян

імені В.О. Сухомлинського, шкільні бібліотеки стали її невід'ємною частиною, отримавши такий науково-методичний і організаційний супровід, який повністю враховує їхню специфіку та відкриває захоплюючі перспективи розвитку і вдосконалення їхньої діяльності. Зокрема, для них розробляються інструктивно-нормативна документація та методичні матеріали, узагальнюються і пропонуються для впровадження зразки кращого вітчизняного та зарубіжного досвіду, упорядковується й розвивається система підвищення кваліфікації кадрів.

Реформування системи національної освіти і подальший розвиток української школи, запровадження сучасних технологій в освітньо-виховний процес, втілення новітніх теорій особистісного підходу до кожного учня природно ставлять на порядок денний створення сучасної концепції діяльності і розвитку бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів.

У цьому контексті ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського розробила «Концепцію інформатизації мережі бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів України» (2006), «Примірне положення про шкільний бібліотечно-інформаційний центр» (ШБІЦ; 2007), «Примірну посадову інструкцію бібліотекаря-медіаспеціаліста навчального закладу» (2007). У цих документах окреслено перспективи розвитку шкільних бібліотек України, обґрунтовано їхній юридично-майновий статус, визначено основні функції та сучасні вимоги до їхнього матеріально-технічного оснащення і кадрового забезпечення. Сьогодні процес реформування шкільних бібліотек у сучасні бібліотечно-інформаційні центри відбувається у всіх областях країни. Головними завданнями цих центрів є:

- сприяння реалізації державної політики в галузі освіти;
- інформаційно-документне забезпечення навчально-виховного процесу;
- запровадження в їхню діяльність сучасних інформаційних технологій і медіазасобів;
- надання інформаційно-методичної допомоги учням і педагогам в оволодінні основами інформаційної культури;
- пошук та оброблення інформації;
- сприяння навчально-виховній роботі педагогічного колективу;
- підвищення загальноосвітнього, професійного та культурного рівня учасників навчально-виховного процесу, якісне інформаційно-бібліотечне забезпечення всіх категорій користувачів;
- формування єдиного фонду бібліотечно-інформаційних ресурсів, що об'єднав би спеціалізовані фонди різної видотипової приналежності з урахуванням інформаційних потреб учасників навчально-виховного процесу, специфіки та профілю навчального закладу.

Визнаючи роль шкільної бібліотеки, на засіданні колегії Міністерства, що відбулася 22 листопада 2007 р. (протокол № 14/1-19), було прийнято рішен-

ня щодо внесення пропозицій стосовно змін та доповнень до законів „Про освіту”, „Про вищу освіту” у частині віднесення бібліотечних працівників до категорії науково-педагогічних (для вищих навчальних закладів) та педагогічних (для професійно-технічних і загальноосвітніх навчальних закладів) кадрів. Також на часі стоїть питання створення Асоціації шкільних бібліотек України.

Таким чином, можна стверджувати, що бібліотеки загальноосвітніх навчальних закладів функціонують, розвиваються і планують своє майбутнє відповідно до свого типового призначення у загальному контексті розвитку освітянської галузі, яка ними опікується і є зацікавленою в їхній належній діяльності. Позбавлення сільських шкіл таких спеціалізованих бібліотек, по-перше, внесе додаткові складності до інформаційного забезпечення навчально-виховного процесу навіть на теперішньому рівні, по-друге, не дозволить здійснити проект щодо створення ШБІЦ як неодмінних складових загальноосвітніх навчальних закладів, по-третє, збільшать різницю між міською та сільською школами, що є соціально несправедливим.

А окрім того, кожний експеримент повинен бути підготовленим юридично і організаційно, особливо, коли йдеться про фонди та інші матеріальні цінності. Нічого цього зроблено не було. В результаті утруднюється звітність, виникають проблеми у стосунках із Держкомстатом, збільшуються ризики у зберіганні фондів і майна.

Як свідчать факти, у фахівців публічних бібліотек також неоднозначне ставлення до згаданого експерименту. Більшість із них проти об'єднання публічних і шкільних бібліотек. У зв'язку з ситуацією, яка склалася, пропонуємо висловити свою думку стосовно даного експерименту всім бажаючим на сторінках журналу „Бібліотечна планета” або на шпальтах професійного видання шкільних бібліотекарів України – газети «Шкільна бібліотека плюс», заснованої ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського за підтримки МОН України.

Адреси: НПБ України, журнал „Бібліотечна планета”, вул. Грушевського, 1, 01001, Київ-1;

ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, редакція газети «Шкільна бібліотека плюс», вул. М. Берлінського, 9, м. Київ- 60, 04060.

E-mail: metodist08@i.ua; planeta@nplu.org

Редколегія журналу “Бібліотечна планета” запрошує фахівців публічних бібліотек України висловити свою точку зору щодо розглянутої у статті проблеми.

КРАЩА БІБЛІОТЕКА АМЕРИКИ 2007 РОКУ

Переможницею конкурсу на кращу бібліотеку року, що проводить американський журнал «Library Journal», 2007 року стала Бібліотека м. Уртінгтона (штат Огайо). Сучасні інформаційні технології дозволили у віртуальному режимі ознайомитись із досвідом її роботи, адже, звичайно, дуже цікаво дізнатися, завдяки чому досягнуто такого успіху.

“Нам більше подобається казати, що ми розвиваємося, а не змінюємося” – так визначили свою позицію працівники Бібліотеки, і ознайомлення з її діяльністю показало, з якою винахідливістю та повнотою фахівці установи використовують усі можливості для вдосконалення обслуговування користувачів.

Бібліотека м. Уртінгтона позиціонує себе як невід’ємну складову історії міста і вважає одним із основних здобутків зв’язок із громадою, яка її створила.

А почалась історія книгозбірні у 1803 році із зібрання книжок, привезених серед інших речей першими колоністами для побудови життя на нових землях. У подальшому бібліотека діяла за рахунок внесків членів громади – по 2 долари з кожного. Цей звичай продовжує існувати і тепер, через два століття. У 2005 році 58% громадян, а число мешканців на той час становило близько 60 тис. осіб, проголосували за те, щоб певну частину з кожної тисячі прибутку перераховувати на користь бібліотеки.

Книгозбірня Уртінгтона має 2 філії, а також віртуальну (онлайн) бібліотеку. Що вигідно відрізняє її від інших бібліотек Огайо – так це фінансування, адже 65,5% коштів надходять з місцевого бюджету і лише 23,6% – із державного. Це становить приблизно 112 дол. на одного жителя. Персонал Бібліотеки добре розуміє свою відповідальність перед громадою за таке щедre фінансування. “Ми звітуємо про свої досягнення постійно, на веб-сайті, в колонці місцевої газети, і, звичайно ж, у своїх щорічних звітах”, – зазначає керівник Бібліотеки п. Мансфілд.

Стратегічний план розвитку книгозбірні на 2005-2008 рр. було розроблено на основі вивчення думки місцевої громади. Особлива увага приділялась побажанням юнацтва, яке бере найактивнішу участь в усіх проєктах Бібліотеки.

Місію установи визначено просто: “Сприятимати на вчання впродовж усього життя <...> надаючи зразкові послуги та забезпечуючи рівний доступ до інформації”. До цього визначення у плані додається т. зв. “бачення” – короткий виклад, у якому конкретизується, яким чином Бібліотека впроваджуватиме в життя цілі, зазначені у місії. На сайті досить детально висвітлено ці питання та цінності, яких фахівці книгозбірні дотримуються у практичній діяльності.

«Бачення бібліотеки: Уртінгтонські бібліотеки функціонують як суспільні центри, де можна залу-

читися до нових ідей та культурного обміну. Як складова частина різноманітного соціуму, в якому вони працюють, бібліотеки використовують власний і набутий досвід для радикального покращення обслуговування на основі інновацій, партнерства, розробки різноманітних програм. Бібліотеки виконують дане суспільству зобов’язання (*дотримуються обіцянки*), надаючи інформаційні послуги (*менеджмент ресурсів*) та демонструючи фінансову відповідальність за бібліотечні фонди та технічне обладнання.

Основні цінності:

Спілкування. Ми залучаємо до відкритого обміну інформацією як до критичного процесу з метою створення банку ідей в нашій бібліотеці та суспільстві.

Якість. Ми прогнозуємо потреби громади та перевищуємо сподівання у сфері обслуговування (видачі документів).

Орієнтованість на майбутнє. Ми реагуємо на практичні та технологічні досягнення бібліотечно-інформаційної науки та суміжних галузей і передбачаємо зміни потреб нашого суспільства.

Різнорманітність. Ми прагнемо бути всеохлюпними (для всіх включно) і визнаємо гідність всіх людей будь-яких прошарків; ми цінуємо внесок та ідеї всіх членів нашого різноманітного суспільства.

Інтелектуальна свобода. Ми забезпечуємо відкритий доступ до бібліотечних ресурсів, що цікавлять, надають інформацію або мають просвітницьке значення для всієї громади.

Порядність. Коли ведемо спільний бізнес з партнерами та колегами, ми діємо з гідністю та справедливо; ми передбачаємо персональну відповідальність кожного з нас за досягнення цілей всієї організації».

Стратегічний план, що відображає ці основні цінності, власне і є чіткою стратегією розвитку Бібліотеки. Його виконання передбачає креативність та інноваційність у роботі працівників у поєднанні з вимогливим керівництвом і економним розподілом ресурсів.

Коли проводяться анкетування, то користувачі у своїх відповідях найчастіше вказують на те, що у Бібліотеці їх перш за все цікавлять книги для читання. Саме тому у бібліотечному фонді, що налічує близько 475 тис. прим. документів, лівову частину складають книги – 405 тисяч. На придбання документів виділяється 42% коштів із бюджету, причому велика увага приділяється заміні зношених видань і оновленню фонду.

Управління ресурсами охоплює один із найважливіших і найдорожчих активів – бібліотечних працівників, на утримання яких відводиться майже 60% усього бюджету. Щоб віднайти оптимальний баланс, за минулі 5 років штат бібліотеки реорганізували 3 рази заради максимальної гнучкості та суттєвої економії коштів. Це пов’язано з тим, що ієрархічна модель управління негативно впливала на

ділову атмосферу, вбивала ініціативу працівників. Тому було взято курс на реорганізацію та різнобічний розвиток. Який результат? Бібліотека відійшла від стандартного розподілу повноважень між керівниками відділів і почала орієнтуватися на бібліотекарів, котрі позитивно себе зарекомендували, та створення тимчасових робочих груп. Серед персоналу бібліотеки є представники кількох поколінь, тому для більш ефективної співпраці людей різного віку проводяться спеціальні тренінги. Під час зміни розміру заробітної плати та посадових обов'язків було переглянуто норми, а робота з формулювання нових посадових обов'язків триває й досі.

Можна позаздрити кадровим можливостям Бібліотеки. Так, за словами директора установи, її надзвичайно вразив рівень підготовки випускників сучасних бібліотечних шкіл: «Це чудові люди, які цікавляться місією бібліотеки і дійсно бажають їй служити. Ми отримуємо бібліотекарів, <...> яких дійсно цікавить використання інтерактивних технологій у спілкуванні з користувачами. Я вважаю, бібліотеки не тільки виживуть, а й процвітатимуть, коли нові бібліотекарі знаходять все нові й нові способи зв'язку з суспільством, у якому вони працюють».

Нова модель обслуговування користувачів базується на модернізації його форм. Над визначенням якомога ефективніших шляхів задоволення інформаційних потреб користувачів працювала спеціальна робоча група. При інформаційному пункті було створено посаду консультанта, який щогодини надає відвідувачам короткі інформаційні повідомлення-консультації стосовно шляхів доступу до інформаційних ресурсів Бібліотеки. Крім того, бібліотекарі пройшли тренінг, де їх навчали, як за мовою жестів зрозуміти, хто потребує допомоги, а хто просто бажає побути наодинці з книгою.

Бібліотека також розпочала програму з “продажу” своїх зібрань та послуг. Група її працівників, що працювала над даним проектом, у пошуках нових ідей відвідувала книжкові магазини та інші бібліотеки, зустрічалась із маркетинговим консультантом та ініціювала справді реальні зміни. Для просування надзвичайно популярних видань, зокрема нової белетристики, кулінарних книг, путівників та альбомів, було встановлено “активні стенди”. Нові машини/пристрої самообслуговування користувачів, роботу яких контролювали бібліотекарі, отримали багато схвальних відгуків відвідувачів бібліотеки.

Переконливим доказом того, що на першому місці серед основних цінностей тут знаходиться комунікація/спілкування, стала он-лайн бібліотека. Динамічний веб-сайт Бібліотеки (Worthington Libraries Online, www.worthingtonlibraries.org) діє як її третя філія, а його роботу забезпечують веб-майстер та дві команди помічників. Команда електронної філії визначає, відбирає та поширює нові електронні активи. Бібліотека пропонує близько 164 високоякісних електронних докумен-

тів та понад 8 тис. прим. повнотекстових періодичних видань.

Також сайт забезпечує доступ до онлайнової цілодобової довідкової служби Державної бібліотеки штату Огайо. Серед електронних ресурсів Бібліотеки – і сайт історичної пам'яті Уортінгтона, який створено переважно волонтерами і на якому доступні різноманітні факти з історії міста. Студенти можуть звернутися по допомогу до послуги HomeworkNow, а діти насолоджуватись анімаційними історіями

Хочеться більш детально зупинитися на інформації, представленій на сайті, адже завдяки їй є можливість одержати повне уявлення про Бібліотеку.

Так, як вже зазначалося, тут можна ознайомитися з місією, баченням і цілями Бібліотеки Уортінгтона та її філій, їхньою короткою історією, контактною інформацією, щорічними звітами, стислою характеристикою фінансової діяльності та щорічними фінансовими звітами, відомостями про місцезнаходження й щодо діяльності опікунів, друзів бібліотеки, волонтерів, бібліотечною політикою та правилами користування книгозбірнями.

На першій сторінці сайту (яка, до речі, називається «Моя бібліотека»), крім інформації про установу, розміщено *запрошення до Бібліотеки*, пропонується використання кращих ресурсів за картою доступу (лише), передбачено лінки до каталогів он-лайн, де здійснюється пошук за ключовими словами, автором, заголовком та предметом пошуку. Контент складається з таких розділів: «Кімната віртуальної довідки», «Запитай бібліотекаря», «Бібліотечні каталоги», «Все про бізнес», «Для дітей», «Заходи для тінейджерів», «Бібліотека та суспільство», «Пошук/Допомога». Представлено також сторінку, на якій розміщено фотографії з різноманітних бібліотечних заходів, блог та електронну поштову скриньку MySpace для підлітків.

Чи не найцікавіше – це робота «Кімнати віртуальної довідки». Обслуговування здійснюється за такими темами: «Пряма веб-довідка», «Задай довідкове запитання», «Запитай, що почитати», «Книги, які ми рекомендуємо». Тут представлено шість шляхів для отримання відповіді:

– *Знаю це зараз*. Живе, інтерактивне спілкування з бібліотекарями для одержання швидкої відповіді на будь-яке запитання.

– *Пряма довідкова сесія*. Запитання можуть включати все: від статистики бізнес-презентацій до подорожей чи історичної інформації. Після закінчення сесії користувач отримує e-mail із записом, що містить лінки до всіх ресурсів, підкреслених користувачем під час довідкової сесії.

– *Домашня робота зараз*. Учні можуть звернутися по допомогу з різних предметів. На додаток – отримують перелік лінків, що були ними виділені.

– *Консультації*. Прямі консультації з математики, соціальних наук та англійської мови для учнів 4-12 класів коледжів.

– *Здай довідкове запитання.* Можна e-mail надіслати запитання що стосується м. Уортінгтона.

– *Книги, які ми рекомендуємо.* Огляд 2 870 книжок, які можна відшукати за жанром, автором, назвою.

На сайті представлено також *Базу даних дитячої літератури*, що містить на даний час 300 тис. повнотекстових оглядів із майже 36 джерел. На додаток забезпечується пошук книг за ступенем складності, лексичним рівнем та читацьким рівнями. Пошук за предметом та жанром також доступний, що робить цей продукт важливим засобом для планування вчителями уроків та відбору батьками книг для своїх дітей

Становить інтерес спільний проект „*Пам'ять Уортінгтона*”, який координується фахівцями з історії м. Уортінгтона та публічною бібліотекою. Штатні співробітники, волонтери та студенти працюють над відбором, оцифруванням місцевих історичних фотографій та розміщенням документів в он-лайн-книзі на сайті. Волонтери також допомагають із консервацією, оцифруванням та індексацією газет та фондів.

Відображена на сайті й робота з об'єднанням „*Волонтери-підлітки*”, яке допомагає Бібліотеці в її починаннях. Однак найбільш суттєвою є їхня участь влітку у програмі літніх читань. Програма „*Як стати волонтером бібліотеки*” допомагає визначити уподобання юнацтва та залучати підлітків до читання, роз'яснює, яким чином можна взяти участь у спеціальних проєктах та допомогти в рамках бібліотечних програм.

Робота Бібліотеки з дітьми та молоддю

Представлена на домашній сторінці сайту інформація вражає різномар'ям пропозицій, які реально підтверджують задекларовані у стратегічному плані цінності: «*якість обслуговування*», «*орієнтованість на майбутнє*» та «*повагу до різноманітності*». Враховуються потреби та інтереси всіх вікових груп, але чи не найбільше – дитячої аудиторії. Майже щодня за графіком проводяться заняття за програмами:

- «*Години малюка*» – читання книжок для дітей наймолодшого віку.
- «*Читання казок*» – для дітей віком від 2 до 3,5 років та їхніх сімей.
- «*Бібліотека пригод*» – для школярів.
- «*Дискусійні книжкові клуби*» – для учнів молодших та старших класів середньої школи.

До роботи зі своїми наймолодшими читачами Бібліотека підходить цікаво і творчо. Створюються окремі програми, націлені на розвиток раннього та тривалого інтересу до книги. Разом з педіатрами місцевих поліклінік Бібліотека поширює серед молодих батьків безкоштовні набори літератури „*Виховуємо майбутнього читача*”. Також у Бібліотеці проводяться тематичні вечори для дітей та їхніх батьків, серії спеціалізованих дитячих програм, а також юні читачі мають можливість розвиватися, читаючи вголос для Люсі – спеціально навченого собаки, в межах програми „*Сісти, встати та чита-*

ти”. Усі ці проєкти є лише малою частиною всього, що робить Бібліотека для дітей.

Широко представлені *спеціальні програми*. З притаманною їм креативністю та інноваційністю бібліотекарі підійшли до популяризації книги та бібліотеки серед підлітків із різнобічними інтересами. Так, дітей заохочують брати участь у національному бібліотечному заході, що проходить від 13 до 19 квітня і називається «*Збий з пантелику бібліотекаря*». Користувачі задають своє найскладніше запитання інформаційній службі. Бібліотекар має п'ять хвилин на відповідь. Як винагороду виставлено MP3-плеєр.

Працює *Дитячий підлітковий театр пісень та пантоміми*, в якому можуть брати участь діти та члени їхніх родин будь-якого віку, проводяться *конкурси поезії та коротких оповідань*, написаних підлітками, тощо.

Особливу увагу привертають заходи *Літньої програми читання*. На думку її розробників, «*діти, старші чи молодші, не захочуть пропустити надзвичайні заходи, заплановані на наступні декілька місяців. Магічні та комічні шоу, читання та письмові роботи і, можливо, візит піратів допоможуть їм „перепливати літо”*».

Працює *літній клуб читання* для дошкільнят та дітей молодшого та шкільного віку. Його заняття проходять, наприклад, у вигляді гри «*Знайди скарби*», що включає цікаві та ризиковані морські подорожі, а для переможців передбачено нагороди. Рекламу заохочує учасників: «*Почитайте 12 годин – і ви отримаєте Книгу скарбів, яку наші співробітники гарно сховали від допитливих очей піратів. <...> Ви також одержите купон, повний літніх відкриттів та будете включені до списку розіграшу велосипеда (одного на всю бібліотеку)*».

Дискусійні книжкові клуби проводяться у формі спілкування-відпочинку щотижня (від червня до серпня) для учнів молодших та старших класів середньої школи. Книжки для обговорення відбирають самі учні, пропонуючи список із 5 книжок.

Програми для юнацтва включають *дискотеки* по п'ятницях після закриття бібліотеки на її подвір'ї, *танцювальні конкурси, турніри з відеоігор або сеанси індійських фільмів*, після яких можна скуштувати страви індійської кухні. А програма бібліотекаря-підлітка Енн Пейчек „*Підручники і портфелі*” збирає учнів до шкільної бібліотеки для обговорення її книги / спілкування о 7.15 (ще до початку уроків).

Підрозділ сайту «*Підключайся*» запрошує дізнатись, що відбувається в бібліотеці, ознайомитись із діяльністю волонтерів, є лінки до ресурсів з планування освіти, щодо тестувань та різноманітних консультацій для вступу до коледжів. У цьому підрозділі розміщуються і результати конкурсів дитячої та підліткової поезії

На сайті представлено і рекомендовані Радою опікунів Бібліотеки *списки літератури для літнього читання*. До них входять видання різних жанрів для ді-

тей будь-якого віку. Бази даних, що включають книжки, рекомендовані бібліотекою в рамках *Програм читання* з 1998 по 2002 р., містять близько 13 тис. книжкових оглядів. Пошук здійснюється за автором, назвою, жанром.

Програми для дорослих

Ці програми також дуже різноманітні й спрямовані на дозвілля і навчання. Це і питання формування громадської думки, залучення людей до участі в бесідах (але не дебатах) стосовно актуальних питань життя Америки, тематичні обговорення книг за чашкою чаю. Так, однією з тем було питання викладання теорії еволюції в загальноосвітній школі. Існують програми: *“Резюме, яке помітять”* (на допомогу складанню резюме), *“Розмовляємо англійською”* (спеціально для осіб, для яких англійська не є рідною мовою), *“Читаємо бестселер”* (дозволяє ближче познайомитись з відомими авторами художньої та наукової літератури). Ці програми передбачають багато заходів за участю самих жителів м. Уортінгтона, Це, зокрема, Об'єднання любителів класичної музики, зустрічі якого проводить професор Університету Огайо (пенсіонер).

Функціонують й групи іншого спрямування. *Клуб усного оповідання* жіночої спілки Уортінгтона передбачає щорічні зібрання *„Чаявання доньки-матері”*, на яких збираються гроші для бездомних сімей. Проводяться *Весняне та Літнє сімейні свята*, під час яких читаються оповідання, присвячені цим порам року, йдеться про ремесла та справи для всієї сім'ї.

Не залишаються поза увагою жителі, які приїхали до Америки нещодавно. Щотижневі заняття *Англійського розмовного клубу для дорослих* орієнтовані на розвиток мовлення, спілкування, вдосконалення вимови.

Разом із іншими соціальними службами Бібліотека проводить заходи лекторію *«Збережи своє тіло»*, психологічні тренінги: *«Міфи та реалії лідерства – орієнтація внутрішніх установок»*, *«Перспективи лідерства ХХІ століття»*, *«Специфічна методика, орієнтована на Успіх, а не на Вживання»*, тренінги, орієнтовані на творчий розвиток особистості.

Також для дорослих організуються заняття в комп'ютерних класах.

Одна із суддів премії *“Бібліотека року”*, відзначивши Бібліотеку Уортінгтона за велику кількість ідей, додала: *“...половину з них я планую запозичити”*.

Більшість програм здійснюються на кошти дуже активних друзів Бібліотеки, від яких щороку надходить близько 50 тис. доларів.

Налагодження зв'язків

Міцний зв'язок бібліотеки з громадою проявляється у різних формах. *“Увесь персонал буквально живе бібліотекою та справами громади”*, – стверджує її керівник п. Мансфілд. Підтвердженням цих

слів є, наприклад, те, що близько 30 співробітників Бібліотеки та 7 членів ради правління належать до 119 місцевих організацій, товариств і об'єднань. Але ще більше вражає перелік партнерів серед місцевих організацій та товариств. Наприклад, Медична асоціація Уортінгтона, що займається організацією оздоровчих заходів у регіоні, визнала Бібліотеку кращим партнером 2007 року.

Персонал з технологічної підтримки книгозбірні відвідує різноманітні громадські заходи та демонструє можливості онлайн-ресурсів установи, знайомить з її послугами, доступними 24 години на добу 7 днів на тиждень. Дана програма користується шаленою популярністю серед користувачів і стала зразком для багатьох інших бібліотек.

Реалізується програма, що охоплює кілька санаторіїв та 33 будинки організацій соціального захисту. Волонтери займаються доставкою замовлень, для максимальної зручності користувачів планується організація доставляння книг поштою. Про роль Бібліотеки у житті людей із фізичними обмеженнями свідчить хоча б той факт, що минулого року вона отримала усе майно та понад 250 тис. доларів за заповітом Рональда Мак-Коннелла – людини, яка була прикута до ліжка і впродовж багатьох років користувалася бібліотечними послугами.

«Щотижня я спілкуюсь з керівниками шкіл, представниками міської адміністрації, керівником Торговельної палати, членами муніципалітету, членами шкільної ради, – зазначає п. Мансфілд. – Я бачу їх частіше, ніж власних співробітників».

Але найбільшим доказом популярності Бібліотеки є люди, які приходять сюди, та громадськість, що надає їй свою підтримку у відповідь на отримані послуги. *«Я люблю свою бібліотеку, тому, що вона має значний вплив на моє життя»*, – пише на сайті один із постійних користувачів і розповідає, як працівники Бібліотеки навчили його сина читати, любити книги та дізнаватися з них багато цікавого. Ще один мешканець міста констатує: *«Без нашої Бібліотеки я просто втратив би себе»*.

Список використаних джерел

1. Berry J.N. Worthington libraries, OH // Library Journal. – 2007. – Vol.132, No.11. – P. 36-39.
2. [http // www.worthingtonlibraries.org](http://www.worthingtonlibraries.org)
3. <http // www.web.ebscohost.com./ehost/resultsad>

*Опрацьовано С. Онищенко та І. Цуріною
Переклад Л. Горбунової*

ТРАДИЦІЙНА ЗУСТРІЧ ФАХІВЦІВ-ПРАКТИКІВ ІЗ БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ В НПБУ

Проведення щорічної науково-практичної конференції “Бібліотека і книга у контексті часу” вже стало традицією в Національній парламентській бібліотеці України. 17-18 квітня 2008 року ця корисна творча та інформаційно насичена зустріч фахівців-практиків бібліотечної справи з усіх регіонів України, переважно з ОУНБ, а також науковців, відбулася вже втретє. Квітень було обрано через те, що саме цього місяця світ відзначає Всесвітній день книги і авторського права.

Оскільки кожен період має свої пріоритети і актуальні проблеми, цього року темою конференції стала: „Публічна бібліотека в соціокультурному просторі регіону”, на якій було оприлюднено підсумки наукових досліджень, здійснених фахівцями НПБУ впродовж 2007 року, – „Публічна бібліотека в

контексті соціокультурного простору регіону” та „Сільська бібліотека на мапі України”.

Активна участь у фаховому зібранні наших колег із Росії, Білорусі, США значно збагатила його зміст, додала до загальної робочої атмосфери заходу почуття взаємної приязні, професійної солідарності й співробітництва у нелегкій справі культурного будівництва і забезпеченні конституційних та загальнолюдських прав народів наших країн.

У своїй доповіді генеральний директор Національної парламентської бібліотеки України **Т. Вилегжаніна** окреслила стан і основні напрями діяльності публічних бібліотек, зупинившись на виконанні ними їхніх основних функцій, особливо інформаційної.

Було охарактеризовано матеріально-технічний стан українських публічних бібліотек, який поки що не можна визнати задовільним. Особливо це стосується сільських бібліотек. Основні положення доповіді див. на с. 4-5.

Головні бібліотекарі НПБУ **Т. Богуш** та **О. Мастіпан** представили результати вищезгаданих досліджень Бібліотеки, які віддзеркалили сучасний стан публічних книгозбірень. Вивчено матеріально-технічний стан бібліотек, основні напрями їхньої діяльності, ставлення до них як з боку бібліотечних працівників, так і користувачів. З'ясо-

вано, які фактори впливають на імідж бібліотеки у місцевій громаді. Розвідки продемонстрували також певні негативні тенденції стосовно кадрового корпусу публічних бібліотек.

Дослідження, подібні проведеним фахівцями НПБУ, було здійснено і в Білорусі. Про них розповіла завідувачка відділу Національної бібліотеки Білорусі **М. Алейнік**. Зокрема, присутніх вразило, що в братній країні вже 20% сільських бібліотек комп'ютеризовано.

Завідувачка відділу Російської державної бібліотеки **Г. Райкова** присвятила свій виступ роботі з просування і популяризації читання в окремих бібліотеках і ЦБС Росії, наголосивши на нестандартних формах впливу, розрахованих на різні соціальні верстви користувачів.

Завідувачка відділу Російської національної бібліотеки **І. Матвеева** розповіла про роботу своєї установи з вивчення історії російських бібліотек, видавничу діяльність у цьому напрямі.

Керівники наукових обласних бібліотек **Н. Титова** (Дніпропетровськ), **В. Ярощук** (Рівне), **Л. Стасюк** (Луцьк), **Н. Синиця** (Хмельницький), **В. Ракітянська** (Державна наукова бібліотека, Харків), розкрили різні аспекти взаємовпливу бібліотек і соціокультурного середовища, особливо зупинившись на діяльності сільських книгозбірень.

Директор ЦБС для дорослих м. Миколаєва **Т. Тверда** розповіла про практику обслуговування осіб із обмеженими можливостями.

Учений секретар НПБУ **Н. Розколупа**, коментуючи актуальні питання правового регулювання оплати праці бібліотечних працівників.

Директор Інституту державного управління та інформаційної діяльності ДАКККіМ, доктор історичних наук професор **М. Слободяник**, розкриваючи тему наукового забезпечення стратегії розвитку публічних бібліотек, наголосив на необхідності вдосконалення державної політики щодо бібліотек і назвав такі основні напрями практичної діяльності книгозбірень, які потребують відповідного наукового супроводу:

- комплектування та забезпечення збереженості бібліотечних фондів;

Л. Бейліс

- створення національної електронної бібліотеки;
- формування комп'ютерної бази даних української бібліографії;

- створення та розвиток центрів інформаційного забезпечення органів місцевого самоуправління;
- постійний моніторинг інформаційних потреб користувачів.

Наступного дня відбулося секційне засідання „Розвиток нових технологій у публічних бібліотеках. Сайти бібліотек. Електронні бібліотеки”. Про створення й використання інформаційних ресурсів і електронної бібліотеки в НПБУ доповіла заступник генерального директора **О. Баркова**, а у ДНТБ – заступник директора **О. Москаленко**.

В інших виступах було охарактеризовано АІБС „MARK-SQL”, продемонстровано, як циркуляція документів в електронному каталозі Національної бібліотеки України для дітей наближає до комплексної комп'ютеризації бібліотечних процесів (заступник генерального директора **І. Торлін**). Також йшлося про

Lib Navigator як професійний інструмент пошуку та запозичення записів за протоколом Z 3950, проблеми створення повнотекстових ресурсів на сайті бібліотеки, пошуку в текстах, представлених різними алфавітами, побудову кращих бібліотечних сайтів і порталів.

Десятиріччю виходу у світ журналу НПБУ „Бібліотечна планета” було присвячено “круглий стіл”, на якому розглядалися різні інформаційні потреби бібліотечних працівників, створена в Україні система фахової бібліотечної періодики та окремі її елементи. “Круглому столу”

передувала медіапрезентація часопису-ювіляра.

Завершило конференцію щорічне засідання Української бібліотечної асоціації „Трансформації та інновації в бібліотеках. Роль професійної спільноти” під головуванням президента УБА **В. Пашкової**.

НАЦІОНАЛЬНА ПАРЛАМЕНТСЬКА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ НА “ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЯРМАРКУ 2008”

Апарат Верховної Ради України та Програма сприяння Парламенту України університету Індіани при підтримці Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) 17–18 квітня 2008 року вчетверте провели у приміщенні Верховної Ради України традиційну презентацію-виставку ресурсів організацій, що надають технічну та аналітичну допомогу Парламенту України під назвою “Інформаційний ярмарок 2008”.

Цей захід спрямований на ознайомлення парламентарів, їхніх помічників, а також спеціалістів секретаріатів фракцій, парламентських комітетів та управлінь апарату Верховної Ради, парламентських журналістів із доступними для них ресурсами спільноти міжнародної технічної допомоги та українських громадських організацій. Серед 36 організацій, що виявили бажання взяти участь у цьогорічному заході,

15 підтримуються USAID та спонсоруються американським урядом, 9 – українські громадські організації, 12 – представники інших донорів чи програм, які спонсоруються, європейськими та канадським урядами і ООН.

О. Погребна

Національна парламентська бібліотека України вже вдруге взяла участь у цьому інформаційному заході, представивши на ярмарку низку своїх видань, до яких увійшли бібліографічні покажчики, підготовлені науково-бібліографічним відділом, методичні матеріали відділу наукового аналізу та розвитку бібліотечної справи і комплекти фахового журналу „Бібліотечна планета” за 2006-2008 роки. Всього на експозиції НПБУ було представлено 44 видання.

В урочистому відкритті „Інформаційного ярмарку 2008” взяли участь заступник керівника апарату Вер-

ховної Ради Ю. Ясенчук та заступник Надзвичайного і Повноважного Посла США в Україні Дж. Беттіт.

Протягом двох днів виставку відвідали народні депутати та їхні помічники, працівники апарату Верховної Ради. Багато з них жваво цікавились інформацією про діяльність Національної парламентської бібліотеки України. Брошури про НПБУ та інформація про її веб-ресурси надавалися кожному відвідувачеві виставки. На їхні запитання, що здебільшого стосувались електронної бібліотеки, інформаційно-пошукового те-

зауруса, доступу до електронних ресурсів Бібліотеки тощо, відповідали завідувачка відділу інформаційного забезпечення Верховної Ради України О. Погребна та завідувачка сектору цього ж відділу Л. Совершенна, котрі супроводжували експозицію НПБУ.

По закінченні роботи виставки Національна парламентська бібліотека України отримала лист подяки від Програми сприяння Парламенту України за участь у проведенні цього важливого інформаційного заходу.

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ НА ЦЮ КНИГУ!

УКРАЇНСЬКІ КОЗАЦЬКІ ХАРАКТЕРНИКИ

Каляндрук Т. Загадки козацьких характерників. – Львів: Піраміда, 2006.

Однією з найцікавіших і, на жаль, маловідомих сторінок історії нашої держави є діяльність характерників – таємного козацького товариства на Запорізькій Січі. Це було об'єднання воїнів, що мало свої прадавні звичаї і традиції.

Характерники формували стратегію розвитку козацтва, українства взагалі. Володіючи надзвичайними здібностями, вони могли передбачати історичні події на століття вперед. Вчення характерників включало не тільки військову майстерність, прийоми рукопашного бою (як, наприклад, бойовий гопак), а й певне володіння першоджерелами українських езотеричних знань, здатність поширеного сприйняття світу. Осягаючи таємниці сьогодення, вони могли проникати у минуле і майбутнє й набувати рідкісних властивостей та здібностей.

Українське козацьке характерництво таке ж древнє, як і українське козацтво. Саме характерників завжди обирали ватажками козацьких та гайдамацьких загонів.

У народній свідомості ці люди були наділені надприродними можливостями, зокрема вважалося, що вони могли пересуватися по воді, в повітрі, проходити крізь стіни, їх не можна було знищити звичайною зброєю і т. ін.

Довгий час місією характерників було збереження душі українського народу, захист його від численних ворогів, які плюндрували і спустошували наші землі.

Книга Тараса Каляндрука „**Загадки козацьких характерників**” є другою книгою історичних розвідок про славні бойові подвиги українських „лицарів духу”, що були розпочаті у „Таємниці бойових мистецтв України”. Тут висвітлено малодосліджені сторінки української історії, міфології, культури, які по-новому розкривають сутність бойового духу та військового мистецтва українського народу через прадавні традиції військової бойової підготовки.

Етимологічний зв'язок слова “характерник” простежується з іменем давньоарійського бога війни Хара, руйнуючи старе, умираюче, доповнює бога Вішну, котрий створює новий світ.

Характерність – це вірність своєму духовному «я», що примушує людину завжди керуватися власними переконаннями.

П. Гапченко

Саме у наш безідейний час, при повному занепаді духовності, патріотизму, падінні рівня культури може стати у пригоді велика моральна сила характерників, яка робить із людей героїв і мучеників ідеї, борців за правду, велич українського народу. Тому що характерність не погоджується з конформізмом, котрий намагається робити всіх людей однаковими, аби кожний був «як усі», і вона допоможе розкрити кожній людині свої найкращі властивості, що будуть спрямовані на благо країни.

Відновлене, осучаснене українське козацьке характерництво здатне надати нового поштовху розвитку науки, культури і мистецтв, стати активною складовою частиною української національної ідеології, допоможе відродити, розвинути свої здібності шляхом навчання, з метою повернення до життя ритуалів, звичаїв і традицій нашого народу, його езотеричних знань.

В останні роки побачили світ видання, які допоможуть більш детально познайомитися зі вченням характерників, їхнім славним минулим.

Деякі з цих книг пропонуємо увазі наших читачів.

Література, присвячена українським характерникам

1. Каляндрук Т. Таємниці бойових мистецтв України. – Львів: Сполох, 2004.
3. Наливайко С. Індоарійські таємниці України. – К.: Просвіта, 2004.
3. Пилат В. Кодекс лицарської честі гопаківця. – Львів: Піраміда, 2004.
4. Пилат В. Бойовий гопак. – Львів: Логос, 1999.
5. Степанков В. Розвідка і контррозвідка гетьмана Богдана Хмельницького // Україна – козацька держава. – К.: ЕММА, 2004.
6. Фігурний Ю. Історичні вимоги українського лицарства. – К.: Стилос, 2004.
7. Чумаченко В. Крик пугача: есе, повість. – Кривий Ріг: Видавн. дім, 2004.
8. Чумаченко В. Шлях у невимовне. – Кривий Ріг: Видавн. дім, 2000.
10. Яворницький Д. Історія запорізьких козаків. Т. 1. – Львів, 1990. – С. 166-167.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК "РЕПРЕСІЇ В УКРАЇНІ"

Репресії в Україні (1917 – 1990 рр.): Наук.-допом. бібліогр. покажч. / Нац. парлам. б-ка України; Авт.-упоряд. Є.К. Бабич, В.В. Патока; Наук. ред. та авт. вступ. ст. С. І. Білокінь. – К.: Смолоскип, 2007. – 519 с. – ISBN 978-966-8499-75-3.

У видавництві «Смолоскип» вийшла друком книга, що не може пройти повз увагу дослідників української історії, краєзнавців, політиків і політологів, студентів, бібліотечних працівників та усіх, кому просто небайдужа доля нашої країни. Цей унікальний бібліографічний покажчик містить понад 4 000 описів офіційних документів, монографій, спогадів, статей із журналів, збірників, виданих в Україні за роки незалежності.

Видання є надзвичайно актуальним у наш час, коли не вщухають політичні баталії і деякі політичні сили намагаються однобоко інтерпретувати події минулого, свідомо замовчувати існування радянської репресивно-каральної системи, страшного голодомору 1932-1933-х років, ігнорувати той факт, що лише протягом життя одного покоління українська нація втратила половину свого складу. Репресіями, голодоморами і війнами знищено найактивнішу її частину. Нічого подібного за багатовікову історію не зазнав жоден народ Європи. Хіба не про це свідчать книги: *Білас І. Репресивно-каральна система в Україні, 1917–1953; Білокінь С. Масовий терор як засіб державного управління в СРСР (1917–1941); Забуттю не підлягає: хроніка комуністичної інквізиції в Україні, 1917–1991* і багато інших.

Посібник має досить чітку і зрозумілу структуру. Літературу в ньому зібрано у п'яти великих тематичних розділах, які, у свою чергу, поділяються на підрозділи і рубрики. У шостому розділі «Бібліографія» подано покажчики, що містять матеріали про репресії. У кінці додається іменний покажчик. Усе це робить видання досить зручним у користуванні. Кожен читач віднайде літературу з будь-якого питання, про конкретного автора чи особу.

Відкривається видання вступною статтею авторів-упорядників Є. Бабич і В. Патоки, де розкриваються тематика, структура, принципи відбору літератури. Далі вміщено ґрунтовну статтю одного з наукових редакторів покажчика С. Білоконя «Історіографія державного терору й тероризму в СРСР: проблеми систематизації й періодизації».

Перший розділ книги – «Формування тоталітарної системи» – включає літературу загального характеру, архівні матеріали, в яких ретельно характеризуються система радянського тоталітарного режиму, ідеологічно-пропагандистського одурманювання, діяльність партійно-бюрократичного апарату, спецслужб, армії, суду тощо. Тут представлено літературу про провідників політики репресій – Л. Кагановича, В. Леніна, П. Постишева, Й. Сталіна та ін.

Найбільшим за обсягом є другий розділ «Сторінки історії масового терору», де розкривається насильство комуністично-тоталітарної системи, починаючи від більшовицького перевороту 1917 року і закінчуючи розпавою над рухом шістдесятників та дисидентським рухом 1960–1980-х рр. У 20-х роках було створено мережу концтаборів, куди в основному направляли учасників визвольної революції, потім їхні ряди поповнювали неспмані, духівництво, згодом – найзаможніше селянство, назване владою «куркулями». Доля українського селянства у радянську добу була особливо трагічною. На його ліквідацію влада йшла свідомо, знищуючи основну націю. На це були спрямовані терори голодом (1921–1922, 1932–1933, 1946–1947 рр.). Про це вражаюче говорять численні документи, свідчення очевидців, спогади, зібрані у цьому розділі. Він включає і матеріали щодо сфабрикованої справи Співки Визволення України (СВУ) з метою нищення української інтелігенції, стосовно репресій проти представників інших національностей, які населяли Україну, – євреїв, поляків, німців, кримських татар та ін.

У розділі «Україна в умовах десталінізації (1953–1980-ті рр.)» розповідається про заходи з подолання страхітливих наслідків режиму культу особи, що здійснювалися непослідовно і поступово були згорнуті. З цим не могли змиритися кращі представники української інтелігенції: у 60-х роках прокотилася хвиля арештів, розпочався рух шістдесятників. 1976 року було створено Українську Гельсінкську Групу, що намагалася легально протистояти тоталітарному режиму. Література цього розділу відображає також боротьбу проти виключення з ужитку української мови, скорочення українського книговидання, зрощення духовної сфери.

У наступному розділі вміщено літературу про кращих представників духовенства, які протистояли більшовицькому і комуністичному свавіллю – таких, як Василь Липинський, Йосиф Сліпий, Андрей Шептицький, Патріархи Володимир (Романюк) та Мстислав, а також щодо нищення скарбів нашого народу – християнських і культурних цінностей.

Літературу про наслідки беззаконня, допущеного з політичних мотивів щодо громадян України, стосовно поновлення їхніх прав, встановлення компенсацій та пільг за незаконні репресії зібрано у розділі «Реабілітація жертв політичних репресій».

У вступній статті автори-упорядники справедливо зазначили: «Минуле міцно тримає нас у своїх обіймах. <...> А наслідки тоталітарної системи, що терзала країну протягом життя кількох поколінь, більш ніж наявні».

Література, з якою можуть ознайомитися широка кола читачів цього покажчика (він вийшов накладом 1 000 примірників), допоможе їм вірно осмислити минуле, і ці знання стануть у пригоді всім нам у розбудові справді вільної та демократичної України.

БІБЛІОТЕКАР – ЛЮДИНА ОСОБЛИВА!

*...Судите сами, сколько чистых, прекрасных, добрых, бескорыстных, веселых, симпатичных, славных, серьезных, умных, благонравных жизнь отдают библиотеке...
Мария Калужская*

Бібліотекар – професія, яка поєднує, захоплює особливих людей: духовних, освічених і самовідданих.

Такою особистістю є заступник директора Миколаївської центральної бібліотеки для дітей ім. Ш. Кобера і В. Хоменка **Галина Степанівна Гречко**. Вона являє собою приклад людини, яка не просто закохана у свою професію, але й багато зробила для підвищення її рівня і престижу.

Галина Степанівна віддала своїй бібліотеці понад 28 років і доклала багато зусиль, щоб у неї був імідж високопрофесійної й у той же час демократичної, доступної рядовому читачеві установи, здатної відгукнутися на суспільні запити, потреби міста. Особливу увагу у своїй роботі Г. Гречко приділяє розробці цільових комплексних програм й продуктивних проєктів. Упровадження в життя багатьох її талановитих ідей сприяло появі у діяльності книгозбірні цікавих заходів, інновацій. Ось лише кілька прикладів.

Ідея створення *Літературного театру «Браво»* виникла у Галини Степанівни у складний період масового відтоку читачів із бібліотеки. Реалізація цього задуму дозволила призупинити процес, адже вдалося зацікавити дітей різного віку і поступово повернути читачів у бібліотеку. Багатьом захотілося долучитися до дивного світу емоцій і почуттів через літературно-театральний жанр. Також діти й підлітки одержали можливість почути записи голосів прозаїків і поетів, дізнатися про їхнє життя й долі, героїв творів багато такого, що залишається за межами шкільного, хрестоматійного подання.

Проєкт *«Ти не один у світі»*, підтриманий Міжнародним фондом «Відродження» (грант на суму 10 тис. доларів США), виник на основі авторської цільової програми Г. Гречко «Глибинна екологія людства на захист дитинства». Його було націлено на роботу з дітьми, які мають певні фізичні обмеження, та їхніх батьків, що дозволило зробити багато корисного для цих людей у соціально-реабілітаційному сенсі.

Проєкт *«Майбутня мама – найчарівніша і найпривабливіша»* на момент створення не мав аналогів в Україні. Він передбачав інформаційну підтримку жінок, які очікували дитину, молодих мам, а також залучення до бібліотеки членів їхніх родин. Для них проводилися свята молоді мам, «новонародженого» тата, сучасної бабусі, а також посвяти малюків, яким виповнився 1 рік, у читачі. Цей проєкт мав закономірне продовження – спочатку для дітей до 1 року (*«Разом із книгою ми зростаємо»*), потім – від 1 до 3-х років (*«Ростишка»*). Обидві програми були спрямовані на гармонійний, креативний розвиток дітей та їхніх найближчих родичів.

Ще одним авторським проєктом Галини Степанівни став цикл зустрічей *«Особливо важлива персона»*. За три роки його реалізації в бібліотечній вір-вітальні побувало 20 іменитих гостей – людей, які складають керівну й культурну еліту міста.

Одним із важливих напрямів діяльності Г. Гречко є суспільна робота. Це й членство в міській організації «Жінки України», і робота у правліннях обласної бібліотечної асоціації та фонду «Жіноча перспектива». Понад 20 років вона очолює профспілковий комітет ЦБС для дітей, 4 роки є членом ЦК профспілки працівників культури України.

Плідна праця талановитого професіонала не залишилася непоміченою, і в 2003 році в рамках міської програми «Городянин року. Людина року» Галина Степанівна стала городянином року в номінації «Культура».

За всю історію існування цієї відзнаки бібліотечний працівник вперше одержав цю нагороду. В листопаді 2005 року Указом Президента України Г. Гречко присвоєно почесне звання «Заслужений працівник культури України».

Галина Степанівна часто публікується в різних фахових виданнях, серед яких: «Бібліотека», «Мир бібліографії», «Вестник БАЕ», «Бібліотекосудоведение», «Шкільна бібліотека», «Щасливі батьки», «Сімейне читання», «Вісник Книжкової палати», «Бібліотечний форум України», «Світ дитячих бібліотек», «Бібліотечний вісник», «Праці Міжнародної Кримської конференції». Вона є дописувачем і місцевих ЗМІ. Радіо «Миколаїв» завжди із задоволенням надає їй свій ефір для спілкування зі слухачами. Багато у доробку Г. Гречко й методичних розробок із різних тем: комунікативні зв'язки читача та бібліотекаря, наочна і масова популяризація книги, модернізація професійної освіти, соціологічні дослідження.

Галина Степанівна щиро віддана своїй професії і має неабиякий талант зацікавити аудиторію, спілкуватися з нею, вести гостру дискусію. Захопившись якоюсь новою ідеєю, вона ніби отримує додатковий заряд енергії.

Колектив бібліотеки поважає, любить і цінує свою колегу за уважність до людей, відкритість, доброзичливість, готовність прийти на допомогу за першим проханням й без нього. Вона ділиться своїм досвідом із молодими колегами, долучаючи до секретів бібліотечної роботи, вчить творчого ставлення до неї, уникати байдужості, сірості, шаблону. Вболіваючи серцем і душею за улюблену справу, Г. Гречко зацікавлена в тім, щоб пліч-о-пліч із нею трудилися цікаві, по-справжньому віддані бібліотечній справі люди.

У травні цього року Галині Степанівні виповнилося 50 років. Дуже хочеться побажати їй творчого натхнення й досягнення намічених цілей, нових звершень!

В. Дмитричева

КНИЖКА РОКУ 2007

Підбито підсумки ІХ Всеукраїнського рейтингу „Книжка року”. Найкращі книжки минулого року визначали 96 експертів із майже 1 тис. видань, що вийшли у світ у 72 видавництвах.

О. Александрова

Пропонуємо увазі читачів перелік переможців рейтингу.

Гран-прі

Забужко О. Notre Dame d'Ukraine : Українка в конфлікті міфологій. — К. : Факт. — 638 с.

* * *

1. Авангард Йогансена : (на основі кн. Майкла Йогансена «Подорож ученого доктора Леонардо...») / упоряд. Д. Горбачов. — Л. : Видавн. дім «Наутітус». — 200 с., 150 іл.
2. Великий візуальний словник англійської мови. — Ірпінь : Перун. — 960 с.
3. Голодомор 1932-1933 років в Україні : документи і матеріали. — К. : Видавн. дім «Києво-Могилян. акад.». — 1125 с.
4. Грані світу. Україна — Японія: дерев'яна архітектура; Україна — Польща: єдність зброї крізь віки; Історія Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря. — К. : Грані-Т. — 152 с.; 120 с.; 120 с.
5. Доба гетьмана Івана Мазепи в документах. — К. : Видавн. дім. „Києво-Могилян. акад.". — 1142 с.
6. Замки та фортеці : [альбом]. — К. : Мистецтво. — 351 с.
7. Матіос М. Майже ніколи не навпаки : сімейна сага в новелах. — Л. : Піраміда. — 173 с.
8. Мілн А. Вінні Пух і всі-всі-всі. — Х. : Книжк. клуб „Клуб Сімейного дозвілля”. — 256 с.
9. Могильний А. Мавка і мурашиний князь. — К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА. — 36 с.
10. Нахлік Є. Пантелеймон Куліш : особистість, письменник, мислитель : у 2 т. — К. : Укр. письм. — Т. 1. — 462 с.; Т. 2. — 462 с.
11. Проект вид-ва „Грані-Т” (К.)
Єшкілев В. Втеча майстра Пінзеля. — 192 с.
Кононенко Є. Жертва забутого майстра. — 174 с.
Пінзель І. Перетворення. Скульптура : [альбом]. — 149 с.
12. Рушді С. Опівнічні діти. — К. : Юніверс. — 702 с.
13. Сенкевич Г. В пустелі та джунглях. — Л. : Арт-клас. — 423 с.
14. Сухомозський М. Україна у світі : енцикл. довід. / М. Сухомозський, Н. Аврамчук. — К. : МАУП. — 871 с.
15. Тинченко Я. Офіцерський корпус армії Української Народної Республіки (1917-1921). — К. : Темпора. — 535 с.
16. Україна й українці : іст.-етногр. мистец. альбом І. Гончара : Галичина; Буковина. — К. : Оранта. — 303 с.
17. Український музей : збірник І. — Репринт. вид. 1927 р. — К. : Фенікс. — 478 с.
18. Федюк Т. Трансністрія : збірка поезій. — К. : Факт. — 107 с.
19. Філософія права / за ред. Д. Фейнберга, Д. Коулмена. — К. : Основи. — 1256 с.
20. Яковенко Н. Вступ до історії. — К. : Критика. — 375 с.

* * *

Спеціальні призи одержали:

Від Національної Спілки письменників України

Антипович Т. Мізерія : роман. — К. : Нора-Друк. — 203 с.

Від газети „Україна молода”

Больман І. Мовні війни в Європі. — К. : К. І. С. — 280 с.

Від Української будівельної асоціації

Лильо-Откович З. Український пейзажний живопис ХІХ — поч. ХХ сторіччя. — К. : Балтія-Друк. — 120 с.

Від Дистриб'ютерської компанії „Самміт-Книга”

Проект Київського фонду „Схід-Захід” :

Україна. Хронологія розвитку. Т. 1: 3 давніх часів до пізньої античності. — К. : КВІЦ. — 544 с.

Україна — Європа : хронологія розвитку. Т. 3. — К. : КВІЦ. — 560 с. — (серія : „Україна. Історія великого народу”).

Від Фонду сприяння розвитку мистецтв

Серебряний век харьковской фотографии. — К. : Колорит. — 278 с.

* * *

Особливі відзнаки отримали:

1. За кращу серію — вид-во „Факт” (К.), серія „Висока полиця”.

2. За видавничий імідж — вид-во „Грані-Т” (К.).

Список використаної літератури

1. Книга // 15 минут. — 2008. — 5 марта.
2. Лебедева К. Забужко и роботы : В Украине — бум литературных премий // Газ. по-киевски. — 2008. — 5 марта.
3. Міражі наук-попу / Ред. К. Родик // Україна молода. — 2008. — 28 січ.
4. Оксана Забужко написала лучшую книгу // СН-Столич. новости. — 2008. — 5 марта. — (Человек дня).
5. Олтаржевська Л. Читайте найкраще. Починайте з Забужко: ІХ Всеукр. рейтинг „Книжка року” назвав переможців // Україна молода. — 2008. — 5 берез.
6. Самчинська Т. «Книжка року—2007» підбила підсумки // Друг читача. — 2008. — № 5.

РОЗВИТОК БІБЛІОТЕЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА УКРАЇНИ: ОСВІТНІЙ ВИМІР

Кушнарєнко Н.М. Бібліотечне краєзнавство : підруч. / Н.М. Кушнарєнко. – К.: Знання, 2007. – 502 с. – (Вища освіта ХХІ століття).

Традиційне бібліотечне краєзнавство, що є важливою складовою діяльності бібліотек України, сьогодні потребує вироблення нових методологічних підходів, пов'язаних зі зміною соціальної ролі бібліотеки у суспільстві, всебічним використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій, змінами потреб користувачів у інформації краєзнавчого змісту.

Виходячи з цього, перед працівниками бібліотек та студентами, які здобувають фахову бібліотечну освіту, постає необхідність у формуванні знань з предмета бібліотечного краєзнавства на рівні його теоретичного усвідомлення, засвоєння наукових зв'язків, терміносистеми, підходів до організації краєзнавчої діяльності – від формування фонду краєзнавчих документів до організації обслуговування користувачів бібліотеки. Сьогодні, з виходом у світ довгоочікуваного підручника “Бібліотечне краєзнавство”, з'явилася можливість засвоїти весь комплекс історичних, теоретико-методологічних, методичних та організаційно-практичних проблем у цій царині.

Видання стало результатом багаторічної плідної наукової і викладацької діяльності його автора – Наталії Миколаївни Кушнарєнко – доктора педагогічних наук, професора, завідувачки кафедри книгознавства та фондознавства, проректора з наукової роботи Харківської державної академії культури, заслуженого працівника культури України, дійсного члена Міжнародної академії інформатизації при ООН.

Необхідно відзначити, що в доробку Н. Кушнарєнко – ґрунтовні підручники, відомі не лише в Україні, а й за її межами – “Документоведение” (сім видань), “Організація та методика науково-дослідницької діяльності” (п'ять видань), “Наукова обробка документів” (чотири видання) й ін. Більшість із них не мають аналогів в Україні та країнах СНД, отримали високу оцінку професіоналів, користуються підвищеним попитом у студентів, викладачів, науковців, фахівців бібліотечно-інформаційної і документознавчої галузей, широкого загалу читачів. Зазначимо, що навчальні видання цього автора, в т. ч. й рецензований підручник, затверджені Міністерством освіти і науки України.

Книга складається з десяти основних розділів. У розділі 1 – “Краєзнавство як галузь наукової і практичної діяльності” – розкриваються поняття та функції краєзнавства, його структура, організаційні форми, характеристика основних видів та наведено опис процесу становлення й розвитку цієї галузі в Україні. При цьому автор виходить із того, що бібліотечне краєзнавство – це відносно самостійна інтеграційно-цілісна

сфера професійної бібліотечної діяльності, спрямована на задоволення краєзнавчих інформаційних потреб суспільства й особистості.

І. Шевченко

Розділ 2 присвячено теоретичним засадам бібліотечного краєзнавства, а саме – розгляду його сутності та структури, еволюції наукових уявлень, методологічним основам, розкриттю основних термінів і понять. Наступні розділи, що мають не лише теоретичне, а й практичне значення, розкривають стратегічні напрями розвитку краєзнавчої діяльності в сучасних умовах, у тому числі з урахуванням можливостей сучасних інформаційних технологій, а також сприяють формуванню знань з управління краєзнавчою діяльністю бібліотек. Особливе змістовне значення, на наш погляд, має запропонована автором модель перспективних напрямів розвитку краєзнавчої діяльності бібліотек за умов формування електронного середовища [с. 148–149] із наданням конкретних рекомендацій стосовно розвитку документної бази, трансформації краєзнавчого довідково-бібліографічного апарату, створення єдиної системи обслуговування тощо.

У цих розділах викладено навчальний матеріал, що стосується формування та роботи з краєзнавчим фондом як документною базою краєзнавчої діяльності бібліотеки, обслуговування користувачів з питань краєзнавства, краєзнавчої бібліографії як складової бібліотечного краєзнавства. Зміст цих розділів має особливе значення для студентів, оскільки виклад навчального матеріалу у підручнику сприяє формуванню базових фахових знань з предмета і логічно пов'язаний із суміжними бібліотечними дисциплінами. Для спеціалістів-практиків корисними можуть бути такі параграфи розділу “Обслуговування користувачів бібліотеки з краєзнавства”, як “Краєзнавчі електронні ресурси на бібліотечних сайтах в Інтернет” та “Регіональний веб-портал як засіб доступу до краєзнавчої інформації”, хоча, на наш погляд, їх доцільно було б розмістити у розділі “Краєзнавчий фонд – документна база краєзнавчої діяльності бібліотеки” і водночас дати йому назву “Інформаційні ресурси з краєзнавства”.

На сучасному етапі трансформації бібліотек розповсюдження краєзнавчих знань набуває особливого значення, зокрема з огляду на все більш поширювану практику розробки дорожніх карт при формуванні галузевих стратегій розвитку. Саме ці питання і висвітлені автором підручника в окремому розділі, що додає виданню більшої актуальності.

В окремих розділах розглядаються питання кадрового, матеріально-технічного забезпечення бібліотечного краєзнавства, його генезису в Україні.

Кожний розділ детально структурований, містить, залежно від значущості, від двох до десяти підрозділів, які, у свою чергу, поділяються змістовні сегменти. Така структуризація навчального матеріалу є ло-

гічною, цілком обґрунтованою, сприяє акцентуванню уваги читачів на найважливіших проблемах бібліотечного краєзнавства як наукової, навчальної дисципліни, пріоритетної сфери науково-практичної діяльності загальнодоступних бібліотек регіонального і місцевого рівнів, підкреслює його інноваційний характер та трансформаційні зміни в умовах сучасного бібліотечно-інформаційного середовища.

Рецензований підручник, на наш погляд, відповідає сучасним вимогам до видань такого рівня. Засвоєнню навчального матеріалу студентами сприяють: деталізований зміст; чітка і логічна побудова книги; глибокий виклад суті та структури бібліотечного краєзнавства; загальні висновки; іменний покажчик, що відбиває персоніфікований аспект бібліотечного краєзнавства; предметний покажчик, який охоплює головні аспекти цієї сфери діяльності бібліотеки. Кожний розділ завершується запитаннями для самоконтролю знань студентів. Це дає підстави для висновку про фундаментальність рецензованого підручника, його високу якість, ґрунтовність, науковість, глибину висвітлення сучасних проблем бібліотечного краєзнавства. Додатковим підтвердженням цього висновку є й обсяг книги – 502 сторінки, викладені вишуканою українською мовою.

Слід зазначити, що всебічний аналіз електронних каталогів провідних бібліотек України та ін-

ших країн свідчить, що праці Н. Кушнаренко з бібліотечного краєзнавства широко представлені в Інтернет-просторі. Серед них: автореферат докторської дисертації “Бібліотечне краєзнавство: теоретико-методологічний аспект”, навчальні посібники “Краєзнавча діяльність бібліотек”, “Історія бібліотечного краєзнавства в Україні” та ін. У рецензованому виданні науковий доробок автора в цій царині охоплює практично весь спектр проблем бібліотечного краєзнавства, віддзеркалює нові підходи до організації всіх напрямів краєзнавчої діяльності бібліотек.

Сподіваємося, що підручник Н. Кушнаренко “Бібліотечне краєзнавство” буде не лише на студентських партах, а займе належне місце на полицях публічних бібліотек України, стане незамінним помічником директора, методиста, кожного працівника відділу краєзнавчих видань і бібліографії, а знання, отримані завдяки цій книзі, сприятимуть розвитку професійного бібліотечного середовища. На нашу думку, в цьому перш за все зацікавлені директори ОУНБ України. Придбання цього видання для бібліотек може бути здійснене за Державною програмою розвитку і функціонування української мови. У 2008 році його можна було б придбати, принаймні, для бібліотек районної ланки.

ВІТАЄМО!

Ніна Олександрівна Гудімова – одна з найшанованіших постатей серед бібліотекарів України, гуру бібліотечної справи, найкращий у країні знавець фондів питань книгозбірень, визнаний авторитет у професійних колах.

Щасливою виявилася її доля у професії. Закінчивши Харківський інститут культури, Ніна Олександрівна майже півстоліття свого життя віддала Національній парламентській бібліотеці України.

Вона знає стан справ у майже кожній (!) бібліотеці не тільки обласного, але й районного рівня, миттєво надає інформацію про особливості будь-якого регіону. Знання Ніни Олександрівни – енциклопедичні, пам'ять – феноменальна.

Н. Гудімова інколи вражає тим, як комплексно вона вміє розглянути проблему, адже вона – **Методист**, котрий мислить не стандартно і має ділове конкретне бачення. Її дітище – централізація бібліотек України. Великий внесок нею зроблено у розробку державних програм поповнення та збереження бібліотечних фондів. Методичні матеріали, статті, підготовлені Ніною Олександрівною, постійно використовуються практиками, а виступи на семінарах, школах завжди викликають великий інтерес слухачів. У всіх її працях гармонійно поєднуються різноманітні факти з практики роботи книгозбірень, точний аналіз певних явищ.

Ніна Олександрівна, „хранитель традицій” і активний новатор, щиро ділиться своїми професійними се-

кретами, вчить молодь. Кожний методист НПБУ знає: хочеш почути правду – запитай Гудімову! Вона не злукавить, не полестить, але ніколи не образить. Це чи не найголовніші її людські якості, що притягують оточуючих.

Життєве кредо Ніни Олександрівни просте: „Якщо я чогось не знаю – питаю, якщо я чогось не вмю – навчусь!”. Її енергія, життєлюбність і почуття гумору надихають колег на творчість, на добро.

Дорога Ніно Олександрівно, зичимо Вам здоров'я, бадьорості, творчих звершень, нових досягнень!

*Редколегія журналу «Бібліотечна планета»
приєднується до теплих слів і побажань
усіх бібліотечних фахівців!*

ПЕРЕЛІК СТАНДАРТІВ З ДОВІДКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ, БІБЛІОТЕЧНОЇ ТА ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ

(Станом на 01.07.2007 р.)

Стандарт	Назва стандарту	Дата введення документа в дію
1	2	3
	Державні стандарти України	
ДСТУ 33.004:2006	Страховий фонд документації. Державна система страхового фонду документації. Загальні положення	01.01.2007
ДСТУ 33.601:2005	Страховий фонд документації. Матеріали для виготовлення, зберігання та відтворення документів страхового фонду документації. Загальні вимоги	01.10.2006
ДСТУ 2392-94	Інформація та документація. Базові поняття. Терміни та визначення	01.01.95
ДСТУ 2394-94	Інформація та документація. Комплектування фонду, бібліографічний опис, аналіз документів. Терміни та визначення	01.01.95
ДСТУ 2395-2000 (ISO 5963:1985)	Інформація та документація. Обстеження документа, встановлення його предмета та відбір термінів індексування. Загальна методика.	01.07.2001
ДСТУ 2398-94	Інформація та документація. Інформаційні мови. Терміни та визначення	01.01.95
ДСТУ 2732-2004	Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення	01.07.2005
ДСТУ 3008-95	Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення	01.01.96
ДСТУ 3017-95	Видання. Основні види. Терміни та визначення	01.01.96
ДСТУ 3018-95	Видання. Поліграфічне виконання. Терміни та визначення	01.01.96
ДСТУ 3144-95	Коди і кодування інформації. Штрихове кодування. Терміни і визначення	01.01.96
ДСТУ 3145-95	Коди та кодування інформації. Штрихове кодування. Загальні вимоги	01.01.96
ДСТУ 3302-96	Система стандартів з баз даних. Структурна система словників інформаційних ресурсів	01.01.97
ДСТУ 3396.0-96	Захист інформації. Технічний захист інформації. Основні положення	01.01.97
ДСТУ 3396.1-96	Захист інформації. Технічний захист інформації. Порядок проведення робіт	01.07.97
ДСТУ 3396.2-97	Захист інформації. Технічний захист інформації. Терміни та визначення	01.01.98
ДСТУ 3578-97	Документація. Формат для обміну бібліографічними даними на магнітних носіях	01.01.98
ДСТУ 3579-97	Документація. Формат для обміну термінологічними і/або лексикографічними даними на магнітних носіях	01.01.98
ДСТУ 3582-97	Інформація та документація. Скорочення слів в українській мові у бібліографічному описі. Загальні вимоги та правила	01.07.98
ДСТУ 3772-98	Оригінали для поліграфічного відтворення. Загальні технічні вимоги	01.07.99
ДСТУ 3814-98	Інформація та документація. Видання. Міжнародна стандартна нумерація книг	01.01.2000
ДСТУ 3843-99	Державна уніфікована система документації. Основні положення	01.07.2000
ДСТУ 3844-99	Державна уніфікована система документації. Формуляр – зразок. Вимоги до побудови	01.07.2000
ДСТУ 3874-99 (ГОСТ 30656-99) (ISO 8777:1993)	Інформація та документація. Команди для інтерактивного текстового пошуку	01.01.2001
ДСТУ 4031-2001 (ISO 5964:1985)	Інформація та документація. Багатомовний тезаурус. Методика розроблення	01.01.2002
ДСТУ 4032-2001 (ISO 2788:1986)	Інформація та документація. Одномовний тезаурус. Методика розроблення	01.01.2002
ДСТУ 4163-2003	Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлювання документів.	01.09.2003
ДСТУ 4309:2004	Інформація та документація. Оформлення перекладів	01.07.2005
ДСТУ 4331:2004	Правила описування архівних документів	01.07.2005
ДСТУ 4447:2005	Фондодокументи. Правила зберігання Національного архівного фонду. Технічні вимоги	01.10.2006
ДСТУ 4489:2005	Видання книжкові та журнальні. Вимоги до форматів	01.10.2006
ДСТУ 4515:2006	Інформація і документація. Видання. Міжнародна стандартна нумерація серіальних видань	01.01.2007
	Національні стандарти, через які впроваджено міждержавні стандарти (ГОСТ) методом перевидання	
ДСТУ ГОСТ 7.1:2006	Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання	01.07.2007
ДСТУ ГОСТ 7.22:2004	Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Промислові каталоги. Загальні вимоги	01.01.2005
ДСТУ ГОСТ 7.28:2004 (ISO 5426-83, ISO 5426-2-96)	СІБВС. Розширений набір символів латинської абетки для обміну інформацією	01.07.2004
ДСТУ ГОСТ 7.50:2006	Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Консервація документів. Загальні вимоги	01.07.2007
ДСТУ ГОСТ 7.51:2003	Картки для каталогів і картотек. Каталогізація у виданні. Склад, структура даних та видавниче оформлення	01.07.2004
ДСТУ ГОСТ 7.59:2003	СІБВС. Індексування документів. Загальні вимоги до систематизації та предметизації	01.07.2004
ДСТУ ГОСТ 7.71:2003 (ISO 6862-96)	СІБВС. Набір закодованих математичних знаків для обміну бібліографічною інформацією	01.07.2004
ДСТУ ГОСТ 7.85:2003	СІБВС. Міжнародний стандартний номер технічного звіту	01.07.2004
ДСТУ ГОСТ 31279:2005	Інноваційна діяльність. Терміни та визначення понять	01.07.2006

	Державні стандарти України, через які запроваджено стандарти Міжнародної організації стандартизації	
ДСТУ ISO 639-94	Коди назв мов	01.07.95
ДСТУ ISO 3901:2005	Інформація та документація. Міжнародний стандартний код запису	01.10.2005
ДСТУ ISO 8459-1:2005	Інформація та документація. Довідник бібліографічних елементів даних. Ч. 1. Застосування міжбібліотечного абонементу	01.01.2007
ДСТУ ISO 8459-2:2005	Інформація та документація. Довідник бібліографічних елементів даних. Ч. 2. Опрацювання замовлень	01.01.2007
ДСТУ ISO 8459-3:2005	Інформація та документація. Довідник бібліографічних елементів даних. Ч. 3. Пошук інформації на замовлення	01.01.2007
ДСТУ ISO 8459-4:2005	Інформація та документація. Довідник бібліографічних елементів даних. Ч. 4. Обіг документів на замовлення	01.07.2007
ДСТУ ISO 8459-5:2005	Інформація та документація. Довідник бібліографічних елементів даних. Ч. 5. Елементи даних для обміну каталогізованими даними та метаданими	01.01.2007
	Міждержавні стандарти	
ГОСТ 7.0-84	СИБИД. Библиографическая деятельность. Основные термины и определения.	01.01.86
ГОСТ 7.4-95	СИБИД. Издания. Выходные сведения.	01.07.96
ГОСТ 7.5-88	СИБИД. Журналы, сборники, информационные издания. Элементы издательского оформления.	01.01.89
ГОСТ 7.9-95 (ИСО 214-76)	СИБИД. Реферат и аннотация. Общие требования	01.01.99
ГОСТ 7.11-78	СИБИД. Сокращение слов и словосочетаний на европейских и иностранных языках в библиографическом описании.	01.07.79
ГОСТ 7.12-93	СИБИД. Библиографическая запись. Сокращение слов на русском языке. Общие требования и правила	01.01.97
ГОСТ 7.14-84	СИБИД. Коммуникативный формат для обмена библиографическими данными на магнитной ленте. Структура записи	01.01.85
ГОСТ 7.19-85	СИБИД. Коммуникативный формат для обмена библиографическими данными на магнитной ленте. Содержание записи.	01.01.86
ГОСТ 7.20-2000	СИБИД. Библиотечная статистика	01.09.2002
ГОСТ 7.23-96	СИБИД. Издания информационные. Структура и оформление	01.01.98
ГОСТ 7.26-80	СИБИД. Библиотечное дело. Основные термины и определения.	01.01.82
ГОСТ 7.27-80	СИБИД. Научно-информационная деятельность. Основные термины и определения.	01.01.82
ГОСТ 7.29-80 (ИСО 5427-84)	СИБИД. Представление расширенного кириллического алфавита для обмена информацией на магнитных лентах.	01.01.82
ГОСТ 7.30-80 (ИСО 5428-84)	СИБИД. Представление греческого алфавита для обмена информацией на магнитных лентах.	01.01.82
ГОСТ 7.31-89	СИБИД. Единая система межбиблиотечного абонементу. Общие требования.	01.01.90
ГОСТ 7.32-91	СИБИД. Отчет о научно-исследовательской работе. Структура и правила оформления	01.01.92
ГОСТ 7.36-88	СИБИД. Неопубликованный перевод. Координация, общие требования и правила оформления.	01.07.89
ГОСТ 7.47-84 (ИСО 6156-87)	СИБИД. Коммуникативный формат для словарей информационных языков и терминологических данных. Содержание записи.	01.02.85
ГОСТ 7.48-90	СИБИД. Консервация документов. Основные термины и определения.	01.01.91
ГОСТ 7.49-84	СИБИД. Рубрикатор ГАСИТИ. Структура, правила использования и ведения.	01.01.85
ГОСТ 7.52-85	СИБИД. Коммуникативный формат для обмена библиографическими данными на магнитной ленте. Поисковый образ документа.	01.07.86
ГОСТ 7.55-99	СИБИД. Основные положения	01.07.2001
ГОСТ 7.57-89	СИБИД. Издательские и книготорговые библиографические указатели. Общие требования.	01.07.90
ГОСТ 7.60-90	СИБИД. Издания. Основные виды. Термины и определения.	01.01.91
ГОСТ 7.61-90	СИБИД. Издания. Государственные (национальные) библиографические указатели. Общие требования.	01.01.91
ГОСТ 7.64-94 (ИСО 8601-88)	СИБИД. Представление дат и времени дня. Общие требования	01.07.91
ГОСТ 7.65-92	СИБИД. Кинодокументы, фотодокументы и документы на микроформах. Общие требования к архивному хранению	01.01.93
ГОСТ 7.66-92 (ИСО 5963-85)	СИБИД. Индексирование документов. Общие требования к координатному индексированию	01.01.93
ГОСТ 7.70-96	СИБИД. Описание баз данных и машиночитаемых информационных массивов. Состав и обозначение характеристик	01.07.2000
ГОСТ 7.77-98	СИБИД. Межгосударственный рубрикатор научно-технической информации. Структура, правила использования и ведения	01.01.2000
ГОСТ 7.78-99	СИБИД. Издания, вспомогательные указатели	01.01.2001
ГОСТ 13.0.001-84	Репрография. Основные положения	01.07.1985
ГОСТ 13.0.002-84	Репрография. Термины и определения	01.07.1985
ГОСТ 13.0.003-2000	Репрография. Микрография. Репрографические копии оригиналов. Типы. Условные обозначения	01.01.2002

**Українська бібліотечна асоціація оголошує конкурс на здобуття звання "Бібліотека року".
Запрошуємо до участі!**

**ПОЛОЖЕННЯ
про Всеукраїнський конкурс на здобуття звання «Бібліотека року»
для бібліотек України**

Затверджено Президією УБА 16 січня 2008 р.

Це Положення про конкурс на здобуття звання **«Бібліотека року»** для бібліотек усіх систем і відомств України (далі – Конкурс) визначає мету та умови участі у Конкурсі, порядок його проведення, оцінювання номінантів і визначення переможця.

1. Загальні положення

1.1. Конкурс організовується та проводиться Українською бібліотечною асоціацією (далі – УБА) серед бібліотек України, незалежно від відомчого підпорядкування, на засадах відкритості, прозорості та гласності, без будь-яких обмежень відповідно до порядку, встановленого цим Положенням.

1.2. Мета Конкурсу:

- підвищення престижу бібліотек у суспільстві, ролі бібліотек у соціокультурному та інформаційному просторі країни;
- стимулювання творчої ініціативи бібліотек України у наданні безперешкодного доступу до інформації та підвищенні якості бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів на умовах оперативності, доступності, комфортності;
- визначення кращих інновацій у галузі бібліотечно-інформаційних технологій, ідей, що сприяють ефективній роботі українських книгозбірень.

1.3. Для підготовки та проведення Конкурсу створюється журі Конкурсу.

1.4. Склад журі Конкурсу затверджується щороку наказом президента УБА. До журі Конкурсу включаються члени Президії УБА та інші впливові та знані в Україні особи.

1.3. За результатами Конкурсу, на умовах та у порядку, встановлених у цьому Положенні, визначаються переможці Конкурсу.

1.4. Інформаційний супровід Конкурсу забезпечують професійні журнали «Бібліотечна планета», «Бібліотечний форум України», «Вісник Книжкової палати України».

2. Оргкомітет Конкурсу

2.1. Функції оргкомітету Конкурсу (далі – Оргкомітет) виконує Президія УБА.

2.2. Оргкомітет доводить до відома бібліотечної громадськості України інформацію про термін та умови конкурсу.

2.3. Затверджує форми заявок на участь у Конкурсі та перелік документів і матеріалів, необхідних для участі.

2.4. Затверджує перелік учасників Конкурсу за результатами попереднього розгляду поданих заявок, документів і матеріалів, необхідних для участі.

2.5. Координує роботу членів журі.

2.6. Виконує інші функції, необхідні для організації та проведення Конкурсу.

3. Умови Конкурсу

3.1. Заявки на участь у Конкурсі приймаються Оргкомітетом до 1 вересня щороку.

3.2. Заявки на участь у Конкурсі повинні містити:

- лист-рекомендацію від обласного (регіонального) осередку УБА;
- опис впровадженої інновації або реалізованого проекту, завдяки яким бібліотека може претендувати на звання «Бібліотека року» – в довільній формі, до 6 сторінок друкованого тексту (папір формату А4, розмір шрифту – 12);
- документи, що підтверджують впровадження інновації або реалізованого проекту;
- матеріали, які ілюструють ефективність впровадженої інновації або реалізованого проекту (статті, фото, відеозаписи, відгуки читачів тощо).

3.3. Оголошення результатів Конкурсу відбувається щороку, до 30 вересня – Всеукраїнського дня бібліотек.

4. Фінансове забезпечення конкурсу

4.1. Фінансування Конкурсу здійснює УБА.

4.2. Для забезпечення підготовки, проведення Конкурсу та нагородження переможців в установленому порядку можуть залучатися благодійні внески, спонсорська допомога та інші надходження, не заборонені законодавством України.

НАШІ АВТОРИ

Александрова О., головний бібліотекар Національної парламентської бібліотеки України

Артамонова Н., докторант кафедри інформаційно-документних систем Харківської державної академії культури

Бейліс Л., завідувач відділу Національної парламентської бібліотеки України, кандидат історичних наук

Бородіна Г., кандидат історичних наук, Миколаївський філіал Київського національного університету культури і мистецтв

Вилегжаніна Т., генеральний директор Національної парламентської бібліотеки України, заслужений працівник культури України, віце-президент Української бібліотечної асоціації

Гамалій Г., головний бібліотекар Національної парламентської бібліотеки України

Гапченко П. головний бібліотекар Національної парламентської бібліотеки України

Дмитричева В., провідний бібліограф Центральної бібліотеки для дітей ім. Ш. Кобера і В. Хоменка

Капранов В., видавець, письменник

Капранов Д., видавець, письменник

Лесьняк Т., директор Міської публічної бібліотеки м. Кросно (Польща)

Оніщенко С., головний бібліотекар Національної парламентської бібліотеки України

Погребна О., завідувачка відділу Національної парламентської бібліотеки України

Розколупа Н., учений секретар Національної парламентської бібліотеки України

Сак О., завідувачка відділу Херсонської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Олесь Гончара

Хемчян І., завідувачка відділу Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського

Цуріна І., завідувачка відділу Національної парламентської бібліотеки України

Шевченко І., кандидат педагогічних наук, директор Інституту післядипломної освіти Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв, професор кафедри теорії, історії і практики культури